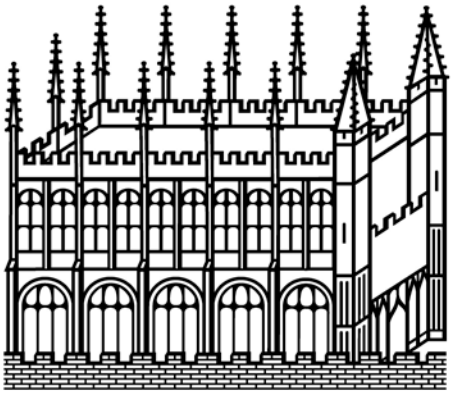

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

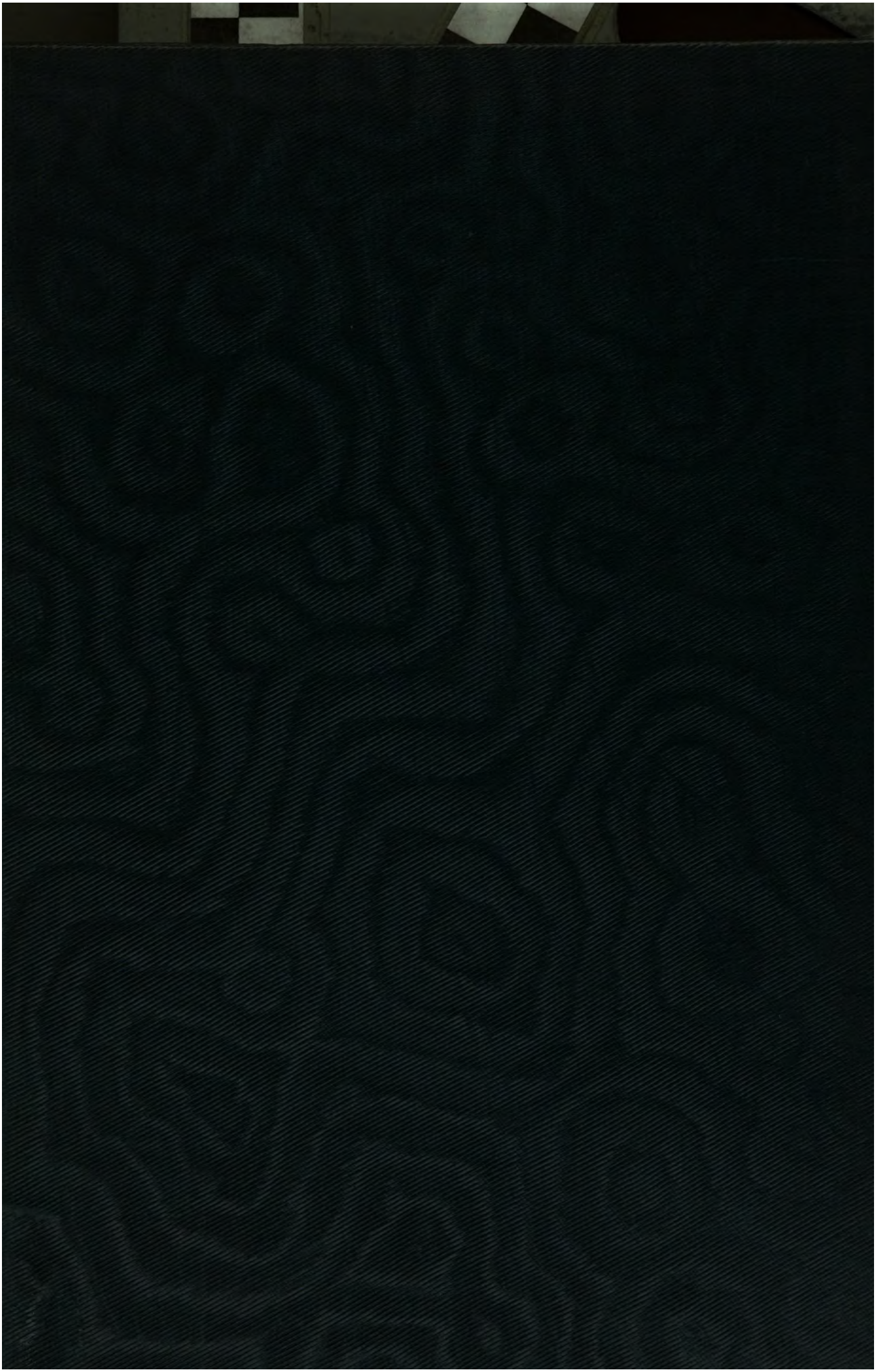

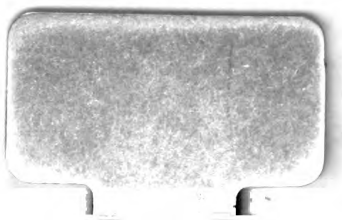

16.B.~~12~~.17

16B17

حصہ اول تاریخ واقدی عربی کا ترجمہ ہے یہ مجموعہ
بہ ترجمہ اردو ہر چہار جلد کتاب واقدی رح کا ہے
یعنی فتوح المغازی فتوح الشام فتوح المصر
فتوح العجم یکجائی اور علیحدہ علیحدہ بھی طبع ہوا ہے
فتوح الشام و فتوح المصر اردو — جو بار دیگر
طبع ہوئی
کارنامۂ سکندری — جملہ احوال سکندر نامہ
مولفہ منشی کوکل پرشاد
فتوح العجم مسمی بغزوۂ عرب اخیر جلد تاریخ
واقدی کا عربی سے اردو مین ترجمہ حرف بحرف
ہو کر بوفور خواہش شائقان طبع ہوا —
مجموعۂ ترجمہ اردو فتوحات واقدی جسمین
مغازی الصادقہ یعنی ترجمہ مغازی الرسول
ترجمہ فتوح الشام — ترجمہ فتوح المصر —
ترجمہ فتوحات عجم — شامل ہین تاریخ اسلام
کے لیے مثل ارمغان ہے —
منتخب التواریخ اردو — عبد القادر بدایونی
کی تصنیف ہے مولوی احتشام الدین صاحب
آدابادی نے بایمای مالک مطبع ترجمہ کیا
تزک جرمنی — ملکۂ معظمہ دام اقبالہا کے شوہر
عالی قدر کا سوانح عمری —
رسالۂ چہل جواب — تاریخی منشی دیبی پرشاد صاحب
ساکن بھوپال نے ایک صاحب کے سوالات کا
جواب از روی تاریخ دیا ہے —
آثار الصنادید — یہ کتاب تاریخ کی نایاب ہے
عمارات وغیرہ دہلی کا حال ہے مصنفہ حضرت
جواد الدولہ سید احمد خان بہادر عارف جنگ —
باب پہلا — شہر کے باہر کی عمارتون کے حال مین
باب دوسرا — قلعہ معلی کے عمارتون کے حال مین
باب تیسرا — خاص شہر شاہجہان آباد کے حال مین
باب چوتھا — دہلی اور دہلی کے لوگون کے حال مین
نظم الممالک — ترجمہ اقوام المسالک فی معرفۃ
احوال الممالک تاریخ سلطنت یورپ —
جنتری کلان ۱۸۷۸ع باضافہ امور مفیدہ —
جنتری خرد ۱۸۷۸ عیسوی —
گلزار شاہی اردو — تاریخ کی کتاب سلاطین
کے حالات مین از مفتی غلام سرور صاحب
ترجمہ سبحۃ المرجان اردو — احوال شرف و
فضائل روی زمین ہند بقدوم آدم ابو البشر
علیہ السلام از روی احادیث و اقوال معتبرہ

کتب تاریخ بزبان فارسی

اکبر نامہ ہر سہ دفتر و مجلد ہر سہ جلد مصنف
اسکے شیخ ابو الفضل ہین —
آئین اکبری — ہر سہ دفتر ہر سہ جلد با تصویرات
و نقشجات سرخ و سبز و سیاہ بمقابلہ چند نسخون
کے صحیح ہو کر طبع ہوئی —
تاریخ فرشتہ دو جلد — مصنفہ ملا حیدر قاسم
ہندو شاہ استر آبادی حالات راجگان و
سلاطین ہند تا عہد اکبر شاہ اسمین مذکور ہے
طبقات اکبری — تصنیف خواجہ نظام الدین
احمد بن محمد مقیم ہروی یہ کتاب تاریخ شاہان
ہند کی زمانہ سبکتگین سے عصر جلال الدین
محمد اکبر شاہ تک نہایت مبسوط و مفصل ہے
عمادۃ السعادت — تصنیف سید غلام علیخان
صاحب بریلوی ہے اس کتاب مین خاندان
شاہان اودہ کا بیان ہے —
مفتاح التواریخ — تالیف ٹامس ولیم بیل صاحب
بہادران مصنف صاحب کو نہایت لائق
فارسی زبان کا پروفیسر کہنا چاہیے پس اس
کتاب مین اول حالات ہر ایک سنہ کے سن
ابتدائے آنحضرت سے تا زبان فتح پنجاب
درج ہین اور ہر ایک اشخاص کے صحیح روایات
کے ساتھ منظوم مادہ تاریخ لکھے ہین خصوصاً
آگرہ و دہلی وغیرہ کی عمارات کے کتبہ اور مقابر
کی تاریخین نہایت عمدہ اور چیدہ کتب مولفان
قدیم سے منتخب کی ہین یہ وہ کتاب ہے کہ
آجتک مثل اسکے دیکھی نہ گئی —
صحیفۂ والا قدری — خواجہ محمد بشیر صاحب
مودودی کی تصنیف ہے واقعات مصرح
غدر شہر لکھنؤ ۱۸۵۷ع کے ہین
عجائب القصص — قصص الانبیا مشہور
فارسی ذکر انبیاء عظام علیہم الصلوۃ والسلام
وقائع نعمت خان عالی — حالات عالمگیر سوانح
دکن —

INDIAN INSTITUTE

جدول کے اندر جزو کل کیفیت تاریخی بقید سنہ
مختصر مختصر روایت درج ہوئی ہین —
تاریخ نپولین بوناپارٹ — مشہور شہنشاہ
فرانس کی ہے اسکا ترجمہ مولوی مشتاق حسین
صاحب بہادر منصرم نے فرمایا —
سفرنامہ جناب فورسائیتھ صاحب بہادر
کمشنر جنہون نے ۱۸۷۰ع مین یارقند کا سفر
فرمایا متضمن حالات اوس دیار کے —
قصص الانبیاء اردو — مطبوعہ شعلہ طور
قصص الانبیاء اردو — مولفہ محمد طاہر
در حالات انبیا
عجائب القصص اردو — دو جلد انبیاء
و اولیاء کے حالات مبسوط ہین —
تاریخ بغاوت ہند مسمی بہ محاربہ عظیم — غدر
۱۸۵۷ع کی تاریخ بغاوت ہند اسمین اکثر
مقامات کے مفصل حال معرکہ کے درج ہین
چند انگریزی کتاب سے پنڈت کنھیالال
صاحب منصرم نے ترجمہ و تالیف کیا —
تاریخ حبیب اللہ — از منشی عنایت احمد
صاحب حالات پیغمبر اسلام —
گلدستہ فتوح — یہ تاریخ فتوح کی ہے تصنیف
منشی کشوری لال صاحب صدر امین ممالک
مغربی و شمالی —
تاریخ پنجاب مسمی بہ سیر پنجاب — مطبوعہ پٹیالہ
مصنفہ منشی رام صاحب یہ کتاب مفصل
تاریخ پنجاب ہے —
سیر سیاح — سفرنامہ منشی میان داد خان صاحب
سیاح مع غزلہاے مشاعرہ لکھنو و کانپور —
تاریخ ستارہ ہند — مشتمل حالات شاہان ہند
و مخصوص اودہ —
ریاض الامرا — ذکر حالات امراے ہند
جنکو گورنمنٹ سے سلامی کا حکم ہے —
ایضاً — کاغذ حنائی —
تاریخ گورکھپور نہایت عمدہ طبع ہوئی ہے —
خلاصہ تاریخ مسعودی سپہسالار حضرت مسعود
غازی کے احوال مین —
تاریخ تجارت روس — جسکو واسطے گورنمنٹ
پنجاب کے عہد سکرتری جناب آر ایچ ڈیوس
صاحب بہادر لفٹنٹ گورنر پنجاب وغیرہ نے
۱۸۶۳ع مین تالیف فرمائی مع نقشجات خوشخط
و کاغذ عمدہ —
کمیشن بڑودہ — جسکو بابو دامودر داس صاحب
سند یافتہ آگرہ کالج نے انگریزی سے اردو مین
ترجمہ فرمایا اسمین تحقیقات زہر دینے کرنیل فیر
صاحب بہادر رزیڈنٹ بڑودہ کو مہاراجہ
ملہار راو گائکوار رئیس بڑودہ کیطرف سے اور
روئداد اظہار گواہان کاغذ عمدہ ہے —
تاریخ راج پرستی اردو — کارنامہاے رانائے
اودیپور راجپوتانہ جو ملک میواڑ مین راج سمندر
تالاب کے اوپر طاقون مین کندہ ہے اوسکو
میجر ایس بروس صاحب بہادر اور کپتان
جی جی بلیر صاحب بہادر اسسٹنٹ گورنر جنرل
راجپوتانہ نے ایک عالم برہمن جادو راے نام
سے بمزید اشتیاق اوس کندے کو انگریزی
مین نقل کیا مورخ کامل منشی دیبی پرشاد صاحب
نے نہایت صحت کے ساتھ سنسکرت سے
اردو مین مین ترجمہ کیا اور جو نام وغیرہ ایسے
سنسکرت مین تھے کہ جسکا اردو مین پڑھنا
بھی آسان ہو اوسکو اردو اور دیوناگری
دونون مین لکھدیا مطبوعہ کانپور —
تاریخ گلشن پنجاب — مع نقشجات مولفہ پنڈت
دیبی پرشاد دیپٹی کلکٹر ممالک مغربی و شمالی —
انیس السیاحین حصہ اول — حالات ارض
بطور جغرافیہ اوٹ لین جاگرفی کا ترجمہ بہت عمدہ
ایضاً حصہ دوم —
ایضاً حصہ سوم —
تاریخ انگلستان — اسمین شاہان انگلستان کا
احوال ہے —
وقائع نگار انگلستان — کالیر صاحب کی تاریخ
انگلستان کا ترجمہ ہے جسمین جملہ احوال سلطنت
رومیون و انگلستان کاغذ سفید گندہ ہے —
ایضاً — کاغذ حنائی —
مراۃ السلاطین — ترجمہ ہر سہ جلد سیر المتاخرین
حالات شاہان دہلی ابتداے سلطنت راجاؤن
سے شاہ عالم تک —
تاریخ مخزن پنجاب — بہت مفصل تاریخ پنجاب
کی نو تالیف از مفتی غلام سرور صاحب —
ترجمہ مغازی الرسول — مسمی بمغازی الصادقہ

خاتمۃ الطبع

افضال بیمثال خدائے ذوالجلال سے رسالہ نادر و بیمثال جسمین ضوابط و قواعد اکثر تطبیق تاریخ سال شمسی و قمری کے از روے سنہ عیسوی و فصلی و ہجری و سمت بکرماجیت وغیرہ سنون تاریخ رومی متعارف و تاریخ یزدجردی و تاریخ الٰہی کہ اہل تاریخ کو واقعات کی یادداشت کیلیے انضباط سنہ و سال کا ضروری ہے اور اسمین اہل تواریخ کو بڑی بڑی دقتین واقع ہوتی ہین اور عجیب و غریب پیچیدہ تفاوت تطبیق تاریخ باہمی سنون مین پیدا ہوتے ہین اور توافق و تطابق سال شمسی اور قمری کا منجملہ نادرات و عجائبات ہے جنکو سلقہ مورخین مستجمع صفات کمالیہ منشی دیبی پرشاد صاحب قوم کایتہہ سکسینہ نے جنکا خطاب مورخ راجپوتانہ ہے پانچ برس کی مشقت و جانکاہی سے یہ رسالہ شگرف مفید طالبین موسوم بہ کارنامہ نوائین یعنے تقویم موید المورخین مرتب فرمایا یہ رسالہ نہ صرف مورخین کے کارآمد ہے بلکہ منجمین و مہندسین اور وکیلون اور جنکو معلومات تاریخ کی حاجت ہوتی ہے سودمند ہے اور استخراج تاریخ کے لیے عمدہ عمدہ ضوابط مرسوم ہین اور اس رسالہ کے اختتام پر ایک نقشہ ہندی و ہجری مہینہ کی تاریخون کے مطابقت کرنے کے قاعدہ کا لگا دیا ہے جیساکہ ملاحظہ فہرست اس رسالہ سے شگرف مطالب اس رسالہ نادر کے ناظرین پر ہویدا ہین جبکہ یہ رسالہ مفید عام بھیہ پہونچا طالبین کی خواہش دلی اور اصرار سے مطبع عالی سہل مروت و قوت جناب منشی نول کشور صاحب دام اقبالہ مین بصحت مصنف موصوف مقام لکھنو

ماہ فبروری ۱۸۷۳ع موافق ماہ صفر ۱۲۹۵ ہجری

حلیۂ طبع سے مزین ہوا خداے تعالی اس رسالہ کو مقبول عالم فرماوی بمنہ وکرمہ

مختلف سنون اور تاریخون کا ذکر ہوا ہے اسواسطے اوسکے ختم ہونیکا دن جو تاریخین مختلف سنون کی تھین وہ نقشہ ذیل مین لکھی جاتی ہین ۔

نقشۂ تاریخہای اختتام کتاب

نام روز	تاریخ	نام ماہ	سنہ	نام سنہ
سہ شنبہ	یکم	دسمبر	۱۸۷۴	عیسوی
,,	۲۱	شوال	۱۲۹۱	ہجری
,,	۸	اگہن	۱۲۸۲	فصلی
,,	۱۷	اگہن	۱۲۸۱	بنگلہ
رشن	۱۸	اذر	۱۲۲۴	فارسی یزدجردی
منگل وار	۸	قوس	۱۷۹۶	شاکی نوروزی
,,	۸	اگہن بدی	۱۹۳۱	سمت بکرمی
	۲۱	اب	۲۱۸۴	رومی اسکندری
اشتاد	۲۶	زبان	۳۱۸	سنہ الٰہی
رشن	۱۸	ابان	۷۹۶	جلالی ملکشاہی
سہ شنبہ	۲۱	شوال	۱۱۶۰	محمد شاہی

ہجری	ماہ ہندی	انگریزی	ہجری	ماہ ہندی	انگریزی
یکم محرم ۱۳۷۴ھ	بھادون سدی ۳ ۲۰۱۱ سمت	۲۷ اگست ۱۹۵۴ء	یکم محرم ۱۳۸۴ھ	جیٹھ سدی ۳ ۲۰۲۱ سمت	۲۱ مئی ۱۹۶۴ء
یکم محرم ۱۳۷۵ھ	بھادون سدی ۳ ۲۰۱۲ سمت	۱۶ اگست ۱۹۵۵ء	یکم محرم ۱۳۸۵ھ	بیساکھ سدی ۳ ۲۰۲۲ سمت	۱۱ مئی ۱۹۶۵ء
یکم محرم ۱۳۷۶ھ	ساون سدی ۳ ۲۰۱۳ سمت	۲ اگست ۱۹۵۶ء	یکم محرم ۱۳۸۵ھ	بیساکھ سدی ۳ ۲۰۲۲ سمت	۲۸ اپریل ۱۹۶۵ء
یکم محرم ۱۳۷۷ھ	ساون سدی ۳ ۲۰۱۴ سمت	۲ جولائی ۱۹۵۷ء	یکم محرم ۱۳۸۶ھ	بیساکھ سدی ۳ ۲۰۲۳ سمت	۱۹ اپریل ۱۹۶۶ء
یکم محرم ۱۳۷۸ھ	ساون سدی ۳ ۲۰۱۵ سمت	۱۵ جولائی ۱۹۵۸ء	یکم محرم ۱۳۸۷ھ	چیت سدی ۳ ۲۰۲۴ سمت	۸ اپریل ۱۹۶۷ء
یکم محرم ۱۳۷۹ھ	اساڑھ سدی ۳ ۲۰۱۶ سمت	۴ جولائی ۱۹۵۹ء	یکم محرم ۱۳۸۸ھ	چیت سدی ۳ ۲۰۲۵ سمت	۲۸ مارچ ۱۹۶۸ء
یکم محرم ۱۳۸۰ھ	اساڑھ سدی ۳ ۲۰۱۷ سمت	۲۳ جون ۱۹۶۰ء	یکم محرم ۱۳۸۹ھ	چیت سدی ۳ ۲۰۲۶ سمت	۱۷ مارچ ۱۹۶۹ء
یکم محرم ۱۳۸۱ھ	جیٹھ سدی ۳ ۲۰۱۸ سمت	۱۲ جون ۱۹۶۱ء	یکم محرم ۱۳۹۰ھ	پھاگن سدی ۳ ۲۰۲۶ سمت	۶ مارچ ۱۹۷۰ء
یکم محرم ۱۳۸۲ھ	جیٹھ سدی ۳ ۲۰۱۹ سمت	یکم جون ۱۹۶۲ء	۰	۰	۰

خاتمۂ کتاب

سپاس بیقیاس اوس خداوند کارساز بندہ نواز کی جناب مین کہ یہ عدیم المثال خبری صرف اوسکی عنایت اور افضال سے ایک ایسی دلپسند ترتیب اور محققانہ طرز کی ساتھ اختتام کو پہونچی جو ابتدا کی وقت خیال کے حوصلہ مین بھی نہین گذری تھی ؛ —

— مین اپنی کم علمی اور بے بضاعتی کے اقرار اور اعتراف کے لیے اس سے مضبوط اور کوئی دلیل نہین پاتا ہون کہ یہ چھوٹی سی کتاب پانچ برس کی عرصہ بغیر مجھسے تیار نہوسکی گو اس مدت مین مین نے اور بھی کتابین لکھین اور اپنے معمول کے موافق تعلیم اور تعلم اور کتابون کی سیر و انتخاب کو بھی جاری رکھا

— اسمین جو محنت ہوئی ہے اہل علم و انصاف خود اوسکی داد دے سکتے ہین میرے لکھنے اور تفصیل بیان کرنیکی ضرورت نہین ہے البتہ مین ناظرین کتاب کی خدمت مین سہو اور خطا ونکی معافی کیواسطے اپنی بے علمی اور نالیاقتی کے عذر کے سوا اور کچھ عرض نہین کیا چاہتا ہون — گر قبول افتد زہی عز و شرف ؛ چونکہ اس خبری مین

ہجری	ہندی	انگریزی	ہجری	ماہ ہندی	انگریزی
یکم محرم ۱۳۳۰	پوس سدی سمت ۱۹۶۸	۲۰- دسمبر ۱۹۱۱	یکم محرم ۱۳۵۲	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۹۹۳	۱۵- اپریل ۱۹۳۳
یکم محرم ۱۳۳۱	منگسر سدی ۳ سمت ۱۹۶۹	۹- دسمبر ۱۹۱۲	یکم محرم ۱۳۵۳	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۹۹۴	۱۴- اپریل ۱۹۳۴
یکم محرم ۱۳۳۲	منگسر سدی ۳ سمت ۱۹۷۰	۲۸- نومبر ۱۹۱۳	یکم محرم ۱۳۵۴	جیت سدی ۳ سمت ۱۹۹۲	۳- اپریل ۱۹۳۵
یکم محرم ۱۳۳۳	منگسر سدی ۳ سمت ۱۹۷۱	۱۷- نومبر ۱۹۱۴	یکم محرم ۱۳۵۵	جیت سدی ۳ سمت ۱۹۹۳	۲۲- مارچ ۱۹۳۶
یکم محرم ۱۳۳۴	کاتک سدی ۳ سمت ۱۹۷۲	۶- نومبر ۱۹۱۵	یکم محرم ۱۳۵۶	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۹۹۳	۱۲- مارچ ۱۹۳۷
یکم محرم ۱۳۳۵	کاتک سدی ۳ سمت ۱۹۷۳	۲۶- اکتوبر ۱۹۱۶	یکم محرم ۱۳۵۷	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۹۹۴	یکم مارچ ۱۹۳۸
یکم محرم ۱۳۳۶	اسوج دوم سدی ۳ سمت ۱۹۷۴	۱۶- اکتوبر ۱۹۱۷	یکم محرم ۱۳۵۸	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۹۹۵	۱۸- فروری ۱۹۳۹
یکم محرم ۱۳۳۷	اسوج سدی ۳ سمت ۱۹۷۵	۱۵- اکتوبر ۱۹۱۸	یکم محرم ۱۳۵۹	ساکھ سدی ۳ سمت ۱۹۹۶	۷- فروری ۱۹۴۰
یکم محرم ۱۳۳۸	اسوج سدی ۳ سمت ۱۹۷۶	۲۴- ستمبر ۱۹۱۹	یکم محرم ۱۳۶۰	ساکھ سدی ۳ سمت ۱۹۹۷	۲۵- جنوری ۱۹۴۱
یکم محرم ۱۳۳۹	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۹۷۷	۱۳- ستمبر ۱۹۲۰	یکم محرم ۱۳۶۱	ساکھ سدی ۳ سمت ۱۹۹۸	۱۷- جنوری ۱۹۴۲
یکم محرم ۱۳۴۰	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۹۷۸	۲- ستمبر ۱۹۲۱	یکم محرم ۱۳۶۲	پوس سدی ۳ سمت ۱۹۹۹	۶- جنوری ۱۹۴۳
یکم محرم ۱۳۴۱	بھادوں سدی ۲ سمت ۱۹۷۹	۲۲- اگست ۱۹۲۲	یکم محرم ۱۳۶۳	پوس سدی ۳ سمت ۲۰۰۰	۲۶- دسمبر ۱۹۴۳
یکم محرم ۱۳۴۲	ساون سدی ۳ سمت ۱۹۸۰	۱۱- اگست ۱۹۲۳	یکم محرم ۱۳۶۴	پوس سدی ۳ سمت ۲۰۰۱	۱۵- دسمبر ۱۹۴۴
یکم محرم ۱۳۴۳	ساون سدی ۳ سمت ۱۹۸۱	۳۱- جولائی ۱۹۲۴	یکم محرم ۱۳۶۵	منگسر سدی ۳ سمت ۲۰۰۲	۴- دسمبر ۱۹۴۵
یکم محرم ۱۳۴۴	ساون سدی ۳ سمت ۱۹۸۲	۲۱- جولائی ۱۹۲۵	یکم محرم ۱۳۶۶	منگسر سدی ۳ سمت ۲۰۰۳	۲۳- نومبر ۱۹۴۶
یکم محرم ۱۳۴۵	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۹۸۳	۱۰- جولائی ۱۹۲۶	یکم محرم ۱۳۶۷	کاتک سدی ۳ سمت ۲۰۰۴	۱۲- نومبر ۱۹۴۷
یکم محرم ۱۳۴۶	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۹۸۴	۲۹- جون ۱۹۲۷	یکم محرم ۱۳۶۸	کاتک سدی ۳ سمت ۲۰۰۵	یکم نومبر ۱۹۴۸
یکم محرم ۱۳۴۷	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۹۸۵	۱۸- جون ۱۹۲۸	یکم محرم ۱۳۶۹	کاتک سدی ۳ سمت ۲۰۰۶	۲۲- اکتوبر ۱۹۴۹
یکم محرم ۱۳۴۸	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۹۸۶	۷- جون ۱۹۲۹	یکم محرم ۱۳۷۰	اسوج سدی ۳ سمت ۲۰۰۷	۱۱- اکتوبر ۱۹۵۰
یکم محرم ۱۳۴۹	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۹۸۷	۲۷- مئی ۱۹۳۰	یکم محرم ۱۳۷۱	اسوج سدی ۳ سمت ۲۰۰۸	۳۰- ستمبر ۱۹۵۱
یکم محرم ۱۳۵۰	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۹۸۸	۱۶- مئی ۱۹۳۱	یکم محرم ۱۳۷۲	اسوج سدی ۳ سمت ۲۰۰۹	۱۸- ستمبر ۱۹۵۲
یکم محرم ۱۳۵۱	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۹۸۹	۵- مئی ۱۹۳۲	یکم محرم ۱۳۷۳	بھادوں سدی ۳ سمت ۲۰۱۰	۷- ستمبر ۱۹۵۳

یہ نقشہ بموجب اوسط قواعد و نقشجات متذکرہ باب اول کے مرتب کیا گیا ہے اگر ایک دو تاریخ کی تقدیم تاخیر اوسکے وقوع مین ہو جاے تو بزرگان خطاپوش سے امید عفو و اغماض ہے

ہجری	ماہ ہندی	انگریزی	ہجری	ماہ ہندی	انگریزی
یکم محرم سنہ ۱۲۹۰	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۹۲۹	یکم مارچ سنہ ۱۸۷۳	یکم محرم سنہ ۱۳۱۰	ساون سدی ۳ سمت ۱۹۴۹	۲۵ جولائی سنہ ۱۸۹۲
یکم محرم سنہ ۱۲۹۱	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۹۳۰	۱۹ فروری سنہ ۱۸۷۴	یکم محرم سنہ ۱۳۱۱	اساڑہ سدی ۳ سمت ۱۹۵۰	۱۴ جولائی سنہ ۱۸۹۳
یکم محرم سنہ ۱۲۹۲	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۹۳۱	۸ فروری سنہ ۱۸۷۵	یکم محرم سنہ ۱۳۱۲	اساڑہ سدی ۳ سمت ۱۹۵۱	۴ جولائی سنہ ۱۸۹۴
یکم محرم سنہ ۱۲۹۳	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۹۳۲	۲۸ جنوری سنہ ۱۸۷۶	یکم محرم سنہ ۱۳۱۳	اساڑہ سدی ۳ سمت ۱۹۵۲	۲۳ جون سنہ ۱۸۹۵
یکم محرم سنہ ۱۲۹۴	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۹۳۳	۱۷ جنوری سنہ ۱۸۷۷	یکم محرم سنہ ۱۳۱۴	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۹۵۳	۱۲ جون سنہ ۱۸۹۶
یکم محرم سنہ ۱۲۹۵	پوس سدی ۳ سمت ۱۹۳۴	۶ جنوری سنہ ۱۸۷۸	یکم محرم سنہ ۱۳۱۵	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۹۵۴	یکم جون سنہ ۱۸۹۷
یکم محرم سنہ ۱۲۹۶	پوس سدی ۳ سمت ۱۹۳۵	۲۶ دسمبر سنہ ۱۸۷۸	یکم محرم سنہ ۱۳۱۶	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۹۵۵	۲۱ مئی سنہ ۱۸۹۸
یکم محرم سنہ ۱۲۹۷	منگسر سدی ۳ سمت ۱۹۳۶	۱۵ دسمبر سنہ ۱۸۷۹	یکم محرم سنہ ۱۳۱۷	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۹۵۶	۱۰ مئی سنہ ۱۸۹۹
یکم محرم سنہ ۱۲۹۸	منگسر سدی ۳ سمت ۱۹۳۷	۴ دسمبر سنہ ۱۸۸۰	یکم محرم سنہ ۱۳۱۸	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۹۵۷	۲۹ اپریل سنہ ۱۹۰۰
یکم محرم سنہ ۱۲۹۹	منگسر سدی ۳ سمت ۱۹۳۸	۲۳ نومبر سنہ ۱۸۸۱	یکم محرم سنہ ۱۳۱۹	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۹۵۸	۱۸ اپریل سنہ ۱۹۰۱
یکم محرم سنہ ۱۳۰۰	کاتک سدی ۳ سمت ۱۹۳۹	۱۲ نومبر سنہ ۱۸۸۲	یکم محرم سنہ ۱۳۲۰	چیت سدی ۳ سمت ۱۹۵۹	۷ اپریل سنہ ۱۹۰۲
یکم محرم سنہ ۱۳۰۱	کاتک سدی ۳ سمت ۱۹۴۰	یکم نومبر سنہ ۱۸۸۳	یکم محرم سنہ ۱۳۲۱	چیت سدی ۳ سمت ۱۹۶۰	۲۸ مارچ سنہ ۱۹۰۳
یکم محرم سنہ ۱۳۰۲	کاتک سدی ۲ سمت ۱۹۴۱	۲۱ اکتوبر سنہ ۱۸۸۴	یکم محرم سنہ ۱۳۲۲	چیت سدی ۳ سمت ۱۹۶۱	۱۷ مارچ سنہ ۱۹۰۴
یکم محرم سنہ ۱۳۰۳	کنوار سدی ۲ سمت ۱۹۴۲	۱۰ اکتوبر سنہ ۱۸۸۵	یکم محرم سنہ ۱۳۲۳	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۹۶۱	۶ مارچ سنہ ۱۹۰۵
یکم محرم سنہ ۱۳۰۴	کنوار سدی ۲ سمت ۱۹۴۳	۲۹ ستمبر سنہ ۱۸۸۶	یکم محرم سنہ ۱۳۲۴	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۹۶۲	۲۳ فروری سنہ ۱۹۰۶
یکم محرم سنہ ۱۳۰۵	کنوار سدی ۳ سمت ۱۹۴۴	۱۸ ستمبر سنہ ۱۸۸۷	یکم محرم سنہ ۱۳۲۵	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۹۶۳	۱۲ فروری سنہ ۱۹۰۷
یکم محرم سنہ ۱۳۰۶	بھادون سدی ۳ سمت ۱۹۴۵	۷ ستمبر سنہ ۱۸۸۸	یکم محرم سنہ ۱۳۲۶	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۹۶۴	یکم فروری سنہ ۱۹۰۸
یکم محرم سنہ ۱۳۰۷	بھادون سدی ۳ سمت ۱۹۴۶	۲۷ اگست سنہ ۱۸۸۹	یکم محرم سنہ ۱۳۲۷	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۹۶۵	۲۱ جنوری سنہ ۱۹۰۹
یکم محرم سنہ ۱۳۰۸	بھادون دوم سدی ۳ سمت ۱۹۴۷	۱۶ اگست سنہ ۱۸۹۰	یکم محرم سنہ ۱۳۲۸	پوس سدی ۳ سمت ۱۹۶۶	۱۱ جنوری سنہ ۱۹۱۰
یکم محرم سنہ ۱۳۰۹	ساون سدی ۳ سمت ۱۹۴۸	۵ اگست سنہ ۱۸۹۱	یکم محرم سنہ ۱۳۲۹	پوس سدی ۳ سمت ۱۹۶۷	۳۱ دسمبر سنہ ۱۹۱۰

دو جگہہ لکھی ایک جگہہ کی میزان کو ۶۴ سے تقسیم کرے حاصل قسمت ٹوٹی ہوئی تہین ہونگی اونکو اوناہ کہتے ہین اوناہ کے اعداد کو دوسری جگہہ کی میزان سے گھٹاوی باقی رہے وہ اہرگن ہوتا ہے اہرگن مین چکر کو پانچ سے ضرب کرکے بڑھاوی اور سات سی تقسیم کرے جو عدد رہے وہ دن ہے اسطرح ۱ منگل ۲ بدہ ۳ برہسپت ۴ سکر ۵ سنیچہ ۶ اتوار ۷ سوموار یا جو کچھہ نہ بچے تو سوموار ۔ اہرگن سے دن نہ ملی تو ایک بڑھاوے یا گھٹاوے ؛

فصل چھٹی

قاعدہ میکھہ سکرانت کی معلوم کرنیکا جو ہمیشہ ۱۲ اپریل کو ہوتی ہے

سال حال جس دن جس متی جس گھڑی اور جس پل اور جس بپل پر میکھہ سکرانت کا پرویش ہوا ہو اوسمین ایک دن گیارہ متی ۱۵ گھڑی ۳۱ پل ۳۰ بپل بڑھانی سے آیندہ برس کی اور گھٹانے سے پچھلی برس کی میکھہ سکرانت معلوم ہوتی ہے اور اگر اگلے یا پچھلی ۱ دو چار یا دس میں سال یا اس سی بھی زیادہ برسونکی میکھہ سکرانت معلوم کرنی مطلوب ہو تو اول اوسی قدر برس مین دن متی گھڑی پل اور بپل کے اعداد مرقومہ بالا کو ضرب کرکے حاصل ضرب کو سال پر بڑھاوے یا گھٹاوے تاکہ میکھہ سکرانت مطلوبہ معلوم ہو جاے مثل سمت ۱۹۳۰ مین میکھہ سکرانت روز جمعہ متی چیت سدی ۱۴ کو ۵۳ گھڑی ۶ پل پر پرویش ہوئی تھی تو بموجب قاعدہ مذکورہ کے سمت ۱۹۳۱ مین بیساکھہ بدی ۱۱ سوموار کو ۵۳ گھڑی ۳۷ پل ہوگی جیسے سمت ۱۹۳۰ جمعہ جسکے عدد ہین متی ۱۴ گھڑی ۳۸ پل سمت ۳۱ ۷ یعنی سوموار ۲۵ یعنی بیساکھہ بدی ۵۳ ۳۷ دنون کا عدد منگل سے شروع ہوتا ہی اور دوشنبہ پر ختم اور یہ یاد رہی کہ میکھہ سکرانت کا پرویش صرف چیت سدی پڑوا سی لیکر بیساکھہ بدی ماوس تک ہوتا ہی اور مہینون مین نہین ہوتا مہینون کا عدد پڑوا سے ماوس تک ۳۰ ہے

فصل ساتوین

سو برس آیندہ کا نقشہ ہجری ہندی اور انگریزی سنون و تاریخون کا

لکھے ہوئے عدد مین ایک اور ملائے پھر چوتھا حصہ بڑھاکر چھٹا اور ایزاد کری اور سات سے طرح دے جو عدد باقی رہے وہ دن کا عدد ہی اسطرح پر اتوار ۱ سوموار ۲ منگل ۳ بدھ ۴ جمعرات ۵ جمعہ ۶ سنیچر ۷ ٭

دوسری جگہہ لکھے ہوے عدد کو گیارہ مین ضرب دیکر ۱۴ اور بڑھائے ۳۰ سے طرح دے جو بچے اوسکو پونون سے گنے ٭—

سمت ۱۹۳۰ مین یکم جنوری کونسی متی اور دن کو تھی — ۱۹۳۰ سے ۵۶ کم کیے ۱۸۷۴ رہے انمین سے ۱۸۷۰ کو گھٹا دیا چار بچے اونکو گیارہ ۱۱ مین ضرب دیا ۴۴ ہوئے ۱۴ — اور بڑھائے ۵۸ ہوئے جنمین سے ۳۰ — ایک دفعہ گئے ۲۸ بچے پونون سے گنا تو متی پوس سدی بارس آئی — پھر اوسے چار مین ایک اور ملایا تو پانچ ہوے اور ایک بابت حصہ چہارم بڑھاکر چھٹا اور بڑھائے تو کل ۱۲ ہوئے انمین سات ایکدفعہ گئے پانچ باقی رہے اتوار سے شمار کیا تو جمعرات کا دن آیا پس بموجب قاعدہ مذکور کے یکم ماہ جنوری سنہ ۱۸۷۴ ع متی پوس سدی ۱۲ سمت ۱۹۳۰ روز پنجشنبہ کو تھی ٭

فصل پانچوین

متی سے دن نکالنے کا قاعدہ بموجب کتاب کرہ لاکو کے

سمت سے ایک سو ۳۵ گھٹانے سے ساکا اور ساکا سے ۱۴۴۲ گھٹانے سے گرنتھ گت اودہ یعنی عرصہ تصنیف کتاب مذکور نکلتا ہے گرنتھ گتاودہ کو گیارہ سے تقسیم کرے جو حصہ آوے اوسکو چکر کہتے ہین خارج قسمت برسون کو ۱۲ مین ضرب دیکر مہینے بنائینگے اب جس تتھہ کا دن نکالنا ہے اوس تک چیت سدی پڑوا سے جتنے مہینے گذرے ہون اونمین جوڑ دے میزان کو دو جگہہ لکھے ایک جگہہ تو چکر کی اعداد کو دونا کرکے اور دس اور بڑھاکر میزان مذکورہ مین جمع کرے اور ۳۳ سے طرح دے حاصل قسمت کو جو لوندے کے مہینے ہین دوسری جگہہ لکھی ہوئی میزان مین بڑھاوے اور ۳۰ مین ضرب کرے اور تتھہ مذکورہ تک جتنی دن سدی پڑوا سی گئی ہون اونکو حاصل ضرب مین بڑھاکر چکر کا چھٹا حصہ بھی اوسمین ایزاد کری اور میزان کو

گھٹانے سے انطیوس رومی کا سنہ اور ۶۳۰ گھٹانے سے یزدجرد کا فارسی سنہ اور ۷۸۰ گھٹانے سے جلالی سنہ اور ۵۹۲ گھٹانے سے فصلی سنہ اور ۵۹۳ گھٹانے سے سنہ بنگالہ اور پندرہ چین گھٹانے سے الہی سنہ بنجاتے ہین

سنہ عیسوی پر ۵۷ بڑھانے سے سمت بکرم اور ۷۸ بڑھانے سے سنہ قیصر اغسطس اور تین سو دس بڑھانے سے رومی سکندری اور تین سو بائیس بڑھانے سے سکندری اور سات سو چھیالیس بڑھانے سے بخت نصر کا سنہ اور ایک لاکھ تراسی ہزار ایک سو ایک بڑھانے سے ترکی سنہ اور ۳۰۹۵ بڑھانے سے طوفانی سنہ اور تین ہزار ایک سو ایک بڑھانے سے جدہشٹر کا سمت بنجائے گا ۔

ہجری سنہ بنانیکی ترکیب یہ ہے کہ سنہ عیسوی سے ۶۲۲ کم کرکے جو باقی رہین اونپر فیصدی تین برس ایک مہینا اور فی ۶۶ برس دو برس اور فی ۳۳ برس ایک برس بڑھاوین سنہ ہجری ہوجائیگا ۔

سمت سے

سمت سے ۵۷ گھٹانے سے عیسوی سنہ اور ۷۸ گھٹانے سے قیصر اغسطس کا سنہ اور ۱۳۵ گھٹانے سے سالباہن کا ساکا اور ۴۹۴ گھٹانے سے بھوج کا ساکا اور ۱۹۵ گھٹانے سے انطیوس رومی کا سنہ اور ۶۸۷ گھٹانے سے یزدجردی سنہ اور ۶۵ گھٹانے سے سنہ بنگلہ اور ۶۴۹ گھٹانے سے فصلی سنہ اور ۱۱۳۵ گھٹانے سے جلالی سنہ اور ۱۱۳۲ گھٹانے سے الہی سنہ بنجاتے ہین

سمت کے اوپر ۲۵۳ بڑھانے سے رومی سکندری سنہ اور ۲۶۵ بڑھانے سے سکندری سنہ اور ۶۸۹ بڑھانے سے بخت نصر کا سنہ اور ۳۰۴۴ بڑھانے سے جدہشٹر کا سنک اور ۳۰۳۸ بڑھانے سے طوفان کا سنہ اور ۱۸۳۰۴۴ بڑھانے سے ترکی سنہ بنجاتا ہے ۔

اگر سنہ ہجری بنایا چاہین تو سمت سے ۶۷۸ گھٹاکر جو عدد باقی رہین اونپر فیصدی تین برس ایک مہینا اور فی ۳۳ برس ایک برس اور فی ۶۶ برس دو برس بڑھاوین ہجری سن ہوجائیگا ۔

فصل چوتھی

قاعدہ برآوردہ غرہ جنوری ہندی متی سے مستخرجہ اوستاد فن ریاضی پنڈت گنگاسہائے جی

سمت سے ۵۶ گھٹاوے جو باقی رہے وہ سنہ عیسوی ہے یہ سنہ ہمیشہ پوس کے مہینے مین اوسکی متی اور دن نکالنے کی ترکیب یہ ہے کہ جتنے انگریزی سنہ ہون اون مین سے اٹھارہ سو ستر گھٹاوے جو عدد باقی رہے اوسکو دو جگہہ لکھے ایک جگہہ سے

قدردان ہی پس یہی وجہ ہی کہ جو ہمسے سدھانتون کا رواج اوٹھہ گیا ورنہ خدا کی فضل سی ہمارے وطن مین کسی علم اور فن کی کتب کی کمی نہین ہے اس گئی گذرے زمانہ مین بھی اسقدر کتابین ہر علم و ہنر خصوص ہیئت اور جوتش کی ملسکتی ہین کہ جنکی عشر عشیر بھی اور جگہہ ملنا محال ہے ہمکو اپنی منہہ سے اپنی علم دوست متقدمین کی علم ہنر اور صنائع بدائع کے ایجادون کی تعریف کرنا ضرور نہین جنکی بیان اور شہادت مین غیر ملک کی علما و فضلا متفق اللفظ ہین ہان اتنا ضرور کہتے ہین کہ علم ہیئت اور نجوم کی ترقی سب سے پہلے ہماری ملک والون نے کی تھی بلکہ طریق الشمس کو ستائیس نچھترون مین ہم ہی لوگون نے تقسیم کیا ہے اور جسقدر کواکب سیارہ اور ثوابت پر ہمنے اطلاع پائی تھی یورپ کی علمی ترقی تک تمام دنیا مین اوسی قدر بلکہ اونسی بھی کم مانے جاتے تھے

فصل تیسری

سنون کے بنانے کے قواعد مین سنہ ہجری سے

ہجری سنہ سی فیصدی تین اور فی ۳۳ برس اور فی ۶۶ برس دو برس کم کرکی جو عدد باقی رہین اونپر ۶۲۲ بڑھانی سی عیسوی سنہ اور ۶۷۹ بڑھانی سے بکرم کا سمت اور ۵۴۴ بڑھانی سی سالباہن کا ساکا اور ۹۳۲ بڑھانی سے رومی سکندری سنہ ۹۴۴ بڑھانے سے سکندری سنہ اور ۷۶۰ بڑھانی سے سنہ انطیوس رومی اور ۱۳۶۸ بڑھانی سے سنہ بخت نصر اور ۶۵۰ بڑھانے سے سنہ قیصر اغسطس اور ۳۷۲۳ بڑھانے سے سمت راجہ جدہشٹر اور ۳۷۱۷ بڑھانی سے سنہ طوفانی ۱۸۳۷۲۳ بڑھانے سے ترکی سنہ بنجاتے ہین ؛

اور اوسی عدد سی آٹھہ گھٹانی سی فارسی یزدجردی سنہ اور ۴۵۶ گھٹانی سے جلالی سنہ اور ۹۳۴ گھٹانے سے الٰہی سنہ بنجاتی ہین اور ہجری سنہ سی ۱۱۳۱ گھٹانی سے سنہ محمد شاہی بنجاتا ہی فصلی اور بنگلہ سنہ بنانیکی ترکیب یہ ہی کہ ۹۹۱ سی لیکر اوس سنہ ہجری تک کہ جسکے مطابق سنہ فصلی بنانا منظور ہو جتنی برس ہون اونسی فیصدی تین اور فی ۶۶ برس دو اور فی ۳۳ ایک برس کم کرکے جو باقی رہین اونکو ۹۹۱ پر بڑھاوی فصلی سنہ ہوجائیگا اور اگر اونکو ۹۹۰ پر بڑھایا جای تو بنگلہ سنہ مروجہ بنگالہ بنجائیگا ؛

	سنہ عیسوی سی	

سنہ عیسوی سے ۷۸ گھٹانے سے سالباہن کا ساکا اور ۴۳۷ گھٹانی سے بھوج کا ساکا اور ۱۳۸

کی بعد تصنیف ہوئی تھی اکثر سدھانتون مین زمانہ کی مدت اور تاریخ کا مدار کلپانتر کی گنتی پر
یعنی پیدائش عالم کی مدت متعاوی پر اور بعض بعض مین سپت رشی کی گردش پر رکھا گیا ہے
جو سو برس مین ایک نچھتر سے دوسرے نچھتر پر جاتے ہین اور بعض بعض پران مین بھی
بجاے حوالہ سن اور تاریخ کے سپت رشی کے مقام کا حوالہ دیا گیا ہے جیسا کہ سکھدیو
جی نے راجہ پریچھت سے کہا تھا کہ اے راجہ تیری پیدائش کیوقت سپت رشی مگھا نچھتر
پر تھی اور جب یہ اوترا کھاد نچھتر پر آوینگی راجہ نند پیدا ہوگا۔ مگر جب سے سدھانتون کے
پڑھنے پڑھانے کا رواج ہندوستان سے جاتا رہا سپت رشی کے چار کا سلسلہ بھی
گم ہوگیا چنانچہ اب کوئی علمی تحقیقات کی رو سے یہ نہین کہسکتا کہ سپت رشی فلان نچھتر کے
اوپر ہین کل جگ کی گذشتہ صدیون کا حساب کرکے تو ہر کوئی کہہ سکتا ہی کہ سپت رشی
کا مقام فلان نچھتر مین ہونا چاہیے مگر اوس سے راجہ نند کو زمانہ کی مطابقت نہین ہوسکتی
جبکہ زمانہ انگریزون کی علمی تحقیقات سے چار سو برس قبل سنہ مسیح قرار دیا گیا ہے
مین نے سپت رشی کا چار معلوم کرنیکے کو بہت کوشش کی ہے مگر ابتک کامیابی
نہین ہوئی کہتے ہین کہ بارا ہی سنگھتا مین اسکا حساب ہے ۔

بعد اس جملہ معترضہ کے پھر اصلی مطلب پر آتا ہون کہ سدھانتون کی بعد سنگھتا کی
کتابین ہین اور اونکے بھی بہت بہت نام سنے ہین مگر ملتی کم ہین سدھانت اور سنگھتا مین
صرف گنت یعنی ہیئت ہے اور ہیلت یعنی نجوم نہین اس سے معلوم ہوتا ہی کہ ہمارے
اگلے بزرگ نجوم کے ایسے پابند نہ تھے جیسے اب ہین کیونکہ آجکل صرف ہیلت کی کتابون کا
رواج رہگیا ہے جنسے کہ آجکل کے نجومی ستارون کی سعادت اور نحوست کے مین
مبتلا ہین اور گنت کے صرف اوسیقدر حصہ پر قناعت کرتی ہین جو ہیلت
کی کتابون مین گرہ سپٹ کرنے کے واسطے مندرج کیا گیا ہے اگر کسی نے زیادہ شوق
کیا تو گرہ لاگو دکرند وغیرہ گرنتھ پڑھ لیے جو بہت پرانے نہین ہین اور چونکہ اب
جوتشیون کی معاش کی کارروائی صرف ہیلت کے اوپر منحصر ہے اسواسطے وہ
سدھانتون یعنی کتب ہیئت کو پڑھتے بھی نہین ہین اور نہ کوئی اس زمانہ مین اوس علم کا

آفتاب ازروے گنت شاستر توس مین ہے اور ازروی استخراج زیج مذکور وحکماے اسلامیہ کے جدی مین اور جبکہ مہندس اور ریاضی دان راجہ جے پور نے ہندی یونانی اور انگریزی حساب وحکمتون کو ایک کرکے یہ کتاب بنائی تھی اوسوقت غالبًا آفتاب کی طلوع مین اتنا فرق نہوگا -

اس کتاب سے راجہ جیسنگھہ کی فارسی انشاپردازی کی طاقت معلوم ہوتی ہے اور اوسکی علمی شہرت نے فرنگستان کی مدرسون مین اوسکا نام ریاضی دان جی سنگھہ مشہور کیا ہے اور ڈاکٹر ہٹر صاحب نے ایک علیحدہ کتاب اوسکی عملی مشقتون کے بیان مین لکھی ہے چند نجومی آلہ اور جنہیں راجہ موصوف کے بنائے ہوے جے پور اودے پور کوٹہ بوندی دہلی اور بنارس مین موجود ہین اور اوسکی سنسکرت کی تصانیف سے ایک کتاب جے بنود نامی ہے جس سے جے پور اور اوسکی علاقہ جات مین ہندی پترے بنائے جاتے ہین لیکن اب اوسکا حساب بھی کم مطابق ہوتا ہے چنانچہ ایک جے بنودی پنچانگ مین زہرہ کا غروب جس تاریخ کو لکھا تھا اوس تاریخ کو نہوا بلکہ اوس سے بہت دنون بعد تک ستارہ مذکور آسمان پر نظر آتا تھا - اور جس تاریخ کو کاشی اور چنڈو کی پنچانگ مطبوعہ بمبئی مین اسکا غروب ہونا لکھا تھا اوسدن غروب ہوا +

سنسکرت کی کتب زیج اور رصد کا بیان

سنسکرت مین اس قسم کی کتابون کو سدھانت کہتے ہین مگر یہ سدھانت کتب زیج سے بدرجہا بہتر ہین کیونکہ اون کتابون کا حساب تو بموجب قول الوالفضل کی تیس ہی برس کے بعد بگڑ جاتا ہے اور سدھانتون کا حساب باوجودیکہ اونکی تصنیف کو لکھو کہا برس گذر چکے ہین ابتک برابر کام دیتا ہے یہ کتابین اب نایاب ہین اور اونکو کوئی پڑھتا بھی نہین ہے کیونکہ آج کل کی جو تشی اون مختصر اور مختص کتابون سے جو بطور انتخاب وترجمہ سدھانتون سے بنائی گئی ہین اپنا کام نکال لیتے ہین +

سدھانت کی کتابون مین برہم سدھانت سب سے پہلے اور سرب سدھانت سروسے سب سے پیچھے بنائی گئی ہے اور سورج سدھانت جو زیادہ تر مشہور ہی برہم سدھانت

بہت ہی صحیح نکلا اور اوسکے وقوع مین پل بھر کا تفاوت نہ ہوا اور وہی جنتر اور آلات رصد جو راجہ نے مقامات مذکورہ بالا کے رصد خانون مین بناکر لگائے تھے ایسے صحیح اور درست تھے کہ اونکے معاینہ اور حساب سے متقدمین کے تجربہ مین اختلافات فاحش ظاہر ہوئے چنانچہ خود راجہ موصوف نے لکھا ہے کہ ٹوڈی لاہائیر صاحب کی زیج مین نصف درجہ کی کمی چاند کے مقام مین تھی اور کسوف وخسوف کے حساب مین بھی پندرہ پل کی کمی وبیشی اصل وقت سے آتی تھی اسیطرح اون آلات رصد مین بھی غلطیان پائین جو ہلاکو اور الغ بیگ کی رصدون مین مستعمل ہوئی تھے۔

اس ریاضی دان راجپوت راجہ نے اپنے آلہ نجومی واقع رصد خانہ دہلی سے وسعت کجی خط گردش آفتاب کو ۲۳ درجہ اور ۲۸ دقیقہ قرار دی اور خط عرض اوجین کو ۲۳ درجہ ۰ دقیقہ جانب شمال مقرر کیا جو قرار داد پیشینہ کی نسبت زیادہ تر صحیح سمجھا گیا ہے۔

اسی طرح یونانیون کی ہیئت سے تجربہ حال مین بہت کچھ تفاوت نکلا اور طرح طرح کے اختلاف پیدا ہوئے اول مدارج خارج مرکز آفتاب کو بگبر دش بیضی قبول کیا دوسرے اسیطرح حرکات قمر کی مدارات بیضی پر تسلیم کین تیسرے زحل کو مثلث اہلیلجی قرار دیا چوتھے مشتری کے گرد چار ستارون کو متحرک دیکھا اور اونکا نام اقمار مشتری رکھا پانچوین آفتاب کے جرم پر مختلف نشان دیکھے اور حرکت وضعی آفتاب کو تسلیم کیا کہ اوسکی حرکت سے وہ نشان بھی مدت قریب ایک سال مین دورہ تمام کرتے ہین چھٹے زہرہ اور عطارد کو سورج کی روشنی سے روشن پایا اور چاند کا بدر وہلال ہونا دوربین سے دیکھا کیا ساتوین کوکب ثوابت سیارہ دریافت ہوے اور اونہین سے

ہتون کی رصد بھی بنائی

غرضکہ اب جو فارسی تقویم ہندوستان مین بنائی جاتی ہین یا نوروز کہ زائچہ اور اوسکے احکام نکالے جاتے ہین اون سب کا ماخذ یہ ہے زیج محمد شاہی ہے جو اوسوقت ہنگام امتحان تمام کتب زیج سے فائق اور افضل ثابت ہوچکی تھی مگر فی زمانا اوسکی گنت مین بھی کچھ فرق پڑنے لگا ہے چنانچہ آج ۱۵۔ دسمبر کو

مختصر احوال کتاب زیج محمد شاہی تصنیف مہاراجہ سوائی جیسنگھہ

یہ کتاب مہاراجہ سوائی جے سنگھہ والی جے پور کی تصنیف ہے جو علم ریاضی اقلیدس ہئیت اور نجوم مین اسقدر مستعد اور کامل تھے کہ اونکو محمد شاہ بادشاہ دہلی نے رصد باندھنے اور زیج جدید تیار کرنیکی اجازت دی یہ کام ہندون مین راجہ بکرماجیت کے بعد سے اور مسلمانون مین عہد تسلط اسلامیہ سے ابتک کسی بادشاہ اور راجہ مہاراجہ نے اختیار نہین کیا تھا جو مہاراجہ سوائی جے سنگھہ نے اپنی علمی لیاقت اور قوت دماغی سے انجام کو پہونچاکر ایک لازوال نیکنامی اور یادگاری حاصل کی انھون نے دہلی جے پور اوجین بنارس اور متھرا مین مقامات رصد بڑی شان اور شوکت سے بنوائی اور اول اول اون نجومی آلات کو کام مین لانیکی مشقت اوٹھائی جنکو مرزا الغ بیگ بھی ہنگام رصد سمرقند اور تالیف زیج محمد شاہی کے کام مین لایا تھا مگر صحیح احکام اور واقعی نتیجے اونسے نہین نکلتے تھے تب لاچار ہوکر یونانیون کی تقلید چھوڑدی اور چاہا کہ بطور خود حساب نجوم کو درست کرین ۔

راجہ موصوف کے پاس ہر ملک اور ولایت کے منجم اور ہندسہ دان تھے ازانجملہ ایک پادری منویل فرنگی تھا جسنے راجہ کے دربار مین ولایت پورجوگل فخر پرتگال کی ترقی علم ہئیت کی تعریف کی اور راجہ نے اوسکے ساتھہ بادشاہ پورجوگل کے دربار مین اپنا سفیر واسطے طلب ہندسان پرتگالی کے بھیجا شاہ موصوف نے ریورہ دی سلوا نامی کو راجہ کے پاس روانہ کیا اور اوسنے ذمی لاہایر صاحب کی فرنگستانی زیج راجہ کو دی غرضکہ راجہ موصوف نے ایسی ایسی تلاش تحقیقات اور صرف زر سے سات برس کی محنت مین اپنی علمی قوت اور آلات رصد وافلاک سیر دوربینون کے ذریعہ سے جو اوسنے یورپ سے منگوائین تھین بخوبی اجرام نورانی اور اوضاع فلکی کا بخوبی معاینہ مشاہدہ اور حساب کرکے ایک زیج ایسی عجیب وغریب تیار کی جس سے وہ سب غلطیان جو سالہاسال سے نجوم کے حساب مین چلی آتی تھین نکل گئین اور حساب ایسا ٹھیک بیٹھ گیا کہ اوس سے جو حکم نکلا وہ

ولادت ہوئی اور اوکی امت والون نے عیسوی تاریخ کا آغاز اوس سے چھ روز بعد یعنی یکم جنوری سے رکھا جسکا چوتھا روان برس جاتا ہے اور اٹھارہ سیکڑی گذر چکے ۔

سنہ ۳۳۸ع مین انطیوس روم کے تخت پر بیٹھا اور اوسنے اپنی جلوس کی تاریخ سے ایک نیا سنہ مروج کیا بطلیموس نے نجوم ثوابت کا حساب مجسطی مین اس سنہ کی اوپر رکھا ہی اور اوسکو اب تک سترہ سو چھتیس ۱۷۳۶ برس گذرے ہین ——

یہ تمام سنہ جو اوپر لکھے گئے شمسی ہین اور اونکے مہینون مین مثل اہل ہند اہل فارس و اہل روم و نصارا کی کبیسہ اور کبیسہ یعنی لوند کی کسرات بڑھائی جاتی ہے ۔

سنہ ۶۲۲ع مین ہجری سنہ کا آغاز ہوا اسکی ابتدا پیغمبر عربی کے مکہ سے مدینہ مین چلے جانے کیوقت سے مقرر کی گئی ہے گو اسکی ایجاد خلیفہ دوم کیوقت مین ہوئی ۔

سنہ ۶۹۶ ہجری مین غازان خان ایران کے تخت پر بیٹھا اور اوسنے اپنے ایلخانی کو جو بسبب انتقال ہلاکو خان اور تمام رہجانے رصد مراغہ کی مرتب نہونے پائی تھی اپنی کوشش اور توجہ سے تیار کرکے ایک نئی شمسی سنہ کا ایجاد کیا جو بہ لقب خانی ملقب ہے اور اوسکے مہینے قدیمی فارسی مہینے ہین اور آغاز اسکا بادشاہ موصوف کی تخت نشینی سے ہے اور اسکے اب تک پانسو بہتر برس سیری ہوئے ——

قریب سنہ ۸۰۰ ہجری مین مرزا الغ بیگ بنیرہ امیر تیمور نے سمرقند مین رصد باندھکر ایک نئی زیج مرتب کی جو بنام الغ بیگی مشہور ہے مگر الغ بیگ نے کوئی نیا سنہ مقرر نہین کیا اور زیج مذکور مین ستارہ کا حساب سنہ ہجری کے اوپر رکھا ہے یہ زیج بسبب صحیح نکلنے احکام کے اگلی تمام کتب زیج پر فائق ٹھہری تھی اور اوسکا رواج ایران توران اور ہندوستان مین عموماً ہوگیا مگر راجہ جی سنگھ سوائی نے سنہ ۱۷۳۰ع مطابق سمت ۱۷۸۷ موافق سنہ ۱۱۴۳ ہجری مین زیج محمد شاہی بنا کر الغ بیگی کا رواج ہندوستان سے اوٹھا دیا اب زیج محمد شاہی اس فن کی بہت معتبر کتاب شمار کیجاتی ہے مین اس فصل کو زیج محمد شاہی کی ایک مجمل کیفیت پر ختم کرتا ہون تاکہ ناظرین کو اس قسم کی کتابون کی ماہیت واضح ہوجاے ——

اوسکو بھی ابتک اسی قدر برس گذرتے ہین کہتے ہین کہ پہلے ہندوستان مین اوسکا عام رواج تھا مگر بکرماجیت نے سمت ۳۰۴۴ جدہشٹر مین اپنے نام کا سمت رائج کیا اور جدہشٹر کا سمت متروک ہوگیا کتاب جوتریدہ ابھرن مین ستارون کی گنت اسی سمت پر لگائی ہی سمت ۱۳۵ بکرم مین سالباہن کا عروج ہوا اور اوسنے اپنے نام ساکا چلایا گرہ لاکھون کتاب مین جوتش کی گنت اسی ساکی پر ہے اور سرب دہانت سرومنی والے نے بھی اپنی گنت مین یہ ہی ساکا لکھا ہے جوتش کی بہت قدیم کتابین معدوم ہین اس سبب سے بہت قدیم زمانہ کے ہندوستانی سنون کا حال معلوم نہین ہوسکتا لوگ سب کہتے ہین اور اکثر کتابون مین بھی لکھا ہے کہ جدہشٹر کا سمت تین ہزار برس تک مروج تھا لیکن ابتک جو قدیمی کتبہ سکہ اور تانبہ پتر دستیاب ہوئے ہین اونمین سمت کا نام ہی نہین ہے اور نہ کسی کتاب مین لکھا ہے کہ اب جدہشٹر کی سمت اتنے ہین ــــ

۲۳۴۹ طوفانی مین بخت نصر بابل کی بخت پر بیٹھا اور اوسنے اپنے جلوس کی تاریخ سے ایک نیا سنہ جاری کیا بطلیموس نے جو اپنی تاریخ زیج یعنی مجسطی مین ستارونکی گردش کا حساب لکھا ہے وہ اس سنہ کے اوپر ہے جسکو اس زمانہ تک دو ہزار چھ سو بیس برس کا عرصہ ہوتا ہے ۳۳۴ بخت نصر مین اسکندر کے مرنے پر سکندری سنہ کا آغاز ہوا جسکو ابتک ۲۱۹۶ برس گذرتے ہین اون اسکندرانی نے اپنی زیج اور قانون مین اور بطلیموس نے مجسطی کے بعض ارصاد مین اوساط کواکب کی اصول کو اس سنہ کے اوپر قائم کیا ہے ــــ

سکندر کے مرنے سے بارہ برس بعد ایک اور سنہ کی ایجاد ہوئی جسکو سال قبطی اور رومی اسکندری بھی کہتے ہین بناتی نے اپنی زیج کے اوسطون کی اصول اس تاریخ پر رکھی ہین اور یہ سنہ اب ۲۱۸۴ ہین ــــ

۲۸۲ سنہ رومی سکندری مطابق سمت ۲۰ بکرم مین قیصر اگسٹس روم مین فرمانروا ہوا اور اوسنے اپنی نام کا سنہ جاری کیا جسکو ابتک اونیس سو دو برس کا عرصہ ہوتا ہی

۴۳ سنہ جلوس قیصر اگسٹس مطابق سمت ۵۶ بکرم مین تاریخ ۲۵ دسمبر کو عیسی مسیح کی

شروع ہوجاتا ہے جسکی بیان مین گذشتہ زمانون اور سنون کی حالات جنکے دور اسیطرح وقتا فوقتا شروع ہوکر متروک ہوجاتے ہین بخوبی قلمبند ہوتی ہین دنیا مین بہت زمانہ ایسے گذر چکے ہین کہ جنکے علیحدہ علیحدہ سنہ تھے سنہ ہمیشہ ایک بڑی معرکہ کے وقوع سے شروع ہوتا ہے اور سنہ کی ضرورت عام خاص واقعات کی یادداشت کی لیے قدیم زمانہ سے ہوتی چلی آتی ہے ان سنون کا احوال کتب زیج ہی سے معلوم ہوسکتا ہے گو کہ کسی قدر اوسمین سے کہین کہین تواریخ مین بھی پایا جاتا ہے چونکہ اس مختصر رسالہ مین سنین مروجہ زمانہ حال کا احوال بقدر ضرورت لکھا گیا مگر گذشتہ سنون کے ذکر کرنیکا موقع ابھی تک نہین آیا تھا اور یہ امر بنظر مناسبت علم تواریخ کے بہت ضرور ہے اسلیے کسیقدر بیان اوسکا بھی لکھا جاتا ہے ۔

واضح ہو کہ منجمون کے نزدیک زمانہ کا حساب اور اوسکی جزوی وکلی انقلابات کا مدار کواکب پر ہے اور وہ ہمیشہ ہر حادثہ کو آسمان کی گردش یا بطی الحرکات کواکب کی تاثیرات یا سبعہ سیارہ کی نظرات سے منسوب کرتے ہین چنانچہ ترکون کی کتب نجوم مین لکھا ہے کہ دنیا کی پیدائش اوسوقت ہوئی تھی کہ جب ساتون ستارے حمل مین تھے اور وہ اپنی تاریخ کا آغاز بھی اوسی وقت سے لیتے ہین جسکو اب تک ایک لاکھ چوراسی ہزار نوسو پچہتر برس گذرے ہین پھر حکیم ابو المعشر بلخی نے زیج کبیر مین لکھا ہے کہ طوفان نوح کے وقت ساتون ستارے برج سرطان مین جمع ہوگئے تھے اور چونکہ سرطان برج آبی ہے اسلیے تمام دنیا پانی مین غرق ہوگئی اس حادثہ کی یادگار کے لیے ایک سنہ ایجاد کیا گیا ہے جو بنام سنہ طوفانی کتب قدیم مین مرقوم ہے اور جسکی برسون کی تعداد ابتک چار ہزار نوسو اونہتر ہوتی ہین حکیم ابو المعشر بلخی نے اوساط کواکب کا حساب اسی سنہ کے اوپر رکھا ہے اور بہت سی کتب تواریخ مین واقعات عالم کو بقید سنہ طوفان لکھا ہے ۔

بڑا تعجب اس بات کا ہے کہ راجہ جدہشٹر کا قدیم سمت جو قبل از حکومت راجہ بکرماجیت ہندوستان مین جاری تھا سنہ طوفان سے بالکل مطابق ہے

حساب نہین ہے جتنے دن کی سکرانت ہوتی ہے اوتنی تاریخون کا وہ مہینا ہوتا ہی
اور سنہ شروع یکم بیساکھ سے ہوتا ہے اور سلخ ماہ چیت کو ختم - اور یہ تاریخین
سدی اور بدی تہتون سے مطابق نہین ہوتین مگر مہینے کسی کسی قدر مطابق
رہتے ہین بنگلہ سنہ اب ۱۲۸۱ ہین مگر یہ معلوم نہین کہ کسنے انکو ایجاد کیا ہی -
چین اور جاپان مین بھی ہلالی مہینے مروج ہین مگر سال شمسی ہوتا ہے
اور ایک عجب بات ہے کہ اون ملکون مین ایک برس ۱۲ مہینے کا ہوتا ہی
اور سنہ کا آغاز ہر ایک بادشاہ کے جلوس سے کرتے ہین ؛

فصل دوسری
مختلف ملکون کی سنون کی تحقیقات بموجب کتب زیچ کی اور اونکی مدت تعدادی کا بیان

زیچ نجوم کی اوس کتاب کو کہتے ہین کہ جسمین کرہ زمین کی عرض طول کی
خطوط اور ستارون کی گردش اور طلوع غروب کے حساب اور کسوف وخسوف
کے دائرہ اور طبقات چرخ واجرام فلکی کے نقشے اور معمورہ عالم کے ملکون کی درجے
دقیقے مندرج ہوتے ہین پترہ اور تقویم بھی اوسی کتاب سے بناتے جاتے ہین اور
اس قسم کی کتاب اوسوقت مرتب ہوتی ہے کہ جب کوئی والی ملک آلات صحیح اور
علماے نجوم ہیات کو جمع کرنے اور عمارات رصد اور دیگر کارخانجات ضروریہ کے
بنوانے مین لکھو کہا روپیہ صرف کرکے اوضاع فلکی واجرام علوی کی تحقیقات
مین مشغول ہوتا ہے اور مستمت کی یاوری سے یہ کام بخوبی انجام پاجاتا ہے
تب ایک ایسا زیچ تیار ہوتا ہے جسکے احکام اگلے زیچون کی بہ نسبت بہت صحیح
اور سچی ہوتی ہین کیونکہ ہر زیچ کا حساب تیس برس کی بعد خراب ہوجاتا ہے اور
اوسکی بات کم ملنے لگتی ہے -
زیچ کی کتابون سے پچھلی زمانون کی مدتین اور پرانی سنون کی کیفیتین
صفائی کے ساتھ معلوم ہوسکتی ہین کیونکہ اکثر ہر نئی زیچ سے اکثر پرانا زمانہ

۲۹ ماہ ربیع الثانی سنہ ۹۶۳ ہجری کو ہوئی تھی اور اوسکی اگلی رات کو سورج میکھہ مین آیا تھا
سال الٰہی بھی ۳۶۵ دن کا مقرر ہوا اور مہینے اوسکے فارسی رکھے گئے اور
وہ پانچ دن جو اخیر ماہ مین بڑھائے جاتے تھے اونکو ماہ ہای الٰہی مین اسطرح پر
کم و بیش کر کے حساب برابر کیا گیا فروردین اردی بہشت خورداد تیر
۳۱ یوم ۳۱ یوم ۳۱ یوم ۳۲ یوم ۳۱ یوم
امرداد شہریور مہر ابان آذر دی بہمن اسفندارمز مہینونکو
۳۱ یوم ۳۲ یوم ۳۰ یوم ۳۰ یوم ۳۰ یوم ۲۹ یوم ۲۹ یوم
اس نئی تعداد سے مقرر کرنے مین الٰہی اور جلالی تاریخون کی مطابقت
جو اول روز تھی وہ بعد کو نہیں چنانچہ چودہ برس بعد جس دن جہانگیر تولد ہوا تھا
اوس دن شہریور ماہ الٰہی کی ۱۸ تاریخ اور شہریور ماہ جلالی کی ۲۴ تاریخ تھی
اور پچاس برس بعد جسدن اکبر کا انتقال ہوا اوس دن ابان ماہ الٰہی کی ۳ تاریخ
تھی اور ابان ماہ جلالی کی ۱۰ تاریخ اور ۵۱ برس بعد جسدن عالمگیر فوت ہوا اوسدن
اسفندارمذ ماہ الٰہی کی ۱۳ تاریخ تھی اور اسفندارمذ ماہ جلالی کی ۱۸ ——

فصلی یہ سنہ فصل اور موسم کے حساب کیواسطے اکبر بادشاہ کے حکم سے فتح اللہ
شیرازی نے سنہ ۹۹۱ ہجری مین اختراع کیے اور اونکی تعداد بھی سنہ ہجری کے
برابر رکھی مگر جہانگیر کے عہد مین فیما بین سنہ ہجری اور فصلی کے ایک برس کا تفاوت اور
شاہجہان کے وقت مین دو برس کا اور عالمگیر کے زمانہ مین چار برس کا اور محمد شاہ کے
آخری دور مین چھ برس کا ہوگیا اور اب نو برس کا تفاوت ہے کیونکہ اب سنہ ہجری ۱۲۹۱
ہین اور فصلی ۱۲۸۲ اور فصلی سنہ ماہ اساڑھ سے شروع ہوتا ہے ——

سنہ محمد شاہی راجہ سوائی جے سنگھ نے بعد تیاری رصد دہلی و آگرہ وغیرہ کے
یہ ایک نیا سنہ نکالا تھا اسکے برس اور مہینے بھی مثل ہجری سنہ کی قمری حقیقی
ہوتی ہین اور اس سنہ کے اتبک ۱۶۰ برس گذرتے ہین ——

بنگلہ جو بنگالہ مین مروج ہے اسکا مدار سنکرانت کے حساب کی اوپر ہے کہ جس دن
میکھہ سکرانت پر رویش ہوتی ہے اوسی دن سنہ بنگلہ شروع ہوتا ہے اس سنہ
کی مہینے بھی چیت و بیساکھ وغیرہ ہوتے ہین مگر کرشن پکش اور شوکل پکش کا

تحویل دلو یعنی کنبھ سکرانت . . . . . ۱۰ تاریخ فروری کو مطابق تاگھ و پھاگن
تحویل حوت یعنی مین سکرانت . . . . . ۱۲ تاریخ مارچ کو مطابق پھاگن و چیت

ہجری تاریخ ہجری اسکا مدار صرف چاند کی رویت پر ہے باقی حال محتاج بیان نہین ؛

فارسی سنہ کہتے ہین کہ یزدجرد فارس کی آخری بادشاہ نے محمد پیغمبر کی وفات سے آٹھ روز بعد اپنے نام کا سنہ وضع کیا تھا جسکو ابتک ۱۲۴۴ سال گذرتے ہین فارسیون کا ایک برس ۳۶۵ دن کا ہوتا ہے اسطرح کہ گیارہ برس تو ۳۰ - ۳۰ دن کے ہوتے ہین اور بارھوین برس کے آخر مین پانچ دن جنکو خمسہ مسترقہ کہتے ہین ایزاد کر دیتے ہین اور ۳۶۵ دن اوپر کے چوپندرہ ساعتین رہین اونکی کسرات کا ۱۲۰ برس مین ایک مہینا ترتیب کے ساتھ بڑھا دیتے ہین جیسے اول مرتبہ دو مہینے فروردین کے اور دفعہ ثانی دو اردی بہشت اور علی ہذا القیاس ؛

فارسی مہینون کے نام یہ ہین فروردین ۳۰ یوم اردی بہشت ۳۰ خورداد ۳۰ امرداد ۳۰ شہریور ۳۰ ابان ۳۰ آذر ۳۰ دی ۳۰ بہمن ۳۰ اسفندار ۳۵

تاریخ جلالی سلطان ملکشاہ سلجوقی بادشاہ ایران و توران نے واسطے ٹھیک ہوجانے حساب فصل اور موسم کے ۴۵۸ یزدجردی مین ایک نیا سنہ ایجاد کیا جسکا آغاز آفتاب کے حمل مین داخل ہونے کے دن سے رکھا اسکے مہینے پہلے تو یہ تھے ماہ نو نوبہار گرما فزا روز افزون جہان تاب جہان آرای مہرگان خزان سرما فزا شب افروز آتش افروز سال افزون - مگر اب بجای اونکے فارسی مہینے فروردین اور اردی بہشت وغیرہ مروج ہین اور اب سنہ جلالی ۷۹۹ ہین

الٰہی سنہ اکبر بادشاہ کے حکم سے حکیم فتح اللہ شیرازی نے سال و ماہ شمسی حقیقی کا ایک نیا سنہ ۹۹۲ ہجری مین ایجاد کیا مگر آغاز اوسکا بادشاہ موصوف کی تخت نشینی سے رکھا چنانچہ اول تاریخ فروردین سنہ الٰہی کی روز ہرمز غرہ فروردین ۴۷۸ جلالی مطابق روز دے بمہر تاریخ ۱۵ امرداد ماہ قدیمی ۹۲۵ یزدجردی موافق ۱۱ تاریخ آذر ماہ رومی ۱۸۶۷ سکندری ملاصق ۱۱ مارچ ۱۵۵۶ ع مصادق روز چہارشنبہ

نیسان	ایار	حزیران	تموز	اب	ایلول
۳۰ یوم	۳۱ یوم	۳۰ یوم	۳۱ یوم	۳۰ یوم	۳۰ یوم

سنہ عیسوی آغاز اسکا عیسی مسیح کی ولادت سے ہے ہر برس ۳۶۵ دن کا ہوتا ہے مگر چوتھے برس ماہ فروری مین ایک دن بڑھا دیتے ہین ۱۷۵۲ء علماے انگلینڈ نے اپنی ولایت مین ۲ ستمبر کو ۱۴ ستمبر قرار دیکر دس دن سال مذکور سے کم کر دیے اسکا احوال کتب تواریخ سے انگلینڈ مین بہ نفظ ادخال سنہ جدید درج ہے

انگریزی تاریخ مین چند باتین سورج کے حساب سے مطابق پائی جاتی ہین ازانجملہ ایک تو یہ ہے کہ دن ہمیشہ ۲۵ دسمبر یا کبھی ایک دو تاریخ قبل اوس سے بڑھنا شروع ہوتا ہے اور دوسری یہ ہے کہ مگر سکرانت ہمیشہ بارہ تاریخ جنوری کو ہوتی ہے اور میکھہ سکرانت ۱۱ یا ۱۲ اپریل کو - اور یہ دونون تحویل دس دن مذکورہ بالا کی کمی سے اول پہلی یا دوسری تاریخ شہور مذکورہ کو ہوتی ہونگی باقی اور سکرانت کا شروع حسب نقشہ ذیل مندرجہ ذیل ہوتا ہے ؛

تحویل حمل یعنی آغاز میکھہ سکرانت ..... ۱۱ تاریخ ماہ اپریل کو مطابق چیت بیساکھہ

تحویل ثور یعنی برکھہ سکرانت ..... ۱۲ یا ۱۳ تاریخ ماہ مئی کو مطابق بیساکھہ جیٹھہ

تحویل جوزا یعنی متھن سکرانت ..... ۱۳ تاریخ جون کو مطابق جیٹھہ واساڑھ

تحویل سرطان یعنی کرک سکرانت ..... ۱۴ یا ۱۵ تاریخ جولائی کو مطابق اساڑھ وساون

تحویل اسد یعنی سنگھہ سکرانت ..... ۱۵ تاریخ اگست کو مطابق ساون بھادون

تحویل سنبلہ یعنی کنیان سکرانت ..... ۱۵ تاریخ ستمبر کو مطابق بھادون وکنوار

تحویل میزان یعنی تل سکرانت ..... ۱۴ یا ۱۵ تاریخ اکتوبر کو مطابق کنوار وکاتک

تحویل عقرب یعنی برچھک سکرانت ..... ۱۴ یا ۱۵ تاریخ نومبر کو مطابق کاتک وگھن

تحویل قوس یعنی دھن سکرانت ..... ۱۳ یا ۱۴ تاریخ دسمبر کو مطابق اگھن وپوس

تحویل جدی یعنی مکر سکرانت ..... ۱۲ تاریخ جنوری کو مطابق پوس و

جیسے بکرماجیت کا سمت اور فصلی سنہ - جنمین تیسرے برس ایک مہینا لوند کا بڑھا
پڑتا ہے تاکہ سال شمسی ہوجاوے -

قسم تجسیم وہ تاریخ ہے جو ماہ قمری اور سال شمسی اصطلاحی پر مبنی ہو جیسی تاریخ یہود
اب مختلف ملکون کے مروجہ سنون کا مختصر احوال لکھا جاتا ہے -

سمت بکرماجیت جو کل ہندؤن مین مروج ہے خواہ وہ کہین[1] رہتے ہون اسکی
ابتک اونیسل صدی گذر چکی اور بیسوین صدی کا اکتیسوان برس جاتا ہے اسکے
جاری ہونے سے ۵۶ برس بعد سنہ عیسوی اور ۱۳۵ برس بعد سالباہن کا ساکا اور ۲۴۹
برس بعد راجہ بھوج کا ساکا اور ۹۸ برس بعد سنہ ہجری ۶۸۷ برس بعد سنہ یزدجردی
اور ۱۳۵ برس بعد سنہ جلالی شروع ہوئے -

ساکھہ سالباہن دکن مین عموماً مروج ہے اور اب اوسکی اٹھارہوین صدی سے
سال نود وششم روان ہے اسمین بھی مثل سمت کے ایک مہینہ لوند کا تیسرے برس
بڑھاتے ہین مگر جو بعض مقامون مین ساکی کا آغاز سورج کے حمل مین داخل ہونیکے
دن سے مانا جاتا ہے اوسمین لوند نہین بڑھایا جاتا ہے -

سنہ اسکندری یہ سکندر سے منسوب ہے اسکا برس ۳۶۵ دن کا ہوتا ہے اور
چوتھے برس مثل عیسائیون کے ساتوین مہینے کے آخر مین ایک دن بڑھایا جاتا ہے
اسکی تاریخ پہلے اکثر انگریزی مہینون کی تاریخ سے مطابق ہوتی تھی چنانچہ یکم محرم سنہ
حساب کی رو سے ۱۶ اکتوبر رومی ۹۳۳ سکندریکو مطابق تھی اور اس دن ماہ جولائی
۶۲۲ ع کی بھی سولھوین ہی تاریخ تھی مگر جب سے انگریزون نے ۱۷۵۲ ع مین دس
دن گھٹا دیے ہین انگریزی اور رومی تاریخ مین دس دن کا تفاوت پڑ گیا ہے
اب رومی سنہ ۱۸۵۲ مین اور رومی مہینونکے نام جو کتب و پتر مین مرقوم اور ارباب
تقویم مین متداول ہین ذیل مین لکھے جاتے ہین -

تشرین الاول تشرین الآخر کانون الاول کانون الآخر شباط آذار
۳۱ یوم ۳۰ یوم ۳۱ یوم ۳۱ یوم ۲۸ یوم ۳۱ یوم

[1] یہ لفظ سہو کاتب سے چھپا گیا ہے

قمری کا واضع قمر اور شمسی کا شمس ہے شمس و قمر دو سیارہ ہین منجملہ سبعہ سیارہ کے جو ہمیشہ بارہ برجون مین دورہ کرتے رہتے ہین جس سے رات دن گھڑی پل برس اور قرن کا حساب کیا جاتا ہے قمری مہینا چاند کے بارہ برجون مین دورہ کرنیکی تک مدت کا ہوتا ہے اور برس ایسے ایسے بارہ مہینے کا۔ اور شمسی مہینا سورج کے ایک برج سے دوسری برج مین داخل ہونے تک کی مدت کا ہوتا ہے اور برس ایسے ایسے بارہ برجون کے بارہ دورہ کا شمسی اور قمری برسون مین ہر سال دس دن اور ساڑھے باون گھڑی کا تفاوت پڑتا رہتا ہے جیسا کہ آگے لکھ آئے ہین۔

مختلف ملکون مین جو سال و ماہ مقرر ہین وہ دو قسم کے ہین ایک حقیقی دوم اصطلاحی۔ حقیقی تو وہ ہین کہ جنکا حساب شمس کے بروج دوازدہ گانہ مین تحویل ہونے اور چاند کے نظر آنیکے عین وقت سے ہو اور اصطلاحی وہ کہ جنکا حساب ایسی قید سے نہو۔ سنون مین ان دو قسمون کی پانچ قسمین ہوگئی ہین۔

قسم اول وہ سن ہین کہ جنکا آغاز و انجام سال و ماہ شمسی حقیقی سے محسوب ہو جیسے جلالی بنگلہ اور اسکا نوروز کہ جب سورج میکھہ مین آیا برس شروع ہوا اور جب ثور مین گیا دوسرا مہینا لگا اور جب اسیطرح بارہ برجون کا دورہ کرتا ہوا حسب دن سے حوت سے نکلا برس اخیر ہوگیا۔

قسم دوم وہ تاریخ ہے کہ جسکا مدار سال و ماہ شمسی اصطلاحی پر ہو جیسی ولایتی اور انگریزی کہ انمین سورج کی تحویل کی قید نہین ہے مگر ایک خاص دن کو آغاز تاریخ معین کرکے سال کا حساب مطابق ایام ایک دورہ شمسی کے رکھ لیا ہے گو مہینون کی مدت کا شمار مختلف ہے۔

قسم سوم وہ تاریخ ہے جسکی ابتدا اور انتہا سال و ماہ قمری حقیقی پر ہو جیسے سنہ ہجری کہ اوسکی ہر مہینے کا آغاز ہلال کی رویت پر منحصر ہے اور ایسے ایسے بارہ مہینون کا ایک سال ہوتا ہے۔

قسم چہارم وہ تاریخ ہے جو ماہ قمری حقیقی اور سال شمسی حقیقی سے مرکب ہو

واضح ہو کہ ۱۹ برس مین سات مہینے لوند کے بڑھتے ہین از انجملہ جیٹھ کا مہینا تو دو مرتبہ آتا ہے اور باقی چھ مہینے یعنی بیساکھ اساڑہ ساون بھادون کنوار ایک ایک مرتبہ بڑھتے ہین

دوسرا باب

پہلی فصل

مختلف ملکون کی سنون اور مہینون کی ماہیت مین

تاریخ کے معنی لغت مین وقت پیدا کرنیکے ہین اور عرف مین ایک دن یکرات کو تاریخ کہتے ہین اور دن ہرچند عموماً آفتاب کے طلوع ہونے سے اوعام شب اوسکی غروب ہونے سے شمار ہوتی ہے مگر مختلف ملکون مین رات اور دن یعنی تاریخ کا حساب مختلف اوقات سے شروع ہوتا ہے چنانچہ توران مین ایک دن کے دوپہر سے دوسرے دن کے دوپہر تک تاریخ یعنی شبانہ روز کا حساب ہے اور خطا الیغور اور فرنگ مین آدہی رات سے آدہی رات تک ہندوستان مین ایک صبح سے دوسری صبح تک اور عرب مین شام سے شام تک۔

سات شبانہ روز کو ہفتہ کہتے ہین ہفتہ کے دنون کے نام اکثر ملکون مین سبعہ سیارہ کی نام پر رکھے گئے ہین مگر فارسیون مین یہ رواج نہین ہے انہون نے ہر مہینے کے ۳۰ دن کی ۳۰ مفصلہ نام اور بارہوین مہینے مین جو پانچ دن بڑھجاتے ہین اونکے پانچ نام علحدہ غرض کل ۳۵ نام رکھے ہین۔ نام ایام فارسی

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
اورمزد	بہمن	اردی بہشت	شہریور	سپندارمذ	خرداد	امرداد	دی بہ آذر	آذر	آبان	خور	ماہ	تیر	گوش	دی بہ مہر
۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰
مہر	سروش	رشن	فروردین	بہرام	رام	باد	دین	ارد	اشتاد	آسمان	زامیاد	ماہ سپند	انیران	

مہینا عموماً ۳۰ دن کا گنا جاتا ہے مگر اونمین بھی شمسی قمری ہونیکی وجہ سے اکثر کمی بیشی ہوتی ہے کیونکہ برس اور مہینے دو قسم کے ہوتے ہین ایک قمری دوم شمسی

بیساکھ		جیٹھ		اساڑھ		ساون		بھادون		کنوار	
۱۴۷۰	۴۹۱	۱۴۷۸	۳۸۰	۱۴۵۹	۲۷۷	۱۴۷۸	۵۰۳	۱۴۷۲	۴۰۳	۱۴۸۰	۴۸۲
۱۴۸۹	۷۱۰	۱۴۷۹	۱۰۴۸	۱۴۷۰	۴۹۴	۱۴۸۳	۷۰۳	۱۴۹۱	۴۱۲	۱۴۹۹	۱۰۷
۱۵۰۸	۷۲۹	۱۵۰۷	۱۰۷۹	۱۴۷۹	۵۱۶	۱۵۰۲	۷۳۱	۱۵۱۰	۷۲۰	۱۵۱۸	۷۲۰
۱۵۲۷	۷۸۳	۱۵۳۷	۱۰۹۸	۱۵۱۳	۴۳۷	۱۵۲۱	۷۵۰	۱۵۲۹	۷۵۷	۱۵۳۷	۷۵۷
۱۵۴۷	۷۲۷	۱۵۴۷	۱۱۰۴	۱۵۳۲	۵۰۲	۱۵۴۰	۷۹۹	۱۵۴۱	۷۷۲	۱۵۵۰	۷۹۶
۱۵۵۴	۷۲۷	۱۵۵۷	۱۱۱۷	۱۵۴۰	۵۲۷	۱۵۵۹	۷۸۰	۱۵۶۷	۷۸۸	۱۵۷۰	۸۱۰
۱۵۶۳	۷۵۷	۱۵۶۷	۱۱۲۵	۱۵۴۷	۵۴۹	۱۵۸۱	۸۰۷	۱۵۸۹	۸۲۴	۱۵۹۳	۸۳۱
۱۵۷۲	۷۵۷	۱۵۷۸	۱۱۳۴	۱۵۵۴	۵۶۰	۱۵۹۱	۸۰۷	۱۶۰۰	۸۴۴	۱۶۰۳	۸۳۱
۱۵۸۲	۷۶۲	۱۵۸۸	۱۱۴۵	۱۵۶۲	۵۷۸	۱۶۰۰	۸۵۶	۱۶۰۸	۸۵۳	۱۶۱۲	۸۵۳
۱۵۹۲	۷۶۷	۱۵۹۸	۱۱۹۳	۱۵۷۲	۵۹۷	۱۶۰۸	۸۶۷	۱۶۱۶	۸۷۲	۱۶۲۰	۸۷۱
۱۶۰۲	۷۷۲	۱۶۰۸	۱۱۷۲	۱۵۸۲	۶۰۵	۱۶۱۶	۹۰۴	۱۶۲۴	۹۱۰	۱۶۲۸	۹۱۹
۱۶۱۲	۷۸۲	۱۶۱۸	۱۱۸۲	۱۵۹۲	۶۱۴	۱۶۲۶	۹۲۱	۱۶۳۴	۹۲۹	۱۶۳۸	۹۳۷
۱۶۲۲	۷۹۲	۱۶۲۸	۱۱۹۳	۱۶۰۲	۶۲۲	۱۶۳۶	۹۳۲	۱۶۴۴	۹۴۶	۱۶۴۸	۹۵۴
۱۶۳۲	۸۰۲	۱۶۳۸	۱۲۰۱	۱۶۱۲	۶۳۱	۱۶۴۶	۹۴۱	۱۶۵۴	۹۵۹	۱۶۵۸	۹۶۷
۱۶۴۲	۸۱۳	۱۶۴۸	۱۲۱۰	۱۶۲۲	۶۴۰	۱۶۵۶	۹۵۹	۱۶۶۴	۹۷۴	۱۶۶۸	۹۸۲
۱۶۵۲	۸۲۱	۱۶۵۸	۱۲۱۸	۱۶۳۲	۶۴۸	۱۶۶۶	۹۶۸	۱۶۷۴	۹۸۲	۱۶۷۸	۹۹۰
۱۶۶۲	۸۳۰	۱۶۶۸	۱۲۲۷	۱۶۴۲	۶۵۷	۱۶۷۶	۹۷۷	۱۶۸۴	۹۹۰	۱۶۸۸	۹۹۸
۱۶۷۲	۸۳۸	۱۶۷۸	۱۲۳۵	۱۶۵۲	۶۶۵	۱۶۸۶	۹۸۵	۱۶۹۴	۱۰۰۷	۱۶۹۸	۱۰۰۵
۱۶۸۲	۸۴۶	۱۶۸۸	۱۲۴۳	۱۶۶۲	۶۷۳	۱۶۹۶	۹۹۳	۱۷۰۴	۱۰۱۳	۱۷۰۸	۱۰۱۳
۱۶۹۲	۸۵۴	۱۶۹۸	۱۲۵۱	۱۶۷۲	۶۸۱	۱۷۰۶	۱۰۰۱	۱۷۱۴	۱۰۲۱	۱۷۱۸	۱۰۲۱
۱۷۰۲	۸۶۲	۱۷۰۸	۱۲۵۹	۱۶۸۲	۶۸۹	۱۷۱۶	۱۰۰۹	۱۷۲۴	۱۰۲۹	۱۷۲۸	۱۰۲۹
۱۷۱۲	۸۷۰	۱۷۱۸	۱۲۶۷	۱۶۹۲	۶۹۷	۱۷۲۶	۱۰۱۷	۱۷۳۴	۱۰۳۷	۱۷۳۸	۱۰۳۷
۱۷۲۲	۸۷۸	۱۷۲۸	۱۲۷۵	۱۷۰۲	۷۰۵	۱۷۳۶	۱۰۲۵	۱۷۴۴	۱۰۴۵	۱۷۴۸	۱۰۴۵
۱۷۳۲	۸۸۶	۱۷۳۸	۱۲۸۳	۱۷۱۲	۷۱۳	۱۷۴۶	۱۰۳۳	۱۷۵۴	۱۰۵۳	۱۷۵۸	۱۰۵۳
۱۷۴۲	۸۹۴	۱۷۴۸	۱۲۹۱	۱۷۲۲	۷۲۱	۱۷۵۶	۱۰۴۱	۱۷۶۴	۱۰۶۱	۱۷۶۸	۱۰۶۱
۱۷۵۲	۹۰۲	۱۷۵۸	۱۲۹۹	۱۷۳۲	۷۲۹	۱۷۶۶	۱۰۴۹	۱۷۷۴	۱۰۶۹	۱۷۷۸	۱۰۶۹
۱۷۶۲	۹۱۰	۱۷۶۸	۱۳۰۷	۱۷۴۲	۷۳۷	۱۷۷۶	۱۰۵۷	۱۷۸۴	۱۰۷۷	۱۷۸۸	۱۰۷۷
۱۷۷۲	۹۱۸	۱۷۷۸	۱۳۱۵	۱۷۵۲	۷۴۵	۱۷۸۶	۱۰۶۵	۱۷۹۴	۱۰۸۵	۱۷۹۸	۱۰۸۵
۱۷۸۲	۹۲۶	۱۷۸۸	۱۳۲۳	۱۷۶۲	۷۵۳	۱۷۹۶	۱۰۷۳	۱۸۰۴	۱۰۹۳	۱۸۰۸	۱۰۹۳
۱۷۹۲	۹۳۴	۱۷۹۸	۱۳۳۱	۱۷۷۲	۷۶۱	۱۸۰۶	۱۰۸۱	۱۸۱۴	۱۱۰۱	۱۸۱۸	۱۱۰۱
۱۸۰۲	۹۴۲	۱۸۰۸	۱۳۳۹	۱۷۸۲	۷۶۹	۱۸۱۶	۱۰۸۹	۱۸۲۴	۱۱۰۹	۱۸۲۸	۱۱۰۹
۱۸۱۲	۹۵۰	۱۸۱۸	۱۳۴۷	۱۷۹۲	۷۷۷	۱۸۲۶	۱۰۹۷	۱۸۳۴	۱۱۱۷	۱۸۳۸	۱۱۱۷
۱۸۲۲	۹۵۸	۱۸۲۸	۱۳۵۵	۱۸۰۲	۷۸۵	۱۸۳۶	۱۱۰۵	۱۸۴۴	۱۱۲۵	۱۸۴۸	۱۱۲۵
۱۸۳۲	۹۶۶	۱۸۳۸	۱۳۶۳	۱۸۱۲	۷۹۳	۱۸۴۶	۱۱۱۳	۱۸۵۴	۱۱۳۳	۱۸۵۸	۱۱۳۳
۱۸۴۲	۹۷۴	۱۸۴۸	۱۳۷۱	۱۸۲۲	۸۰۱	۱۸۵۶	۱۱۲۱	۱۸۶۴	۱۱۴۱	۱۸۶۸	۱۱۴۱
۱۸۵۲	۹۸۲	۱۸۵۸	۱۳۷۹	۱۸۳۲	۸۰۹	۱۸۶۶	۱۱۲۹	۱۸۷۴	۱۱۴۹	۱۸۷۸	۱۱۴۹
۱۸۶۲	۹۹۰	۱۸۶۸	۱۳۸۷	۱۸۴۲	۸۱۷	۱۸۷۶	۱۱۳۷	۱۸۸۴	۱۱۵۷	۱۸۸۸	۱۱۵۷
۱۸۷۲	۹۹۸	۱۸۷۸	۱۳۹۵	۱۸۵۲	۸۲۵	۱۸۸۶	۱۱۴۵	۱۸۹۴	۱۱۶۵	۱۸۹۸	۱۱۶۵
۱۸۸۲	۱۰۰۶	۱۸۸۸	۱۴۰۳	۱۸۶۲	۸۳۳	۱۸۹۶	۱۱۵۳	۱۹۰۴	۱۱۷۳	۱۹۰۸	۱۱۷۳
۱۸۹۲	۱۰۱۴	۱۸۹۸	۱۴۱۱	۱۸۷۲	۸۴۱	۱۹۰۶	۱۱۶۱	۱۹۱۴	۱۱۸۱	۱۹۱۸	۱۱۸۱
۱۹۰۲	۱۰۲۲	۱۹۰۸	۱۴۱۹	۱۸۸۲	۸۴۹	۱۹۱۶	۱۱۶۹	۱۹۲۴	۱۱۸۹	۱۹۲۸	۱۱۸۹
۱۹۱۲	۱۰۳۰	۱۹۱۸	۱۴۲۷	۱۸۹۲	۸۵۷	۱۹۲۶	۱۱۷۷	۱۹۳۴	۱۱۹۷	۱۹۳۸	۱۱۹۷
۱۹۲۲	۱۰۳۸	۱۹۲۸	۱۴۳۵	۱۹۰۲	۸۶۵	۱۹۳۶	۱۱۸۵	۱۹۴۴	۱۲۰۵	۱۹۴۸	۱۲۰۵
۱۹۳۲	۱۰۴۶	۱۹۳۸	۱۴۴۳	۱۹۱۲	۸۷۳	۱۹۴۶	۱۱۹۳	۱۹۵۴	۱۲۱۳	۱۹۵۸	۱۲۱۳
۱۹۴۲	۱۰۵۴	۱۹۴۸	۱۴۵۱	۱۹۲۲	۸۸۱	۱۹۵۶	۱۲۰۱	۱۹۶۴	۱۲۲۱	۱۹۶۸	۱۲۲۱
۱۹۵۲	۱۰۶۲	۱۹۵۸	۱۴۵۹	۱۹۳۲	۸۸۹	۱۹۶۶	۱۲۰۹	۱۹۷۴	۱۲۲۹	۱۹۷۸	۱۲۲۹
۱۹۶۲	۱۰۷۰	۱۹۶۸	۱۴۶۷	۱۹۴۲	۸۹۷	۱۹۷۶	۱۲۱۷	۱۹۸۴	۱۲۳۷	۱۹۸۸	۱۲۳۷
۱۹۷۲	۱۰۷۸	۱۹۷۸	۱۴۷۵	۱۹۵۲	۹۰۵	۱۹۸۶	۱۲۲۵	۱۹۹۴	۱۲۴۵	۱۹۹۸	۱۲۴۵
۱۹۸۲	۱۰۸۶	۱۹۸۸	۱۴۸۳	۱۹۶۲	۹۱۳	۱۹۹۶	۱۲۳۳	۲۰۰۴	۱۲۵۳	۲۰۰۸	۱۲۵۳
۱۹۹۲	۱۰۹۴	۱۹۹۸	۱۴۹۱	۱۹۷۲	۹۲۱	۲۰۰۶	۱۲۴۱	۲۰۱۴	۱۲۶۱	۲۰۱۸	۱۲۶۱
۲۰۰۲	۱۱۰۲	۲۰۰۸	۱۵۰۰	۱۹۸۲	۹۲۹	۲۰۱۶	۱۲۴۹	۲۰۲۴	۱۲۶۹	۲۰۲۸	۱۲۶۹
۲۰۱۲	۱۱۱۰	۲۰۱۸	۱۵۰۸	۱۹۹۲	۹۳۷	۲۰۲۶	۱۲۵۷	۲۰۳۴	۱۲۷۷	۲۰۳۸	۱۲۷۷
۲۰۲۲	۱۱۱۸	۲۰۲۸	۱۵۱۶	۲۰۰۲	۹۴۵	۲۰۳۶	۱۲۶۵	۲۰۴۴	۱۲۸۵	۲۰۴۸	۱۲۸۵
۲۰۳۲	۱۱۲۶	۲۰۳۸	۱۵۲۴	۲۰۱۲	۹۵۳	۲۰۴۶	۱۲۷۳	۲۰۵۴	۱۲۹۳	۲۰۵۸	۱۲۹۳
۲۰۴۲	۱۱۳۴	۲۰۴۸	۱۵۳۲	۲۰۲۲	۹۶۱	۲۰۵۶	۱۲۸۱	۲۰۶۴	۱۳۰۱	۲۰۶۸	۱۳۰۱
۲۰۵۲	۱۱۴۲	۲۰۵۸	۱۵۴۰	۲۰۳۲	۹۶۹	۲۰۶۶	۱۲۸۹	۲۰۷۴	۱۳۰۹	۲۰۷۸	۱۳۰۹
۲۰۶۲	۱۱۵۰	۲۰۶۸	۱۵۴۸	۲۰۴۲	۹۷۷	۲۰۷۶	۱۲۹۷	۲۰۸۴	۱۳۱۷	۲۰۸۸	۱۳۱۷
۲۰۷۲	۱۱۵۸	۲۰۷۸	۱۵۵۶	۲۰۵۲	۹۸۵	۲۰۸۶	۱۳۰۵	۲۰۹۴	۱۳۲۵	۲۰۹۸	۱۳۲۵
۲۰۸۲	۱۱۶۶	۲۰۸۸	۱۵۶۴	۲۰۶۲	۹۹۳	۲۰۹۶	۱۳۱۳	۲۱۰۴	۱۳۳۳	۲۱۰۸	۱۳۳۳
۲۰۹۲	۱۱۷۴	۲۰۹۸	۱۵۷۲	۲۰۷۲	۱۰۰۱	۲۱۰۶	۱۳۲۱	۲۱۱۴	۱۳۴۱	۲۱۱۸	۱۳۴۱
۲۱۰۲	۱۱۸۲	۲۱۰۸	۱۵۸۰	۲۰۸۲	۱۰۰۹	۲۱۱۶	۱۳۲۹	۲۱۲۴	۱۳۵۰	۲۱۲۸	۱۳۵۰
۲۱۱۲	۱۱۹۰	۲۱۱۸	۱۵۸۸	۲۰۹۲	۱۰۱۷	۲۱۲۶	۱۳۳۷	۲۱۳۴	۱۳۵۸	۲۱۳۸	۱۳۵۸
۲۱۲۲	۱۱۹۸	۲۱۲۸	۱۵۹۶	۲۱۰۲	۱۰۲۵	۲۱۳۶	۱۳۴۵	۲۱۴۴	۱۳۶۶	۲۱۴۸	۱۳۶۶
۲۱۳۲	۱۲۰۶	۲۱۳۸	۱۶۰۴	۲۱۱۲	۱۰۳۳	۲۱۴۶	۱۳۵۳	۲۱۵۴	۱۳۷۴	۲۱۵۸	۱۳۷۴
۲۱۴۲	۱۲۱۴	۲۱۴۸	۱۶۱۲	۲۱۲۲	۱۰۴۱	۲۱۵۶	۱۳۶۱	۲۱۶۴	۱۳۸۲	۲۱۶۸	۱۳۸۲
۲۱۵۲	۱۲۲۲	۲۱۵۸	۱۶۲۰	۲۱۳۲	۱۰۴۹	۲۱۶۶	۱۳۶۹	۲۱۷۴	۱۳۹۰	۲۱۷۸	۱۳۹۰
۲۱۶۲	۱۲۳۰	۲۱۶۸	۱۶۲۸	۲۱۴۲	۱۰۵۷	۲۱۷۶	۱۳۷۷	۲۱۸۴	۱۳۹۸	۲۱۸۸	۱۳۹۸
۲۱۷۲	۱۲۳۸	۲۱۷۸	۱۶۳۶	۲۱۵۲	۱۰۶۵	۲۱۸۶	۱۳۸۵	۲۱۹۴	۱۴۰۶	۲۱۹۸	۱۴۰۶
۲۱۸۲	۱۲۴۶	۲۱۸۸	۱۶۴۴	۲۱۶۲	۱۰۷۳	۲۱۹۶	۱۳۹۳	۲۲۰۴	۱۴۱۴	۲۲۰۸	۱۴۱۴
۲۱۹۲	۱۲۵۴	۲۱۹۸	۱۶۵۲	۲۱۷۲	۱۰۸۱	۲۲۰۶	۱۴۰۱	۲۲۱۴	۱۴۲۲	۲۲۱۸	۱۴۲۲
۲۲۰۲	۱۲۶۲	۲۲۰۸	۱۶۶۰	۲۱۸۲	۱۰۸۹	۲۲۱۶	۱۴۰۹	۲۲۲۴	۱۴۳۰	۲۲۲۸	۱۴۳۰
۲۲۱۲	۱۲۷۰	۲۲۱۸	۱۶۶۸	۲۱۹۲	۱۰۹۷	۲۲۲۶	۱۴۱۷	۲۲۳۴	۱۴۳۸	۲۲۳۸	۱۴۳۸
۲۲۲۲	۱۲۷۸	۲۲۲۸	۱۶۷۶	۲۲۰۲	۱۱۰۵	۲۲۳۶	۱۴۲۵	۲۲۴۴	۱۴۴۶	۲۲۴۸	۱۴۴۶
۲۲۳۲	۱۲۸۶	۲۲۳۸	۱۶۸۴	۲۲۱۲	۱۱۱۳	۲۲۴۶	۱۴۳۳	۲۲۵۴	۱۴۵۴	۲۲۵۸	۱۴۵۴
۲۲۴۲	۱۲۹۴	۲۲۴۸	۱۶۹۲	۲۲۲۲	۱۱۲۱	۲۲۵۶	۱۴۴۱	۲۲۶۴	۱۴۶۲	۲۲۶۸	۱۴۶۲
۲۲۵۲	۱۳۰۲	۲۲۵۸	۱۷۰۰	۲۲۳۲	۱۱۲۹	۲۲۶۶	۱۴۴۹	۲۲۷۴	۱۴۷۰	۲۲۷۸	۱۴۷۰
۲۲۶۲	۱۳۱۰	۲۲۶۸	۱۷۰۸	۲۲۴۲	۱۱۳۷	۲۲۷۶	۱۴۵۷	۲۲۸۴	۱۴۷۸	۲۲۸۸	۱۴۷۸
۲۲۷۲	۱۳۱۸	۲۲۷۸	۱۷۱۶	۲۲۵۲	۱۱۴۵	۲۲۸۶	۱۴۶۵	۲۲۹۴	۱۴۸۶	۲۲۹۸	۱۴۸۶
۲۲۸۲	۱۳۲۶	۲۲۸۸	۱۷۲۴	۲۲۶۲	۱۱۵۳	۲۲۹۶	۱۴۷۳	۲۳۰۴	۱۴۹۴	۲۳۰۸	۱۴۹۴
۲۲۹۲	۱۳۳۴	۲۲۹۸	۱۷۳۲	۲۲۷۲	۱۱۶۱	۲۳۰۶	۱۴۸۱	۲۳۱۴	۱۵۰۲	۲۳۱۸	۱۵۰۲
۲۳۰۲	۱۳۴۲	۲۳۰۸	۱۷۴۰	۲۲۸۲	۱۱۶۹	۲۳۱۶	۱۴۸۹	۲۳۲۴	۱۵۱۰	۲۳۲۸	۱۵۱۰
۲۳۱۲	۱۳۵۰	۲۳۱۸	۱۷۴۸	۲۲۹۲	۱۱۷۷	۲۳۲۶	۱۴۹۷	۲۳۳۴	۱۵۱۸	۲۳۳۸	۱۵۱۸
۲۳۲۲	۱۳۵۸	۲۳۲۸	۱۷۵۶	۲۳۰۲	۱۱۸۵	۲۳۳۶	۱۵۰۵	۲۳۴۴	۱۵۲۶	۲۳۴۸	۱۵۲۶
۲۳۳۲	۱۳۶۶	۲۳۳۸	۱۷۶۴	۲۳۱۲	۱۱۹۳	۲۳۴۶	۱۵۱۳	۲۳۵۴	۱۵۳۴	۲۳۵۸	۱۵۳۴
۲۳۴۲	۱۳۷۴	۲۳۴۸	۱۷۷۲	۲۳۲۲	۱۲۰۱	۲۳۵۶	۱۵۲۱	۲۳۶۴	۱۵۴۲	۲۳۶۸	۱۵۴۲
۲۳۵۲	۱۳۸۲	۲۳۵۸	۱۷۸۰	۲۳۳۲	۱۲۰۹	۲۳۶۶	۱۵۲۹	۲۳۷۴	۱۵۵۰	۲۳۷۸	۱۵۵۰
۲۳۶۲	۱۳۹۰	۲۳۶۸	۱۷۸۸	۲۳۴۲	۱۲۱۷	۲۳۷۶	۱۵۳۷	۲۳۸۴	۱۵۵۸	۲۳۸۸	۱۵۵۸
۲۳۷۲	۱۳۹۸	۲۳۷۸	۱۷۹۶	۲۳۵۲	۱۲۲۵	۲۳۸۶	۱۵۴۵	۲۳۹۴	۱۵۶۶	۲۳۹۸	۱۵۶۶
۲۳۸۲	۱۴۰۶	۲۳۸۸	۱۸۰۴	۲۳۶۲	۱۲۳۳	۲۳۹۶	۱۵۵۳	۲۴۰۴	۱۵۷۴	۲۴۰۸	۱۵۷۴
۲۳۹۲	۱۴۱۴	۲۳۹۸	۱۸۱۲	۲۳۷۲	۱۲۴۱	۲۴۰۶	۱۵۶۱	۲۴۱۴	۱۵۸۲	۲۴۱۸	۱۵۸۲
۲۴۰۲	۱۴۲۲	۲۴۰۸	۱۸۲۰	۲۳۸۲	۱۲۴۹	۲۴۱۶	۱۵۶۹	۲۴۲۴	۱۵۹۰	۲۴۲۸	۱۵۹۰
۲۴۱۲	۱۴۳۰	۲۴۱۸	۱۸۲۸	۲۳۹۲	۱۲۵۷	۲۴۲۶	۱۵۷۷	۲۴۳۴	۱۵۹۸	۲۴۳۸	۱۵۹۸
۲۴۲۲	۱۴۳۸	۲۴۲۸	۱۸۳۶	۲۴۰۲	۱۲۶۵	۲۴۳۶	۱۵۸۵	۲۴۴۴	۱۶۰۶	۲۴۴۸	۱۶۰۶
۲۴۳۲	۱۴۴۶	۲۴۳۸	۱۸۴۴	۲۴۱۲	۱۲۷۳	۲۴۴۶	۱۵۹۳	۲۴۵۴	۱۶۱۴	۲۴۵۸	۱۶۱۴
۲۴۴۲	۱۴۵۴	۲۴۴۸	۱۸۵۲	۲۴۲۲	۱۲۸۱	۲۴۵۶	۱۶۰۱	۲۴۶۴	۱۶۲۲	۲۴۶۸	۱۶۲۲
۲۴۵۲	۱۴۶۲	۲۴۵۸	۱۸۶۰	۲۴۳۲	۱۲۸۹	۲۴۶۶	۱۶۰۹	۲۴۷۴	۱۶۳۰	۲۴۷۸	۱۶۳۰
۲۴۶۲	۱۴۷۰	۲۴۶۸	۱۸۶۸	۲۴۴۲	۱۲۹۷	۲۴۷۶	۱۶۱۷	۲۴۸۴	۱۶۳۸	۲۴۸۸	۱۶۳۸
۲۴۷۲	۱۴۷۸	۲۴۷۸	۱۸۷۶	۲۴۵۲	۱۳۰۵	۲۴۸۶	۱۶۲۵	۲۴۹۴	۱۶۴۶	۲۴۹۸	۱۶۴۶
۲۴۸۲	۱۴۸۶	۲۴۸۸	۱۸۸۴	۲۴۶۲	۱۳۱۳	۲۴۹۶	۱۶۳۳	۲۵۰۴	۱۶۵۴	۲۵۰۸	۱۶۵۴
۲۴۹۲	۱۴۹۴	۲۴۹۸	۱۸۹۲	۲۴۷۲	۱۳۲۱	۲۵۰۶	۱۶۴۱	۲۵۱۴	۱۶۶۲	۲۵۱۸	۱۶۶۲
۲۵۰۲	۱۵۰۲	۲۵۰۸	۱۹۰۰	۲۴۸۲	۱۳۲۹	۲۵۱۶	۱۶۴۹	۲۵۲۴	۱۶۷۰	۲۵۲۸	۱۶۷۰
۲۵۱۲	۱۵۱۰	۲۵۱۸	۱۹۰۸	۲۴۹۲	۱۳۳۷	۲۵۲۶	۱۶۵۷	۲۵۳۴	۱۶۷۸	۲۵۳۸	۱۶۷۸
۲۵۲۲	۱۵۱۸	۲۵۲۸	۱۹۱۶	۲۵۰۲	۱۳۴۵	۲۵۳۶	۱۶۶۵	۲۵۴۴	۱۶۸۶	۲۵۴۸	۱۶۸۶
۲۵۳۲	۱۵۲۶	۲۵۳۸	۱۹۲۴	۲۵۱۲	۱۳۵۳	۲۵۴۶	۱۶۷۳	۲۵۵۴	۱۶۹۴	۲۵۵۸	۱۶۹۴
۲۵۴۲	۱۵۳۴	۲۵۴۸	۱۹۳۲	۲۵۲۲	۱۳۶۱	۲۵۵۶	۱۶۸۱	۲۵۶۴	۱۷۰۲	۲۵۶۸	۱۷۰۲
۲۵۵۲	۱۵۴۲	۲۵۵۸	۱۹۴۰	۲۵۳۲	۱۳۶۹	۲۵۶۶	۱۶۸۹	۲۵۷۴	۱۷۱۰	۲۵۷۸	۱۷۱۰
۲۵۶۲	۱۵۵۰	۲۵۶۸	۱۹۴۸	۲۵۴۲	۱۳۷۷	۲۵۷۶	۱۶۹۷	۲۵۸۴	۱۷۱۸	۲۵۸۸	۱۷۱۸
۲۵۷۲	۱۵۵۸	۲۵۷۸	۱۹۵۶	۲۵۵۲	۱۳۸۵	۲۵۸۶	۱۷۰۵	۲۵۹۴	۱۷۲۶	۲۵۹۸	۱۷۲۶
۲۵۸۲	۱۵۶۶	۲۵۸۸	۱۹۶۴	۲۵۶۲	۱۳۹۳	۲۵۹۶	۱۷۱۳	۲۶۰۴	۱۷۳۴	۲۶۰۸	۱۷۳۴
۲۵۹۲	۱۵۷۴	۲۵۹۸	۱۹۷۲	۲۵۷۲	۱۴۰۱	۲۶۰۶	۱۷۲۱	۲۶۱۴	۱۷۴۲	۲۶۱۸	۱۷۴۲
۲۶۰۲	۱۵۸۲	۲۶۰۸	۱۹۸۰	۲۵۸۲	۱۴۰۹	۲۶۱۶	۱۷۲۹	۲۶۲۴	۱۷۵۰	۲۶۲۸	۱۷۵۰
۲۶۱۲	۱۵۹۰	۲۶۱۸	۱۹۸۸	۲۵۹۲	۱۴۱۷	۲۶۲۶	۱۷۳۷	۲۶۳۴	۱۷۵۸	۲۶۳۸	۱۷۵۸
۲۶۲۲	۱۵۹۸	۲۶۲۸	۱۹۹۶	۲۶۰۲	۱۴۲۵	۲۶۳۶	۱۷۴۵	۲۶۴۴	۱۷۶۶	۲۶۴۸	۱۷۶۶
۲۶۳۲	۱۶۰۶	۲۶۳۸	۲۰۰۴	۲۶۱۲	۱۴۳۳	۲۶۴۶	۱۷۵۳	۲۶۵۴	۱۷۷۴	۲۶۵۸	۱۷۷۴
۲۶۴۲	۱۶۱۴	۲۶۴۸	۲۰۱۲	۲۶۲۲	۱۴۴۱	۲۶۵۶	۱۷۶۱	۲۶۶۴	۱۷۸۲	۲۶۶۸	۱۷۸۲
۲۶۵۲	۱۶۲۲	۲۶۵۸	۲۰۲۰	۲۶۳۲	۱۴۴۹	۲۶۶۶	۱۷۶۹	۲۶۷۴	۱۷۹۰	۲۶۷۸	۱۷۹۰
۲۶۶۲	۱۶۳۰	۲۶۶۸	۲۰۲۸	۲۶۴۲	۱۴۵۷	۲۶۷۶	۱۷۷۷	۲۶۸۴	۱۷۹۸	۲۶۸۸	۱۷۹۸
۲۶۷۲	۱۶۳۸	۲۶۷۸	۲۰۳۶	۲۶۵۲	۱۴۶۵	۲۶۸۶	۱۷۸۵	۲۶۹۴	۱۸۰۶	۲۶۹۸	۱۸۰۶
۲۶۸۲	۱۶۴۶	۲۶۸۸	۲۰۴۴	۲۶۶۲	۱۴۷۳	۲۶۹۶	۱۷۹۳	۲۷۰۴	۱۸۱۴	۲۷۰۸	۱۸۱۴
۲۶۹۲	۱۶۵۴	۲۶۹۸	۲۰۵۲	۲۶۷۲	۱۴۸۱	۲۷۰۶	۱۸۰۱	۲۷۱۴	۱۸۲۲	۲۷۱۸	۱۸۲۲
۲۷۰۲	۱۶۶۲	۲۷۰۸	۲۰۶۰	۲۶۸۲	۱۴۸۹	۲۷۱۶	۱۸۰۹	۲۷۲۴

بھی ذیل مین لکھا جاتا ہے —

فی آٹھ برس	یک یوم
سولہ برس	۲ یوم
۲۴ برس	۳ یوم
۳۲ برس	۴ یوم
۴۰ برس	۵ یوم
۴۸ برس	۶ یوم
۵۶ برس	۷ یوم
۶۴ برس	۸ یوم
۷۲ برس	۹ یوم
۸۰ برس	۱۰ یوم
۱۰۰ برس	۱۲ یوم
۲۰۰ برس	۲۵ یوم
۳۰۰ برس	۳۷ یوم
۴۰۰ برس	۵۰ یوم
۵۰۰ برس	۶۲ یوم
۶۰۰ برس	۷۵ یوم
۷۰۰ برس	۸۲ یوم
۸۰۰ برس	۱۰۰ یوم
۹۰۰ برس	۱۱۲ یوم
۱۰۰۰ برس	۱۲۵ یوم
۱۲۰۰ برس	۱۵۰ یوم

فائدہ اسیطرح لونکا نقشہ بھی نہایت کارآمد ہی جو من ابتدای سمت ۶۷۷ لغایت ۲۰۲۶ مرتب کرکی ذیل مین لکھا جاتا ہی —

اوسکو ۱۲۴۱ برس سات ماہ اور ۲۸ دن پر ایزاد کیا تو ۱۲۷۹ برس نو مہینے ہوتے مہینون کو محرم سے گنا تو رمضان پر تعداد ختم ہوئی پس ۲۹ تاریخ رمضان ۱۲۷۹ ہجری کو جیت سدی پڑوا سمت ۱۹۲۰ ہوئی تھی —

ترکیب چوتھی غرہ جنوری کے دریافت کرنیکی تاریخ ہجری سے

جس انگریزی سنہ کا غرہ معلوم کرنا ہو اوسمین سے ۶۲۱ برس اور ۱۹۶ یوم کم کردین اور پھر جتنے برس اور دن باقی رہین اونکا قمری تفاوت بموجب نقشہ نمبر ۲ اومنین بڑھاوین یہ برس اور مہینے ہجری برس اور مہینے ہونگے دن جو رہین اومنین سے دس کم کردین اور باقی کو تاریخ سمجھین —

مثال مثلاً یکم جنوری ۱۸۶۸ ع ہجری سنہ کی کس تاریخ کو تھی —

۱۸۶۸ سے ۶۲۱ برس اور ۱۹۶ یوم کم کیے تو ۱۲۴۶ برس اور ۱۶۹ یوم باقی رہے ۱۲۴۶ کا قمری تفاوت بموجب نقشہ نمبر ۲ کے ۳۸ برس ۸۷ یوم ہے وہ ۱۲۴۶ برس اور ۱۶۹ یوم مین بڑھا دیا تو ۱۲۸۴ سال اور ۲۵۶ یوم ہوگئے دنون سے دس دن کم کردئے ۲۴۶ یوم رہے اونکے مہینے بنائے آٹھ مہینے بنے اور ۶ دن باقی رہے وہ تاریخ نوین مہینے کی ہے یعنے چھ تاریخ ماہ رمضان ۱۲۸۴ کو یکم جنوری ۱۸۶۸ ع ہوئی تھی —

فصل تیسری

چند فوائد کے بیان مین جو اس جنتری کی حساب مین کام آوینگے

فائدہ چونکہ سنون کو گیارہ مین ضرب کرنیکا اکثر کام پڑتا ہے اسلیے اوسکا ایک آسان قاعدہ لکھا جاتا ہے کہ جتنے اعداد کو گیارہ مین ضرب کرنا ہو اونکو دو مرتبہ تلے اوپر ایک درجہ کی تقدیم و تاخیر سے لکھکر جوڑدین اونکا جوڑ حاصل ضرب گیارہ کا ہوگا جیسا گیارہ کو گیارہ مین ضرب کرنا ہے تو انکو اسطرح لکھا $\frac{11}{121}$ اور پھر میزان کی دستور کی موافق خط کھینچکر اونکو جوڑا تو جوڑ مین وہی اکیسو اکیس عدد آئی جو حاصل ضرب کی ہین

فائدہ ایسے ہی کسرات ہشت سالہ کی ضرورت پڑتی ہے جو ساڑھی سات ساعتون کو کم ہونے سے سنون مین کھٹانے پڑتی ہے اوسکا حساب

یعنی تیج کو پہلی تاریخ ہوگی

ترکیب دوسری انگریزی تاریخ سے غرہ محرم کی دریافت کرنیکی

اسمین سنہ ہجری کا شمسی تفاوت نقشہ نمبر ۱ سے دیکھکر سنہ مذکور سے کم کردین پھر جو باقی رہے اوسمین ۶۲۱ برس اور ۱۹۶ یوم بڑھاکر حساب کرین خارج قسمت دنون مین دس دن اور بموجب قاعدہ اول کے بڑھاوین حساب ٹھیک بیٹھ جائے گا

مثال محرم سنہ ۱۲۸۹ کا چاند انگریزی کس تاریخ کو ہوا تھا ۱۲۸۹ ہجری کا شمسی تفاوت بموجب نقشہ نمبر ۱ ۳۸ برس اور ۱۹۰ یوم ہین جب اوسکو ۱۲۸۹ سے کم کیا تو بارہ سو پچاس برس اور ۲۲۵ یوم رہگئے ۲۲۵ یوم کے سات مہینے ۱۳ دن ہوتے ہین انمین ۶۲۱ برس چھ مہینے ۵ دن کو بڑھایا تو ۱۸۷۲ برس اور پوری دو مہینے جنوری فروری کے ہوے انمین حسب معمول دس دن اور بڑھانے سے مارچ کی دس تاریخ کو محرم ۱۲۸۹ کا چاند ہوا اور ۱۱ کو پہلی تاریخ تھی۔

ترکیب تیسری چیت سودی پڑوا کے معلوم کرنیکی کہ ہجری سنہ کی کس تاریخ کو تھی

یہ ہے کہ سمت سے ۶۷۸ برس چار ماہ دو دن کم کرکے باقی جو برس اور دن ہین اوسکا قمری تفاوت نقشہ نمبر ۲ مین دیکھکر اوسمین بڑھاوے جو برس آوین وہ ہجری سنہ اور مہینے عربی مہینے ہونگے مہینون کے اوپر اگر ایک دن یا دو دن ہو تو اوسکو منہا کردین اور جو زیادہ دن ہون تو اوسمین اتنے دن اور بڑھاوین کہ پورا مہینا ہوجاوے مہینون کو حسب دستور محرم سے شمار کرین جو مہینا اخیر مین آوے اوسکی ۲۹ تاریخ کو چیت سدی پڑوا ہوگی۔

مثال جیسے چیت سدی پڑوا سمت ۱۹۲۰ کس تاریخ ہجری کو تھی۔ ۱۹۲۰ سے ۶۷۸ برس چار مہینے اور دو دن کو کم کیا تو ۱۲۴۱ برس سات ماہ اور ۲۸ دن رہے ۱۲۴۱ برس کا قمری تفاوت بموجب نقشہ نمبر ۲ کے ۳۸ برس ایک ماہ دو یوم ہے

— واضح ہو کہ نقشہ تفاوت سے شمسی اور قمری سنہ و تاریخ کے مطابق کرنے مین محنت کی بڑی کفایت ہوتی ہے اور مرقومہ بالا قواعد کی بہ نسبت بہت آسانی کی ساتھ کارروائی ہوسکتی ہے ہر شمسی سال کی قمری تفاوت کو اگر اوسپر بڑہا دینگے تو قمری برس بنجائیگا اور قمری سال سے شمسی تفاوت گھٹائینگی تو شمسی سنہ ہوجائیگا۔

ترکیب پہلی غرہ محرم کی دریافت کرنیکی کہ ہندی سمت کی کونسی تاریخ کو تھی

جس سنہ ہجری کا غرہ محرم دریافت کرنا ہو اوسکے مطابق اعداد کا تفاوت نقشہ نمبر ۱ مین دیکھکر اوسکو سنہ مذکور سے منہا کردین بعدہ حسبقدر برس اور دن رہین اونمین ۶۷۸ برس اور چار مہینے دو دن بڑہا کر حسب دستور حساب کرین۔

مثال غرہ محرم ۱۲۸۶ کا چاند ہندی کس سمت کی کس مہینے کی کس متی کو ہوا تھا۔ اب پہلے بارہ سو کے تفاوت شمسی ۳۵ برس آٹھ مہینے اور ۲۷ یوم کو بارہ سو برس سے گھٹایا تو گیارہ سو ۶۴ برس اور تین مہینے ۳ دن باقی رہے پھر ۸۶ برس کا تفاوت دو برس چھ مہینے ۲۶ یوم کو ۸۶ برس سے کم کیا تو ۸۳ برس پانچ مہینے ۴ دن بچے ان دونون اعداد باقیہ کو جوڑا تو ۱۲۴۷ برس آٹھ مہینے سات دن ہوئے اسمین ۶۷۸ برس چار مہینے دو یوم کو ایزاد کیا ۱۹۶ برس دو دن ہوئے دونون مین ۲۳ دن اور بموجب قاعدہ دوم کے بڑہائے تو پورا ایک مہینا دو دن ہوگیا پس سمت ۹۰۶ کی ایک مہینہ گذرنیکے بعد بیساکھ سدی دوج کو محرم کا چاند دیکھا اور دوسری دن بیج کو پہلی تاریخ ہوئی۔

مثال محرم سنہ ۱۳۰۰ کا غرہ کس متی کو ہوگا۔ ۱۳۰۰ برس قمری کا شمسی تفاوت ۲۹ برس اور ۱۰ دن ہے جب اوسکو سنہ مذکور سے خارج کیا تو ۱۲۷۰ برس ۳۶ دن یا ایک ماہ ۶ یوم رہے جب اوسمین ۶۷۸ برس اور چار ماہ دو دن کو بڑہایا تو ۱۹۳۸ برس پانچ مہینے اور آٹھ دن ہوئے دونون مین حسب معمول ۲۴ دن اور بڑہائے تو چھ ماہ دو دن ہوگئے جس سے یہ مطلب نکلا کہ محرم سنہ ۱۳۰۰ کا چاند سمت ۱۹۳۸ کے ساتوین مہینے کے بعد دوسرے دن یعنی کاتک سدی دوج کو ہوگا اور اوسکے فجر

شمسی سال	تفاوت قمری		شمسی سال	تفاوت قمری		شمسی سال	تفاوت قمری		شمسی سال	تفاوت قمری	
	برس	دن		برس	دن		برس	دن		برس	دن
۹	۰	۹۸	۳۶	۱	۳۸	۶۳	۱	۳۳۲	۹۰	۲	۲۷۱
۱۰	۰	۱۰۹	۳۷	۱	۴۹	۶۴	۱	۳۴۲	۹۱	۲	۲۸۲
۱۱	۰	۱۲۰	۳۸	۱	۶۰	۶۵	۱	۳۵۳	۹۲	۲	۲۹۳
۱۲	۰	۱۳۱	۳۹	۱	۷۱	۶۶	۲	۱۰	۹۳	۲	۳۰۴
۱۳	۰	۱۴۲	۴۰	۱	۸۱	۶۷	۲	۲۱	۹۴	۲	۳۱۵
۱۴	۰	۱۵۳	۴۱	۱	۹۲	۶۸	۲	۳۲	۹۵	۳	۳۲۶
۱۵	۰	۱۶۴	۴۲	۱	۱۰۲	۶۹	۲	۴۳	۹۶	۲	۳۳۶
۱۶	۰	۱۷۴	۴۳	۱	۱۱۲	۷۰	۲	۵۴	۹۷	۲	۳۴۷
۱۷	۰	۱۸۵	۴۴	۱	۱۲۵	۷۱	۲	۶۵	۹۸	۳	۳
۱۸	۰	۱۹۶	۴۵	۱	۱۳۶	۷۲	۲	۷۵	۹۹	۳	۱۴
۱۹	۰	۲۰۷	۴۶	۱	۱۴۷	۷۳	۲	۸۶	۱۰۰	۳	۲۵
۲۰	۰	۲۱۸	۴۷	۱	۱۵۸	۷۴	۲	۹۷	۲۰۰	۶	۴۹
۲۱	۰	۲۲۹	۴۸	۱	۱۶۸	۷۵	۲	۱۰۸	۳۰۰	۹	۷۴
۲۲	۰	۲۴۰	۴۹	۱	۱۷۹	۷۶	۲	۱۱۹	۴۰۰	۱۲	۹۸
۲۳	۰	۲۵۱	۵۰	۱	۱۹۰	۷۷	۲	۱۳۰	۵۰۰	۱۵	۱۲۳
۲۴	۰	۲۶۱	۵۱	۱	۲۰۱	۷۸	۲	۱۴۱	۶۰۰	۱۸	۱۴۷
۲۵	۰	۲۷۲	۵۲	۱	۲۱۲	۷۹	۲	۱۵۲	۷۰۰	۲۱	۱۷۱
۲۶	۰	۲۸۳	۵۳	۱	۲۲۳	۸۰	۲	۱۶۲	۸۰۰	۲۴	۱۹۵
۲۷	۰	۲۹۴	۵۴	۱	۲۳۴	۸۱	۲	۱۷۳	۹۰۰	۲۷	۲۲۰
۲۸	۰	۳۰۵	۵۵	۱	۲۴۵	۸۲	۲	۱۸۴	۱۰۰۰	۳۰	۲۴۴
۲۹	۰	۳۱۶	۵۶	۱	۲۵۵	۸۳	۲	۱۹۵	۱۱۰۰	۳۳	۲۶۹
۳۰	۰	۳۲۷	۵۷	۱	۲۶۶	۸۴	۲	۲۰۶	۱۲۰۰	۳۶	۲۹۴
۳۱	۰	۳۳۸	۵۸	۱	۲۷۷	۸۵	۲	۲۱۷	۱۳۰۰	۳۹	۳۱۹
۳۲	+	۳۴۸	۵۹	۱	۲۸۸	۸۶	۲	۲۲۸	۱۴۰۰	۴۲	۳۴۱
۳۳	۱	۵	۶۰	۱	۲۹۹	۸۷	۲	۲۳۹	۱۵۰۰	۴۶	۱۲
۳۴	۱	۲۶	۶۱	۱	۳۱۰	۸۸	۲	۲۴۹	۱۰	۰	۰
۳۵	۱	۳۷	۶۲	۱	۳۲۱	۸۹	۲	۲۶۰	۰	۰	۰

سال ہجری	تفاوت شمسی		سال ہجری	تفاوت شمسی		سال ہجری	تفاوت شمسی		سال ہجری	تفاوت شمسی	
	برس	دن		برس	دن		برس	دن		برس	دن
۷۷	۲	۱۰۸	۸۷	۲	۲۱۷	۹۷	۲	۳۲۵	۸۰۰	۲۳	۲۹۹
۷۸	۲	۱۱۹	۸۸	۲	۲۲۷	۹۸	۲	۳۳۶	۹۰۰	۲۶	۲۹۱
۷۹	۲	۱۳۰	۸۹	۲	۲۳۸	۹۹	۲	۳۴۷	۱۰۰۰	۲۹	۲۸۳
۸۰	۲	۱۴۰	۹۰	۲	۲۴۹	۱۰۰	۲	۳۵۸	۱۱۰۰	۳۲	۲۷۴
۸۱	۲	۱۵۱	۹۱	۲	۲۶۰	۲۰۰	۵	۳۴۹	۱۲۰۰	۳۵	۲۶۷
۸۲	۲	۱۶۲	۹۲	۲	۲۷۱	۳۰۰	۸	۳۴۰	۱۳۰۰	۳۸	۲۵۹
۸۳	۲	۱۷۳	۹۳	۲	۲۸۲	۴۰۰	۱۱	۳۳۲	۱۴۰۰	۴۱	۲۵۰
۸۴	۲	۱۸۴	۹۴	۲	۲۹۳	۵۰۰	۱۴	۳۲۴	۱۵۰۰	۴۴	۲۴۲
۸۵	۲	۱۹۵	۹۵	۲	۳۰۴	۶۰۰	۱۷	۳۱۶	۰	۰	۰
۸۶	۲	۲۰۶	۹۶	۲	۳۱۴	۷۰۰	۲۰	۳۰۸	۰	۰	۰

نقشہ نمبر ۲

قمری تفاوت کا جو شمسی برسون مین پڑا کرتا ہے

یہ نقشہ عیسوی سنہ اور ہندی سمت سے ہجری سنون کے بنانے اور تاریخون کے نکالنے کے لیے کارآمد ہے اسمین بھی ایک سے لیکر پندرہ سو برس تک کا قمری تفاوت لکھا گیا ہے جو شمسی برسون پر بڑھا دیا جاے تو وہ قمری برس بنجاتے ہین مثلاً ایک سو برس شمسی کا قمری تفاوت تین برس ۲۵ دن ہوتے ہین جب اسکو سو برس شمسی پر بڑھا دیا تو ایک سو برس اور تین سو پچیس دن قمری ہو گئے ۔

نقشہ نمبر ۲ ۔ بابت تفاوت ایام کسرات سال شمسی

سال شمسی	تفاوت قمری		سال شمسی	تفاوت قمری		سال شمسی	تفاوت قمری		سال شمسی	تفاوت قمری	
	برس	دن		برس	دن		برس	دن		برس	دن
۱	۰	۱۱	۳	۰	۳۳	۵	۰	۵۵	۷	۰	۷۷
۲	۰	۲۲	۴	۰	۴۴	۶	۰	۶۶	۸	۰	۸۷

آئین ایک سے لیکر پندرہ سو برس تک کا شمسی تفاوت لکھا گیا ہی جو قمری برسون مین سے گھٹا دینے سے سال شمسی بنجاتے ہین مثلاً ایک سو برس قمری کا شمسی تفاوت دو برس اور ۳۵۸ دن ہے جب اوسکو سو برس قمری سے گھٹا دیا تو ستانوے برس چار دن کم رہگئی یعنی ایکسو برس قمری کے چار دن کم ۹۷ برس شمسی ہوتے ہین +

نقشہ نمبر ۱ بابت تفاوت ایام کسرات سال شمسی

سال قمری	تفاوت شمسی		سال قمری	تفاوت شمسی		سال قمری	تفاوت شمسی	
	برس	دن		برس	دن		برس	دن
۱	۰	۱۱	۲۰	۰	۲۱۸	۳۹	۱	۴۰
۲	۰	۲۲	۲۱	۰	۲۲۹	۴۰	۱	۷۰
۳	۰	۳۳	۲۲	۰	۲۴۰	۴۱	۱	۸۱
۴	۰	۴۴	۲۳	۰	۲۵۱	۴۲	۱	۹۲
۵	۰	۵۵	۲۴	۰	۲۶۱	۴۳	۱	۱۰۳
۶	۰	۶۶	۲۵	۰	۲۷۲	۴۴	۱	۱۱۴
۷	۰	۷۷	۲۶	۰	۲۸۳	۴۵	۱	۱۲۵
۸	۰	۸۷	۲۷	۰	۲۹۴	۴۶	۱	۱۳۶
۹	۰	۹۸	۲۸	۰	۳۰۵	۴۷	۱	۱۴۷
۱۰	۰	۱۰۹	۲۹	۰	۳۱۶	۴۸	۱	۱۵۷
۱۱	۰	۱۲۰	۳۰	۰	۳۲۷	۴۹	۱	۱۶۸
۱۲	۰	۱۳۱	۳۱	۰	۳۳۸	۵۰	۱	۱۷۹
۱۳	۰	۱۴۴	۳۲	۰	۳۴۸	۵۱	۱	۱۹۰
۱۴۰	۰	۱۵۳	۳۳	۰	۳۵۹	۵۲	۱	۲۰۱
۱۵	۰	۱۶۴	۳۴	۱	۵	۵۳	۱	۲۱۲
۱۶	۰	۱۷۴	۳۵	۱	۱۶	۵۴	۱	۲۲۳
۱۷	۰	۱۸۵	۳۶	۱	۲۷	۵۵	۱	۲۳۴
۱۸	۰	۱۹۶	۳۷	۱	۳۸	۵۶	۱	۲۴۴
۱۹	۰	۲۰۷	۳۸	۱	۴۹	۵۷	۱	۲۵۵

سال قمری	تفاوت شمسی	
	برس	دن
۵۸	۱	۲۶۶
۵۹	۱	۲۷۷
۶۰	۱	۲۸۸
۶۱	۱	۲۹۹
۶۲	۱	۳۱۰
۶۳	۱	۳۲۱
۶۴	۱	۳۳۱
۶۵	۱	۳۴۲
۶۶	۱	۳۵۳
۶۷	۱	۳۶۴
۶۸	۲	۱۰
۶۹	۲	۲۱
۷۰	۲	۳۲
۷۱	۲	۴۳
۷۲	۲	۵۳
۷۳	۲	۶۴
۷۴	۲	۷۵
۷۵	۲	۸۶
۷۶	۲	۹۷

سال قمری

خارج قسمت رہی اونکو ۱۲ سے ضرب دیا تو ۱۲۸۰ برس اور ۲۱ دن ہوے دنون مین سے
۱۰ کم کرکے قمری مہینے بنائے تو چھ مہینے جمادی الثانی تک ہے اور ۲۰ دن باقی رہے
وہ بیسوین تاریخ رجب کی ہے پس ۲۰ ماہ رجب ۱۲۸۰ کو جنوری ۱۸۶۴ کی پہلی تاریخ تھی
قاعدہ چوتھا چیت سودی پڑوا یعنی آغاز ہندی سمت کا معلوم کرنیکا کہ عربی مہینے کی کونسی
تاریخ کو تھا یا ہوگا اسکی ترکیب بھی بعینہ مثل تیسرے قاعدے کے ہے مگر صرف اتنا تفاوت ہے
کہ ایک تو سمت سی ۶۷۸ برس چار مہینے اور دو دن کم کرین اور دوسرے یہ کہ سنہ اور مہینے بنانیکی بعد
اگر دو دن بچ رہین تو اونکو منہا کردین اور جو زیادہ دن باقی رہین تو اونمین اتنے عدد اور
بڑھادین کہ پورا ایک مہینا ہوجاوے مہینون کو محرم سے گنین جس مہینے پر گنتی پوری ہوجاوے
اوسکی ۲۹ سلخ کو چیت سودی پڑوا ہوگی اور یہ قاعدہ کلیہ ہے کہ عربی ہر مہینے کی ۲۹ تاریخ
کو ہندی مہینے کی سودی پڑوا ہوتی ہے ۔ اور اگر اوس دن پڑوا مین شام کو دوج
آجاتی ہے تو چاند بھی اوسی دن ہوجاتا ہے ۔

مثال شگلا چیت سودی پڑوا سمت ۱۹۳۰ اکس تاریخ کو تھی ۔ سمت ۱۹۳۰ مین سے ۶۷۸ برس
چار مہینے اور دو دن کو کم کیا تو ۱۲۵۱ برس اور سات مہینے ۲۸ دن باقی رہے اونکو بموجب
قاعدہ سوم کے ۳۶۵ مین ضرب دیا اور ۱۲۵۱ کا چوتھا حصہ اور سات مہینے کے دن
مع ۲۸ دن باقیماندہ کی بڑھائے تو کل ۴۵۷۱۶۶ ہوے اونکو ۳۵۴ دن اور ۲۲ گھڑی
کی اوپر تقسیم کرنے سے ۱۲۹۰ کا حصہ آیا جو دراصل سنہ ہجری مطابق سمت مذکورہ بالا کی ہے
اور تیرہ دن جو خارج قسمت رہے اونمین شکلہ دن اور بڑھاکر پورا مہینا کردیا
یہ مہینا محرم کا ہے اسکی ۲۹ تاریخ کو چیت سودی پڑوا سمت ۱۹۳۰ واقع ہوئی ۔

فصل دوسری

شمسی قمری تفاوت ایام کے نقشون اور اونکی ترکیبون سے ہجری عیسوی اور ہندی سمت کی تاریخون کے لگانے اور ملانے کے بیان مین

نقشہ نمبر ۱ شمسی تفاوت کا جو قمری برسون مین واقع ہوتا رہتا ہے

یہ نقشہ ہجری سنون سے عیسوی سنہ اور ہندی سمت بنانی مین کارآمد ہے کیونکہ

بناکر محرم سے شمار کرین اور باقی ماندہ دن کو تاریخ سمجھین۔

مثال مثلاً یہ معلوم کیا چاہتے ہین کہ یکم جنوری ۱۸۷۴ع مہینے کی کس تاریخ کو تھی اول ۱۸۷۴ سے ۱۲۶۲ برس اور ۱۹۶ یوم کم گیے تو ۱۲۵۲ برس اور ۱۶۹ دن باقی رہی برسون کو تین سو ۶۵ دن مین ضرب دیا ۴۵۶۹۸۰ ہوئے اونمین ۱۲۵۲ کے چوتھی حصہ ۳۱۳ اور ۱۶۹ یوم باقی کو بڑھایا ۴۵۷۴۶۳ ہوئے اونکو ۳۵۴ دن اور ۲۳ گھڑی پر تقسیم کرنے سے ۱۲۹۰ کا حصہ آیا اور تین سو سات دن بچ رہے جنکے قمری مہینے بنائی تو ۲۹۵ دن کے دس مہینے بنے اور ۱۲ دن باقی رہے جو گیارہوین مہینے کی تاریخ ہے پس اس حساب سے یکم جنوری ۱۸۷۴ع ۱۲ ذی قعدہ ۱۲۹۰ھ کو ہوئی تھی اس حساب مین بھی چاند کی رویت سے ایکدن آگے پیچھے ہوسکتا ہے

ایضاً غرہ جنوری کی عربی مہینے سے دریافت کرنیکا ایک قاعدہ یہ بھی کہ جنوری انگریزی سنہ ہون اونسے ۱۲۶۲ برس ۱۹۶ یوم کم کرکے جو برس اور دن باقی رہین انجملہ برسون کو ۱۱ مین ضرب دیکر اونکا آٹھوان حصہ حاصل ضرب سے کم کرین اور جسقدر دن برسون کے ساتھ بچے ہون اونکو باقی مین جوڑ دین اور پھر سبکو ۳۵۴ دن اور ۲۳ گھڑی سے تقسیم کرین جو حصہ آوے اور جسقدر دن خارج قسمت رہین اون دونون کو اوس برس مین بڑھا دین جو انگریزی سنہ کی باقیات ہو یہ برس سنہ ہجری ہونگے اور خارج قسمت دنون سے دس کم کرکے جو باقی رہین اونکے مہینے اونتیسی مہینے بنالین اور پھر بھی جو دن بچے رہین اونکو تاریخ سمجھین جو غرہ جنوری سنہ مطلوبہ سے مطابق ہوگی یا ایک دن اوس سے آگے پیچھے۔

مثال مثلاً یہ دریافت کیا چاہتے ہین کہ غرہ جنوری ۱۸۶۴ع عربی مہینے کی کس تاریخ کو ہوا تھا تو ۱۸۶۴ سے ۱۲۶۲ برس اور ۱۹۶ یوم گھٹائے ۱۲۴۲ برس اور ۱۶۹ دن باقی رہے ۱۲۴۲ کو ۱۱ مین ضرب دیا ۱۳۶۶۲ ہوئے اونمین سے ۱۲۴۲ کی آٹھوین حصہ ۱۵۵ کو کم کیا ۱۳۵۰۷ باقی رہے اونمین ۱۶۹ یوم باقیہ کو بڑھایا تو ۱۳۶۷۶ ہوئے اونکو ۳۵۴ دن اور ۲۳ گھڑی سے تقسیم کیا تو ۳۸ کا حصہ آیا اور دوسو دس دن

خارج قسمت

۳۸ مرتبہ طرح دینے سے ۵۹ اخارج قسمت رہے از انجملہ نو عدد ۳۸ کی چہارم کے گئے اور ۱۵۰ بچے جسکے پورے پانچ مہینے ہوتے پس ۳۸ برس اور پانچ مہینے کو ۱۲۹۰ سے گھٹا دیکھی تو بارہ سو اکاون برس سات مہینے رہے اومنین ۶۷۸ برس چار مہینے اور دو دن کو بڑھایا تو ۱۹۲۹ برس گیارہ مہینے ایک دن ہوا مہینون کو چیت سدی پرواسے گنا تو پھاگن بدی اماوس کو گیارہ مہینے ہوگئے اور دو دن جو رہی وہ پھاگن سدی دوج ہے جسمین چندر درشن کے بعد سنہ ۱۲۹۰ ہجری کا آغاز ہوا۔

مثال سنہ ۱۲۸۵ کے رمضان کی ۲۲ تاریخ کونسی متی کو تھی۔ ۱۲۸۵ کو گیارہ مین ضرب دیا ۱۴۱۳۵ حاصل ہوتے اومنین سے ۱۶۰ کو جو سنہ مذکور کے آٹھ پر تقسیم کرنیکا حصہ ہے گھٹایا تو ۱۳۹۷۵ رہے جنمین ۳۶۵ - اٹھتیس بار تقسیم ہوئے اور ۱۰۵ خارج قسمت رہے اومنین ۹ عدد بابت حصہ چہارم ۳۸ کی منہا ہوکر ۹۶ باقی بچے جسکے تین مہینے چھ دن ہوتے ہین پس ۳۸ برس چار مہینے دو دن کو اومنین بڑھایا تو وہ ۱۹۲۵ برس اور ۲۶۱ دن ہوتے دنون مین سات دن اور بڑھا کر پورا ایک مہینا اور تیس دن کر لیا جسکا یہ نتیجہ ہوا کہ سنہ ۱۹۲۵ کا آغاز سنہ ۱۹۲۶ کی ایک مہینے یعنی بیساکھ بدی اماوس کے گذرنیکے بعد بیساکھ سنہ ۲۶ کو غرہ محرم سے غرہ رمضان تک آٹھ مہینے ہوتے ہین جو پوس سد کو ہوا تھا اور رمضان کی ۲۲ تاریخ کو ماگھ بدی نو مین تھی۔

قاعدہ تیسرا غرہ جنوری کی دریافت کرنیکا کہ عربی مہینے کی کونسی تاریخ کو تھا یا ہوگی

اگر یہ معلوم کیا چاہین کہ فلان سنہ انگریزی کی پہلی تاریخ عربی مہینے کی کس تاریخ کو تھی تو اول اوس سنین سے ۶۲۱ برس اور ساڑھے چھ مہینے خواہ ۱۹۶ یوم کم کر دین بعدہ جو برس باقی رہین اونکو ۳۶۵ مین ضرب دین اور اون برسون کے چوتھے حصہ کو حاصل ضرب مین بڑھا کر جسقدر دن اوس برس کے ساتھ جمع ہون اونکو جوڑ دین اور پھر سبکو ۳۵۴ دن اور ۲۳ گھڑی پر تقسیم کرین جو حصہ آوے اوسکو سنہ ہجری سمجھین اور خارج قسمت دنون تیسی اور اونتیسی مہینے

بارہ سے زیادہ ہون تو اونکا برس بناکر سمت مین بڑہاوین اور مہینون کو اسطرح پر گنین جیسا کہ بداماوس ایک مہینا جیٹھ بداماوس دو مہینے اساڑہ بداماوس تین مہینے ساون داماوس چار مہینے بھادون بداماوس پانچ مہینے کنوار بداماوس چھ مہینے کاتک بداماوس سات مہینے اگہن بداماوس آٹھ مہینے پوس بداماوس نو مہینے ماگھ بداماوس دس مہینے پھاگن بداماوس گیارہ مہینے چیت بداماوس بارہ مہینے بومہینا اخیر مین آوے اوسکے ایک دن بعد یعنی سدی دوج کو ماہ ذی الحجہ کی سلخ سمجھین اور اگر دوج پڑوامین ہو تو پڑوا کی شام کو ہی چاند کی رویت موگی اور اوسکی صبح محرم کی پہلی تاریخ -

اگر سمت مستخرجہ لوند کا سمت ہو تو اوسکو لوند کے نقشہ ملحقہ مین دیکھین اور جو مہینہ اوسمین بڑھا ہوا اوسکو دو مرتبہ حساب مین لاوین جیسے سمت ۱۹۳۱ مین دو اساڑہ ہوئے ہین تو اس سمت کے خارج قسمت مہینون مین دو اساڑہ محسوب کرین -

قاعدہ لوند لوند کے گھٹانے کا یہ قاعدہ ہے کہ سمت مین چار عدد بڑھاکر اوسکو ۱۹ سے تقسیم کرین اور اعداد خارج قسمت کو اگر دو اور آٹھ ہون تو جیٹھ سمجھین اور تین ہون تو چیت اور پانچ ہون تو ساون اور گیارہ ہون تو بیسا کھ تیرہ ہون تو بھادون اور ۱۶ ہون تو اساڑہ اور جو کچھ بھی نرہے تو بھی جیٹھ ہی ہوگا مگر چیت ہمیشہ نہین آتا ہی ہان جب کبھی کسی سال مین ایک مہینا کاتک یا اگہن یا پوس ٹوٹ جاتا ہے تب دو چیت ہوتے ہین جیسے سمت ۱۸۷۹ مین اول دو اسوج ہوئی اور پھر مہینا پوس کا ٹوٹ گیا اور سمت ۱۸۸۸ مین دو چیت ہوئے یہ کمی بیشی اکثر ۱۲۰ برس مین ہوتی ہے - اور دو مہینے ماگھ اور پھاگن کے نہ کبھی لوند مین بڑھتے ہین اور نہ کبھی کم ہوتے ہین -

مثال مثلاً یہ دریافت کیا چاہتے ہین کہ غرہ محرم ۱۳۰۹ھ کو نسی متی کو تھا - ۱۲۹۰ کو گیارہ مین ضرب دیا ۱۴۱۹۰ حاصل ہوتے امنین سے ۱۶۱ جو ۲۹ کو ۷ ٹھہ پر تقسیم کرنے کا حصہ ہے گھٹا دیا تو ۱۴۰۲۹ باقی رہ گئے اونمین ۳۶۵ کو

بناوین جنوری ۳۱ فروری ۲۸ میزان ۵۹ مارچ ۳۱ میزان ۹۰ اپریل ۳۰ میزان ۱۲۰ مئی ۳۱ میزان ۱۵۱ جون ۳۰ میزان ۱۸۱ جولائی ۳۱ میزان ۲۱۲ اگست ۳۱ میزان ۲۴۳ ستمبر ۳۰ میزان ۲۷۳ اکتوبر ۳۱ میزان ۳۰۴ نومبر ۳۰ میزان ۳۳۴ دسمبر ۳۱ میزان ۳۶۵ مگر جو سنہ عیسوی چار کے اوپر تقسیم ہو جاوی تو اوسمین فروری کا مہینا ۲۹ دن کا محسوب کرین مہینے بنانے کے بعد جو دن بچین اونکو تاریخ جانین جو تاریخ سب سے آخر مین ہووہ ہی سنہ مطلوبہ کے غرہ محرم سے مطابق ہوگی یا کبھی اوس سے ایک دن آگے پیچھے۔

مثال مثلاً یہ دریافت کیا چاہتے ہین کہ غرہ محرم ۱۲۸۹ھ کو انگریزی کس مہینے کی کونسی تاریخ تھی۔ پس ۱۲۸۹ کو ۱۱ مین ضرب دیا تو ۱۴۱۷۹ حاصل ہوئے اونمین سے ۱۶۱ کو جو ۱۲۸۹ کو آٹھ پر تقسیم کرنے کا حصہ ہے خارج کیے ۱۴۰۱۸ باقی رہے انکو ۳۶۵ سے تقسیم کیا تو ۳۸ برس آئے اور ۱۴۸ دن خارج قسمت باقی رہے اونکو مع ۳۸ برس کے ۱۲۸۹ سے خارج کر دیا تو ۱۲۵۰ برس اور ۲۱۶ یوم یعنی سات مہینے اور چودہ دن باقی رہ گئے انمین چھ سو اکیس برس اور چھ مہینے پندرہ دن کو بڑھایا تو ۱۸۷۲ برس اور ایک مہینا ۲۹ دن ہوئے ایک مہینا ۲۸ دن کی تو جنوری فروری دو مہینے ہو گئے اور ایک دن جو رہا وہ پہلی تاریخ ماہ مارچ کی ہوئی جواز روے حساب قدیم درست ہے مگر دس دن جو اوسمین اور بڑھائے تو گیارہ تاریخ ہو گئی اور یہ ہی مطلوب تھی یعنی ۱۱ مارچ ۱۸۷۲ع جو غرہ محرم ۱۲۸۹ھ سے مطابق تھی۔

قاعدہ دوسرا غرہ محرم کے دریافت کرنیکا ہندی متی سے۔

اگر یہ معلوم کیا چاہین کہ فلان سنہ ہجری کی پہلی تاریخ کونسے سمت کی کس تتھی کو ہوگی تو اوسکا قاعدہ بھی وہی ہے مگر بجاے چھ سو اکیس برس اور ساڑھے چھ مہینے بڑھانے کے ۶۷۸ برس چار مہینے اور دو دن بڑھاوین اور جو دن خارج قسمت رہین اونکو ۳۰ سے تقسیم کرکے مہینے بنائین اور باقی ماندہ دنون مین اگر دو سے زیادہ ہون تو اتنے دن اور بڑھاوین کہ پورا مہینا اور دو دن ہو جاوین اگر یہ مہینے

خاتمہ

مشتمل اوپر دو باب کے

باب پہلا

مشتمل اوپر چند مفید عام قاعدون اور شمسی قمری تفاوت کی نقشون کے کہ جنسے اس جنتری کے حساب کی اصول بخوبی معلوم ہوتی ہین

فصل پہلی

ہجری عیسوی اور ہندی سمت تاریخون اور مہینون اور برسون کی مطابق کرنیکے قاعدون مین

واضح ہو کہ مجھکو اس جنتری کے حساب لگانے اور اوسکی کمی و بیشی کی درست کرنیکا جو بارہا اتفاق پڑا تو اوس سے ایسا ملکہ ہو گیا کہ یہ چند مندرجہ ذیل قاعدے بہت آسانی کے ساتھ نکال سکا کہ جس سے اس جنتری کی بھی حاجت نہین رہتی ہے اور بخوبی کارروائی ہو جانی ممکن ہے

قاعدہ پہلا غرہ محرم کے دریافت کرنیکا کہ انگریزی کس مہینے کی کونسی تاریخ ہوگا اگر یہ معلوم کیا چاہین کہ فلان سنہ ہجری کا غرہ انگریزی کونسی تاریخ کو ہوگا تو سنہ مطلوبہ کو گیارہ مین ضرب کرین اور پھر اوسی سنہ کو آٹھ سے تقسیم کرین اور حصہ کے اعداد کو حاصل ضرب سے کم کر دین جو باقی رہے اوسکو ۳۶۵ سے تقسیم کرین اور جتنے عدد خارج قسمت رہین اونمین سے حاصل تقسیم کی چہارم حصہ کو گھٹا دین پھر جسقدر دن باقی رہین اونکو مع سالہاے حاصل تقسیم کی سنہ مطلوبہ سے گھٹا دین اور جو باقی رہے اوسمین ۶۲۱ برس اور ۱۹۵ دن بڑھا دین دن اگر ۳۶۵ سے بڑھ جاوین تو اونکو ۳۶۵ سے تقسیم کر کے حصہ کو برسون مین بڑھا دین یہ برس عیسوی سنہ ہونگی اگر یہ سنہ ۱۷۵۲ع سے بعد کا ہو تو خارج قسمت دنون مین دس عدد اور بڑھا دین کیونکہ علماے انگلشیہ نے ۴ ستمبر ۱۷۵۲ع کو ۱۴ ستمبر قرار دیکر دس دن اس برس سے کم کر دیے تھے اور ان خارج قسمت دنون کے مہینے اسطرح سے

نقشہ نمبر ۲ تاریخ ہجری اور ہندی سکے مطابق کرنیکا

یکم محرم	یکم صفر	یکم ربیع الاول	یکم ربیع الثانی	یکم جمادی الاول	یکم جمادی الثانی	یکم رجب	یکم شعبان	یکم رمضان	یکم شوال	یکم ذی قعدہ	یکم ذی الحجہ
چیت سدی ۳	بیساکھ سدی ۳	جیٹھہ سدی ۳	اساڑھ سدی ۳	ساون سدی ۳	بھادون سدی ۳	کنوار سدی ۳	کاتک سدی ۳	اگھن سدی ۳	پوس سدی ۳	ماگھہ سدی ۳	پھاگن سدی ۳
بیساکھ سدی ۳	جیٹھہ سدی ۳	اساڑھ سدی ۳	ساون سدی ۳	بھادون سدی ۳	کنوار سدی ۳	کاتک سدی ۳	اگھن سدی ۳	پوس سدی ۳	ماگھہ سدی ۳	پھاگن سدی ۳	چیت سدی ۳
جیٹھہ سدی ۳	اساڑھ سدی ۳	ساون سدی ۳	بھادون سدی ۳	کنوار سدی ۳	کاتک سدی ۳	اگھن سدی ۳	پوس سدی ۳	ماگھہ سدی ۳	پھاگن سدی ۳	چیت سدی ۳	بیساکھ سدی ۳
اساڑھ سدی ۳	ساون سدی ۳	بھادون سدی ۳	کنوار سدی ۳	کاتک سدی ۳	اگھن سدی ۳	پوس سدی ۳	ماگھہ سدی ۳	پھاگن سدی ۳	چیت سدی ۳	بیساکھ سدی ۳	جیٹھہ سدی ۳
ساون سدی ۳	بھادون سدی ۳	کنوار سدی ۳	کاتک سدی ۳	اگھن سدی ۳	پوس سدی ۳	ماگھہ سدی ۳	پھاگن سدی ۳	چیت سدی ۳	بیساکھ سدی ۳	جیٹھہ سدی ۳	اساڑھ سدی ۳
بھادون سدی ۳	کنوار سدی ۳	کاتک سدی ۳	اگھن سدی ۳	پوس سدی ۳	ماگھہ سدی ۳	پھاگن سدی ۳	چیت سدی ۳	بیساکھ سدی ۳	جیٹھہ سدی ۳	اساڑھ سدی ۳	ساون سدی ۳
کنوار سدی ۳	کاتک سدی ۳	اگھن سدی ۳	پوس سدی ۳	ماگھہ سدی ۳	پھاگن سدی ۳	چیت سدی ۳	بیساکھ سدی ۳	جیٹھہ سدی ۳	اساڑھ سدی ۳	ساون سدی ۳	بھادون سدی ۳
کاتک سدی ۳	اگھن سدی ۳	پوس سدی ۳	ماگھہ سدی ۳	پھاگن سدی ۳	چیت سدی ۳	بیساکھ سدی ۳	جیٹھہ سدی ۳	اساڑھ سدی ۳	ساون سدی ۳	بھادون سدی ۳	کنوار سدی ۳
اگھن سدی ۳	پوس سدی ۳	ماگھہ سدی ۳	پھاگن سدی ۳	چیت سدی ۳	بیساکھ سدی ۳	جیٹھہ سدی ۳	اساڑھ سدی ۳	ساون سدی ۳	بھادون سدی ۳	کنوار سدی ۳	کاتک سدی ۳
پوس سدی ۳	ماگھہ سدی ۳	پھاگن سدی ۳	چیت سدی ۳	بیساکھ سدی ۳	جیٹھہ سدی ۳	اساڑھ سدی ۳	ساون سدی ۳	بھادون سدی ۳	کنوار سدی ۳	کاتک سدی ۳	اگھن سدی ۳
ماگھہ سدی ۳	پھاگن سدی ۳	چیت سدی ۳	بیساکھ سدی ۳	جیٹھہ سدی ۳	اساڑھ سدی ۳	ساون سدی ۳	بھادون سدی ۳	کنوار سدی ۳	کاتک سدی ۳	اگھن سدی ۳	پوس سدی ۳
پھاگن سدی ۳	چیت سدی ۳	بیساکھ سدی ۳	جیٹھہ سدی ۳	اساڑھ سدی ۳	ساون سدی ۳	بھادون سدی ۳	کنوار سدی ۳	کاتک سدی ۳	اگھن سدی ۳	پوس سدی ۳	ماگھہ سدی ۳

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سمت ہندی	موافق تاریخ و ماہ سنہ ع
یکم محرم سنہ ۱۲۰۷	ساون سدی ۳ سمت ۱۸۴۹	۲۰- اگست سنہ ۱۷۹۲	یکم محرم سنہ ۱۲۴۱	ساون سدی ۳ سمت ۱۸۸۲	۱۶- اگست سنہ ۱۸۲۵	یکم محرم سنہ ۱۲۷۵	ساون سدی ۳ سمت ۱۹۱۵	۱۱- اگست سنہ ۱۸۵۸
یکم محرم سنہ ۱۲۰۸	ساون سدی ۳ سمت ۱۸۵۰	۱۰- اگست سنہ ۱۷۹۳	یکم محرم سنہ ۱۲۴۲	ایضاً سمت ۱۸۸۳	۵- اگست سنہ ۱۸۲۶	یکم محرم سنہ ۱۲۷۶	ایضاً سمت ۱۹۱۶	۳۱- جولائی سنہ ۱۸۵۹
یکم محرم سنہ ۱۲۰۹	ایضاً سمت ۱۸۵۱	۳۰- جولائی سنہ ۱۷۹۴	یکم محرم سنہ ۱۲۴۳	ایضاً سمت ۱۸۸۴	۲۵- جولائی سنہ ۱۸۲۷	یکم محرم سنہ ۱۲۷۷	ایضاً سمت ۱۹۱۷	۲۰- جولائی سنہ ۱۸۶۰
یکم محرم سنہ ۱۲۱۰	ایضاً سمت ۱۸۵۲	۱۹- جولائی سنہ ۱۷۹۵	یکم محرم سنہ ۱۲۴۴	اساڑہ دوم سدی ۳ سمت ۱۸۸۵	۱۴- جولائی سنہ ۱۸۲۸	یکم محرم سنہ ۱۲۷۸	اساڑہ سدی ۳ سمت ۱۹۱۸	۹- جولائی سنہ ۱۸۶۱
یکم محرم سنہ ۱۲۱۱	اساڑہ سدی ۳ سمت ۱۸۵۳	۸- جولائی سنہ ۱۷۹۶	یکم محرم سنہ ۱۲۴۵	ایضاً سمت ۱۸۸۶	۳- جولائی سنہ ۱۸۲۹	یکم محرم سنہ ۱۲۷۹	ایضاً سمت ۱۹۱۹	۲۸- جون سنہ ۱۸۶۲
یکم محرم سنہ ۱۲۱۲	ایضاً سمت ۱۸۵۴	۲۷- جون سنہ ۱۷۹۷	یکم محرم سنہ ۱۲۴۶	ایضاً سمت ۱۸۸۷	۲۲- جون سنہ ۱۸۳۰	یکم محرم سنہ ۱۲۸۰	ایضاً سمت ۱۹۲۰	۱۸- جون سنہ ۱۸۶۳
یکم محرم سنہ ۱۲۱۳	ایضاً سمت ۱۸۵۵	۱۶- جون سنہ ۱۷۹۸	یکم محرم سنہ ۱۲۴۷	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۸۸۸	۱۱- جون سنہ ۱۸۳۱	یکم محرم سنہ ۱۲۸۱	جیٹھ سدی ۲ سمت ۱۹۲۱	۶- جون سنہ ۱۸۶۴
یکم محرم سنہ ۱۲۱۴	جیٹھ سدی ۲ سمت ۱۸۵۶	۵- جون سنہ ۱۷۹۹	یکم محرم سنہ ۱۲۴۸	ایضاً سمت ۱۸۸۹	یکم مئی سنہ ۱۸۳۲	یکم محرم سنہ ۱۲۸۲	ایضاً سمت ۱۹۲۲	۲۷- مئی سنہ ۱۸۶۵
یکم محرم سنہ ۱۲۱۵	ایضاً سمت ۱۸۵۷	۲۵- مئی سنہ ۱۸۰۰	یکم محرم سنہ ۱۲۴۹	ایضاً سمت ۱۸۹۰	۲۱- مئی سنہ ۱۸۳۳	یکم محرم سنہ ۱۲۸۳	ایضاً سمت ۱۹۲۳	۱۶- مئی سنہ ۱۸۶۶
یکم محرم سنہ ۱۲۱۶	ایضاً سمت ۱۸۵۸	۱۵- مئی سنہ ۱۸۰۱	یکم محرم سنہ ۱۲۵۰	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۸۹۱	۱۰- مئی سنہ ۱۸۳۴	یکم محرم سنہ ۱۲۸۴	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۹۲۴	۶- مئی سنہ ۱۸۶۷
یکم محرم سنہ ۱۲۱۷	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۸۵۹	۴- مئی سنہ ۱۸۰۲	یکم محرم سنہ ۱۲۵۱	ایضاً سمت ۱۸۹۲	۲۹- اپریل سنہ ۱۸۳۵	یکم محرم سنہ ۱۲۸۵	ایضاً سمت ۱۹۲۵	۲۵- اپریل سنہ ۱۸۶۸
یکم محرم سنہ ۱۲۱۸	ایضاً سمت ۱۸۶۰	۲۳- اپریل سنہ ۱۸۰۳	یکم محرم سنہ ۱۲۵۲	ایضاً سمت ۱۸۹۳	۱۸- اپریل سنہ ۱۸۳۶	یکم محرم سنہ ۱۲۸۶	ایضاً سمت ۱۹۲۶	۱۴- اپریل سنہ ۱۸۶۹
یکم محرم سنہ ۱۲۱۹	چیت سدی ۲ سمت ۱۸۶۱	۱۲- اپریل سنہ ۱۸۰۴	یکم محرم سنہ ۱۲۵۳	چیت سدی ۳ سمت ۱۸۹۴	۷- اپریل سنہ ۱۸۳۷	یکم محرم سنہ ۱۲۸۷	چیت سدی ۳ سمت ۱۹۲۷	۳- اپریل سنہ ۱۸۷۰
یکم محرم سنہ ۱۲۲۰	ایضاً سمت ۱۸۶۲	یکم اپریل سنہ ۱۸۰۵	یکم محرم سنہ ۱۲۵۴	ایضاً سمت ۱۸۹۵	۲۷- مارچ سنہ ۱۸۳۸	یکم محرم سنہ ۱۲۸۸	ایضاً سمت ۱۹۲۸	۲۳- مارچ سنہ ۱۸۷۱
یکم محرم سنہ ۱۲۲۱	رر سمت ۱۸۶۳	۲۲- مارچ سنہ ۱۸۰۶	یکم محرم سنہ ۱۲۵۵	ایضاً سمت ۱۸۹۶	۱۶- مارچ سنہ ۱۸۳۹	یکم محرم سنہ ۱۲۸۹	پھاگن سدی ۲ سمت ۱۹۲۸	۱۱- مارچ سنہ ۱۸۷۲
یکم محرم سنہ ۱۲۲۲	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۸۶۳	۱۰- مارچ سنہ ۱۸۰۷	یکم محرم سنہ ۱۲۵۶	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۸۹۶	۶- مارچ سنہ ۱۸۴۰			

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سنہ بکرماجیت	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سنہ بکرماجیت	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سنہ بکرماجیت	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ ع
یکم محرم سنہ ۱۱۸۹	پھاگن سدی ۳ سمت ۸۳۱	۲۰- مارچ سنہ ۱۷۷۵	یکم محرم سنہ ۱۲۲۳	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۸۳۱	یکم محرم سنہ ۱۲۵۳	پہلا کہ سدی ۳ سمت ۱۸۹۶	۲۳- فروری سنہ ۱۸۴۱
یکم محرم سنہ ۱۱۹۰	پھاگن سدی ۳ سمت ۸۳۲	۲۱- فروری سنہ ۱۷۷۶	یکم محرم سنہ ۱۲۲۴	ایضاً سمت ۱۸۳۲	یکم محرم سنہ ۱۲۵۴	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۸۹۷	۱۲- فروری سنہ ۱۸۴۲
یکم محرم سنہ ۱۱۹۱	ماگھ سدی ۳ سمت ۸۳۳	۱۰- فروری سنہ ۱۷۷۷	یکم محرم سنہ ۱۲۲۵	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۸۳۳	یکم محرم سنہ ۱۲۵۵	ایضاً سمت ۱۸۹۸	۱- فروری سنہ ۱۸۴۳
یکم محرم سنہ ۱۱۹۲	ایضاً سمت ۸۳۴	۳۱- جنوری سنہ ۱۷۷۸	یکم محرم سنہ ۱۲۲۶	ایضاً سمت ۱۸۳۴	یکم محرم سنہ ۱۲۵۶	ایضاً سمت ۱۸۹۹	۲۱- جنوری سنہ ۱۸۴۴
یکم محرم سنہ ۱۱۹۳	ایضاً سمت ۸۳۵	۲۰- جنوری سنہ ۱۷۷۹	یکم محرم سنہ ۱۲۲۷	ایضاً سمت ۱۸۳۵	یکم محرم سنہ ۱۲۵۷	پوس سدی ۳ سمت ۱۹۰۰	۱۰- جنوری سنہ ۱۸۴۵
یکم محرم سنہ ۱۱۹۴	پوس سدی ۳ سمت ۸۳۶	۹- جنوری سنہ ۱۷۸۰	یکم محرم سنہ ۱۲۲۸	پوس سدی ۳ سمت ۱۸۳۶	یکم محرم سنہ ۱۲۵۸	ایضاً سمت ۱۹۰۱	۳۰- دسمبر سنہ ۱۸۴۵
یکم محرم سنہ ۱۱۹۵	ایضاً سمت ۸۳۷	۲۹- دسمبر سنہ ۱۷۸۰	یکم محرم سنہ ۱۲۲۹	ایضاً سمت ۱۸۳۷	یکم محرم سنہ ۱۲۵۹	ایضاً سمت ۱۹۰۲	۱۹- دسمبر سنہ ۱۸۴۶
یکم محرم سنہ ۱۱۹۶	ایضاً سمت ۸۳۸	۱۸- دسمبر سنہ ۱۷۸۱	یکم محرم سنہ ۱۲۳۰	ایضاً سمت ۱۸۳۸	یکم محرم سنہ ۱۲۶۰	ایضاً سمت ۱۹۰۳	۹- دسمبر سنہ ۱۸۴۷
یکم محرم سنہ ۱۱۹۷	پھاگن سدی ۳ سمت ۸۳۹	۷- دسمبر سنہ ۱۷۸۲	یکم محرم سنہ ۱۲۳۱	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۸۳۹	یکم محرم سنہ ۱۲۶۱	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۹۰۴	۲۸- نومبر سنہ ۱۸۴۸
یکم محرم سنہ ۱۱۹۸	پھاگن سدی ۳ سمت ۸۴۰	۲۶- نومبر سنہ ۱۷۸۳	یکم محرم سنہ ۱۲۳۲	ایضاً سمت ۱۸۴۰	یکم محرم سنہ ۱۲۶۲	ایضاً سمت ۱۹۰۵	۱۷- نومبر سنہ ۱۸۴۹
یکم محرم سنہ ۱۱۹۹	کاتک سدی ۳ سمت ۸۴۱	۱۵- نومبر سنہ ۱۷۸۴	یکم محرم سنہ ۱۲۳۳	کاتک سدی ۳ سمت ۱۸۴۱	یکم محرم سنہ ۱۲۶۳	کاتک سدی ۳ سمت ۱۹۰۶	۶- نومبر سنہ ۱۸۵۰
یکم محرم سنہ ۱۲۰۰	ایضاً سمت ۸۴۲	۵- نومبر سنہ ۱۷۸۵	یکم محرم سنہ ۱۲۳۴	ایضاً سمت ۱۸۴۲	یکم محرم سنہ ۱۲۶۴	ایضاً سمت ۱۹۰۷	۲۶- اکتوبر سنہ ۱۸۵۱
یکم محرم سنہ ۱۲۰۱	ایضاً سمت ۸۴۳	۲۵- اکتوبر سنہ ۱۷۸۶	یکم محرم سنہ ۱۲۳۵	ایضاً سمت ۱۸۴۳	یکم محرم سنہ ۱۲۶۵	اسوج سدی ۳ سمت ۱۹۰۸	۱۵- اکتوبر سنہ ۱۸۵۲
یکم محرم سنہ ۱۲۰۲	اسوج سدی ۳ سمت ۸۴۴	۱۴- اکتوبر سنہ ۱۷۸۷	یکم محرم سنہ ۱۲۳۶	اسوج سدی ۳ سمت ۱۸۴۴	یکم محرم سنہ ۱۲۶۶	ایضاً سمت ۱۹۰۹	۴- اکتوبر سنہ ۱۸۵۳
یکم محرم سنہ ۱۲۰۳	ایضاً سمت ۸۴۵	۲- اکتوبر سنہ ۱۷۸۸	یکم محرم سنہ ۱۲۳۷	ایضاً سمت ۱۸۴۵	یکم محرم سنہ ۱۲۶۷	ایضاً سمت ۱۹۱۰	۲۴- ستمبر سنہ ۱۸۵۴
یکم محرم سنہ ۱۲۰۴	ایضاً سمت ۸۴۶	۲۲- ستمبر سنہ ۱۷۸۹	یکم محرم سنہ ۱۲۳۸	ایضاً سمت ۱۸۴۶	یکم محرم سنہ ۱۲۶۸	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۹۱۱	۱۳- ستمبر سنہ ۱۸۵۵
یکم محرم سنہ ۱۲۰۵	بھادوں سدی ۳ سمت ۸۴۷	۱۱- ستمبر سنہ ۱۷۹۰	یکم محرم سنہ ۱۲۳۹	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۸۴۷	یکم محرم سنہ ۱۲۶۹	ایضاً سمت ۱۹۱۲	۲- ستمبر سنہ ۱۸۵۶
یکم محرم سنہ ۱۲۰۶	ایضاً سمت ۸۴۸	۱۰- اگست سنہ ۱۷۹۱	یکم محرم سنہ ۱۲۴۰	ایضاً سمت ۱۸۴۸	یکم محرم سنہ ۱۲۷۰	ایضاً سمت ۱۹۱۳	۲۲- اگست سنہ ۱۸۵۷

کمان معزز ناظرین

حساب کی تو یکم محرم ۱۱۸۹ ہجری کو مطابق ۲۹ مارچ سنہ ۱۷۷۵ عیسوی

۱۲ اکتوبر ۱۷۹۲ء کو ہوئی ہے ۱۲ اکتوبر سنہ ۱۷۹۲ء

اس سال میں زلزلہ انگلینڈ

گھٹا کر ۲۴ ستمبر کو

۱۲ ستمبر قرار دی ہے

اور دیکھا کر تو یہ

انگلینڈ میں محفوظ

ادخال سنہ جدید

درج ہے اسی

ہمنے اوسکی رعایت

کر کے یکم محرم ۱۱۶۶ ہجری

یکم نومبر ۱۷۵۲ء

کے مطابق لکھی ہے

۱۳

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع
یکم محرم سنہ ۱۱۰۷	ساون سدی ۳ سمت ۱۷۵۲	۲- اگست سنہ ۱۶۹۵	یکم محرم سنہ ۱۱۴۰	بھادون سدی ۳ سمت ۱۷۸۴	۹- اگست سنہ ۱۷۲۷	یکم محرم سنہ ۱۱۷۴	ساون سدی ۳ سمت ۱۸۱۷	۱۴- اگست سنہ ۱۷۶۰
یکم محرم سنہ ۱۱۰۸	ایضاً سمت ۱۷۵۳	۲۲- جولائی سنہ ۱۶۹۶	یکم محرم سنہ ۱۱۴۱	ساون سدی ۳ سمت ۱۷۸۵	۲۹- جولائی سنہ ۱۷۲۸	یکم محرم سنہ ۱۱۷۵	ایضاً سمت ۱۸۱۸	۳- اگست سنہ ۱۷۶۱
یکم محرم سنہ ۱۱۰۹	ایضاً سمت ۱۷۵۴	۱۱- جولائی سنہ ۱۶۹۷	یکم محرم سنہ ۱۱۴۲	ایضاً سمت ۱۷۸۶	۱۸- جولائی سنہ ۱۷۲۹	یکم محرم سنہ ۱۱۷۶	ایضاً سمت ۱۸۱۹	۲۴- جولائی سنہ ۱۷۶۲
یکم محرم سنہ ۱۱۱۰	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۷۵۵	۳۰- جون سنہ ۱۶۹۸	یکم محرم سنہ ۱۱۴۳	ایضاً سمت ۱۷۸۷	۷- جولائی سنہ ۱۷۳۰	یکم محرم سنہ ۱۱۷۷	اساڑھ سدی ۱ سمت ۱۸۲۰	۱۳- جولائی سنہ ۱۷۶۳
یکم محرم سنہ ۱۱۱۱	ایضاً سمت ۱۷۵۶	۱۹- جون سنہ ۱۶۹۹	یکم محرم سنہ ۱۱۴۴	اساڑھ سدی ۱ سمت ۱۷۸۸	۲۷- جون سنہ ۱۷۳۱	یکم محرم سنہ ۱۱۷۸	ایضاً سمت ۱۸۲۱	۲- جولائی سنہ ۱۷۶۴
یکم محرم سنہ ۱۱۱۲	ایضاً سمت ۱۷۵۷	۹- جون سنہ ۱۷۰۰	یکم محرم سنہ ۱۱۴۵	ایضاً سمت ۱۷۸۹	۱۶- جون سنہ ۱۷۳۲	یکم محرم سنہ ۱۱۷۹	ایضاً سمت ۱۸۲۲	۲۱- جون سنہ ۱۷۶۵
یکم محرم سنہ ۱۱۱۳	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۷۵۸	۲۹- مئی سنہ ۱۷۰۱	یکم محرم سنہ ۱۱۴۶	جیٹھ دوم سدی ۳ سمت ۱۷۹۰	۵- جون سنہ ۱۷۳۳	یکم محرم سنہ ۱۱۸۰	جیٹھ سدی ۲ سمت ۱۸۲۳	۱۰- جون سنہ ۱۷۶۶
یکم محرم سنہ ۱۱۱۴	؍؍ سمت ۱۷۵۹	۱۸- مئی سنہ ۱۷۰۲	یکم محرم سنہ ۱۱۴۷	ایضاً سمت ۱۷۹۱	۲۵- مئی سنہ ۱۷۳۴	یکم محرم سنہ ۱۱۸۱	ایضاً سمت ۱۸۲۴	۳۰- مئی سنہ ۱۷۶۷
یکم محرم سنہ ۱۱۱۵	ایضاً سمت ۱۷۶۰	۷- مئی سنہ ۱۷۰۳	یکم محرم سنہ ۱۱۴۸	ایضاً سمت ۱۷۹۲	۱۴- مئی سنہ ۱۷۳۵	یکم محرم سنہ ۱۱۸۲	ایضاً سمت ۱۸۲۵	۱۹- مئی سنہ ۱۷۶۸
یکم محرم سنہ ۱۱۱۶	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۷۶۱	۲۶- اپریل سنہ ۱۷۰۴	یکم محرم سنہ ۱۱۴۹	بیساکھ دوم سدی ۳ سمت ۱۷۹۳	۳- مئی سنہ ۱۷۳۶	یکم محرم سنہ ۱۱۸۳	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۸۲۶	۸- مئی سنہ ۱۷۶۹
یکم محرم سنہ ۱۱۱۷	ایضاً سمت ۱۷۶۲	۱۵- اپریل سنہ ۱۷۰۵	یکم محرم سنہ ۱۱۵۰	ایضاً سمت ۱۷۹۴	۲۲- اپریل سنہ ۱۷۳۷	یکم محرم سنہ ۱۱۸۴	ایضاً سمت ۱۸۲۷	۲۸- اپریل سنہ ۱۷۷۰
یکم محرم سنہ ۱۱۱۸	ایضاً سمت ۱۷۶۳	۴- اپریل سنہ ۱۷۰۶	یکم محرم سنہ ۱۱۵۱	ایضاً سمت ۱۷۹۵	۱۱- اپریل سنہ ۱۷۳۸	یکم محرم سنہ ۱۱۸۵	ایضاً سمت ۱۸۲۸	۱۷- اپریل سنہ ۱۷۷۱
یکم محرم سنہ ۱۱۱۹	چیت سدی ۳ سمت ۱۷۶۴	۲۴- مارچ سنہ ۱۷۰۷	یکم محرم سنہ ۱۱۵۲	چیت سدی ۳ سمت ۱۷۹۶	یکم اپریل سنہ ۱۷۳۹	یکم محرم سنہ ۱۱۸۶	چیت سدی سمت ۱۸۲۹	۶- اپریل سنہ ۱۷۷۲
یکم محرم سنہ ۱۱۲۰	ایضاً سمت ۱۷۶۵	۱۴- مارچ سنہ ۱۷۰۸	یکم محرم سنہ ۱۱۵۳	ایضاً سمت ۱۷۹۷	۲۱- مارچ سنہ ۱۷۴۰	یکم محرم سنہ ۱۱۸۷	ایضاً سمت ۱۸۳۰	۲۶- مارچ سنہ ۱۷۷۳
یکم محرم سنہ ۱۱۲۱	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۷۶۵	۳- مارچ سنہ ۱۷۰۹	یکم محرم سنہ ۱۱۵۴	ایضاً سمت ۱۷۹۸	۱۰- مارچ سنہ ۱۷۴۱	یکم محرم سنہ ۱۱۸۸	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۸۳۰	۱۵- مارچ سنہ ۱۷۷۴
			یکم محرم سنہ ۱۱۵۵	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۷۹۸	۲۷- فروری سنہ ۱۷۴۲			

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ ع
یکم محرم سنہ ۱۰۸۹	بھاگن سدی ۳ سمت ۱۷۳۵	۱۴- فروری سنہ ۱۶۷۸	یکم محرم سنہ ۱۱۲۲	بھاگن سدی ۳ سمت ۱۷۶۶	۲۰- فروری سنہ ۱۷۱۰	یکم محرم سنہ ۱۱۵۶	بھاگن سدی ۳ سمت ۱۷۹۹	۱۶- فروری سنہ ۱۷۴۳
یکم محرم سنہ ۱۰۹۰	ایضاً سمت ۱۷۳۶	۳- فروری سنہ ۱۶۷۹	یکم محرم سنہ ۱۱۲۳	ایضاً سمت ۱۷۶۷	۹- فروری سنہ ۱۷۱۱	یکم محرم سنہ ۱۱۵۷	ایضاً سمت ۱۸۰۰	۵- فروری سنہ ۱۷۴۴
یکم محرم سنہ ۱۰۹۱	باکھ سدی ۳ سمت ۱۷۳۷	۲۳- جنوری سنہ ۱۶۸۰	یکم محرم سنہ ۱۱۲۴	باکھ سدی ۳ سمت ۱۷۶۸	۲۹- جنوری سنہ ۱۷۱۲	یکم محرم سنہ ۱۱۵۸	باکھ سدی سمت ۱۸۰۱	۲۵- جنوری سنہ ۱۷۴۵
یکم محرم سنہ ۱۰۹۲	ایضاً سمت ۱۷۳۷	۱۲- جنوری سنہ ۱۶۸۱	یکم محرم سنہ ۱۱۲۵	ایضاً سمت ۱۷۶۹	۱۸- جنوری سنہ ۱۷۱۳	یکم محرم سنہ ۱۱۵۹	ایضاً سمت ۱۸۰۲	۱۴- جنوری سنہ ۱۷۴۶
یکم محرم سنہ ۱۰۹۳	پوس سدی ۳ سمت ۱۷۳۸	یکم جنوری سنہ ۱۶۸۲	یکم محرم سنہ ۱۱۲۶	۱۱۱۱ سمت ۱۷۷۰	۷- جنوری سنہ ۱۷۱۴	یکم محرم سنہ ۱۱۶۰	پوس سدی ۳ سمت ۱۸۰۳	۴- جنوری سنہ ۱۷۴۷
یکم محرم سنہ ۱۰۹۴	ایضاً سمت ۱۷۳۹	۲۱- دسمبر سنہ ۱۶۸۲	یکم محرم سنہ ۱۱۲۷	پوس سدی ۳ سمت ۱۷۷۱	۲۷- دسمبر سنہ ۱۷۱۴	یکم محرم سنہ ۱۱۶۱	ایضاً سمت ۱۸۰۴	۲۴- دسمبر سنہ ۱۷۴۷
یکم محرم سنہ ۱۰۹۵	ایضاً سمت ۱۷۴۰	۱۰- دسمبر سنہ ۱۶۸۳	یکم محرم سنہ ۱۱۲۸	ایضاً سمت ۱۷۷۲	۱۷- دسمبر سنہ ۱۷۱۵	یکم محرم سنہ ۱۱۶۲	ایضاً سمت ۱۸۰۵	۱۳- دسمبر سنہ ۱۷۴۸
یکم محرم سنہ ۱۰۹۶	اگہن سدی ۳ سمت ۱۷۴۱	۳۰- نومبر سنہ ۱۶۸۴	یکم محرم سنہ ۱۱۲۹	ایضاً سمت ۱۷۷۳	۶- دسمبر سنہ ۱۷۱۶	یکم محرم سنہ ۱۱۶۳	اگہن سدی ۳ سمت ۱۸۰۶	۲- دسمبر سنہ ۱۷۴۹
یکم محرم سنہ ۱۰۹۷	ایضاً سمت ۱۷۴۲	۱۹- نومبر سنہ ۱۶۸۵	یکم محرم سنہ ۱۱۳۰	اگہن سدی ۳ سمت ۱۷۷۴	۲۵- نومبر سنہ ۱۷۱۷	یکم محرم سنہ ۱۱۶۴	ایضاً سمت ۱۸۰۷	۲۱- نومبر سنہ ۱۷۵۰
یکم محرم سنہ ۱۰۹۸	ایضاً سمت ۱۷۴۳	۸- نومبر سنہ ۱۶۸۶	یکم محرم سنہ ۱۱۳۱	ایضاً سمت ۱۷۷۵	۱۴- نومبر سنہ ۱۷۱۸	یکم محرم سنہ ۱۱۶۵	ایضاً سمت ۱۸۰۸	۱۰- نومبر سنہ ۱۷۵۱
یکم محرم سنہ ۱۰۹۹	کاتک سدی ۳ سمت ۱۷۴۴	۲۸- اکتوبر سنہ ۱۶۸۷	یکم محرم سنہ ۱۱۳۲	ایضاً سمت ۱۷۷۶	۳- نومبر سنہ ۱۷۱۹	یکم محرم سنہ ۱۱۶۶	کاتک سدی ۳ سمت ۱۸۰۹	۹- نومبر سنہ ۱۷۵۲
یکم محرم سنہ ۱۱۰۰	ایضاً سمت ۱۷۴۵	۱۷- اکتوبر سنہ ۱۶۸۸	یکم محرم سنہ ۱۱۳۳	کاتک سدی ۳ سمت ۱۷۷۷	۲۳- اکتوبر سنہ ۱۷۲۰	یکم محرم سنہ ۱۱۶۷	۱۱۱۱ سمت ۱۸۱۰	۲۹- اکتوبر سنہ ۱۷۵۳
یکم محرم سنہ ۱۱۰۱	اسوج سدی ۳ سمت ۱۷۴۶	۶- اکتوبر سنہ ۱۶۸۹	یکم محرم سنہ ۱۱۳۴	ایضاً سمت ۱۷۷۸	۱۲- اکتوبر سنہ ۱۷۲۱	یکم محرم سنہ ۱۱۶۸	ایضاً سمت ۱۸۱۱	۱۹- اکتوبر سنہ ۱۷۵۴
یکم محرم سنہ ۱۱۰۲	ایضاً سمت ۱۷۴۷	۲۵- ستمبر سنہ ۱۶۹۰	یکم محرم سنہ ۱۱۳۵	اسوج سدی ۳ سمت ۱۷۷۹	یکم اکتوبر سنہ ۱۷۲۲	یکم محرم سنہ ۱۱۶۹	اسوج سدی ۳ سمت ۱۸۱۲	۸- اکتوبر سنہ ۱۷۵۵
یکم محرم سنہ ۱۱۰۳	ایضاً سمت ۱۷۴۸	۱۴- ستمبر سنہ ۱۶۹۱	یکم محرم سنہ ۱۱۳۶	ایضاً سمت ۱۷۸۰	۲۱- ستمبر سنہ ۱۷۲۳	یکم محرم سنہ ۱۱۷۰	ایضاً سمت ۱۸۱۳	۲۷- ستمبر سنہ ۱۷۵۶
یکم محرم سنہ ۱۱۰۴	بھادون سدی ۳ سمت ۱۷۴۹	۴- ستمبر سنہ ۱۶۹۲	یکم محرم سنہ ۱۱۳۷	ایضاً سمت ۱۷۸۱	۱۰- ستمبر سنہ ۱۷۲۴	یکم محرم سنہ ۱۱۷۱	بھادون سدی ۳ سمت ۱۸۱۴	۱۶- ستمبر سنہ ۱۷۵۷
یکم محرم سنہ ۱۱۰۵	ایضاً سمت ۱۷۵۰	۲۴- اگست سنہ ۱۶۹۳	یکم محرم سنہ ۱۱۳۸	بھادون سدی ۳ سمت ۱۷۸۲	۳۰- اگست سنہ ۱۷۲۵	یکم محرم سنہ ۱۱۷۲	ایضاً سمت ۱۸۱۵	۵- ستمبر سنہ ۱۷۵۸
یکم محرم سنہ ۱۱۰۶	ایضاً سمت ۱۷۵۱	۱۳- اگست سنہ ۱۶۹۴	یکم محرم سنہ ۱۱۳۹	ایضاً سمت ۱۷۸۳	۱۹- اگست سنہ ۱۷۲۶	یکم محرم سنہ ۱۱۷۳	ایضاً سمت ۱۸۱۶	۲۵- اگست سنہ ۱۷۵۹

۲۹

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ عیسوی	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ عیسوی	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ عیسوی
یکم محرم سنہ ۱۰۰۶	ساون ۱ سمت ۱۶۵۴	۵- اگست سنہ ۱۵۹۷	یکم محرم سنہ ۱۰۴۶			یکم محرم سنہ ۱۰۸۶	ایضاً سمت ۱۷۳۱	۷- اگست سنہ ۱۶۷۵
یکم محرم سنہ ۱۰۰۷	ایضاً سمت ۱۶۵۵	۲۵- جولائی سنہ ۱۵۹۸	یکم محرم سنہ ۱۰۴۷	ایضاً سمت ۱۶۹۶	۲۱- جولائی سنہ ۱۶۳۷	یکم محرم سنہ ۱۰۸۷	ساون ۱ سمت ۱۷۳۲	۲۷- جولائی سنہ ۱۶۷۶
یکم محرم سنہ ۱۰۰۸	ایضاً سمت ۱۶۵۶	۱۵- جولائی سنہ ۱۵۹۹	یکم محرم سنہ ۱۰۴۸	ایضاً سمت ۱۶۹۷	۱۰- جولائی سنہ ۱۶۳۸	یکم محرم سنہ ۱۰۸۸	ایضاً سمت ۱۷۳۳	۱۷- جولائی سنہ ۱۶۷۶
یکم محرم سنہ ۱۰۰۹	اساڑہ سدی ۳ سمت ۱۶۵۷	۴- جولائی سنہ ۱۶۰۰	یکم محرم سنہ ۱۰۴۹	اساڑہ سدی ۳ سمت ۱۶۹۸	۲۹- جون سنہ ۱۶۳۹	یکم محرم سنہ ۱۰۸۹	اساڑہ دوم سدی ۳ سمت ۱۷۳۴	۵- جولائی سنہ ۱۶۷۵
یکم محرم سنہ ۱۰۱۰	ایضاً سمت ۱۶۵۸	۲۳- جون سنہ ۱۶۰۱	یکم محرم سنہ ۱۰۵۰	ایضاً سمت ۱۶۹۹	۱۸- جون سنہ ۱۶۴۰	یکم محرم سنہ ۱۰۹۰	ایضاً سمت ۱۷۳۵	۲۴- جون سنہ ۱۶۷۹
یکم محرم سنہ ۱۰۱۱	ایضاً سمت ۱۶۵۹	۱۲- جون سنہ ۱۶۰۲	یکم محرم سنہ ۱۰۵۱	ایضاً سمت ۱۷۰۰	۷- جون سنہ ۱۶۴۱	یکم محرم سنہ ۱۰۹۱	ایضاً سمت ۱۷۳۶	۱۳- جون سنہ ۱۶۷۶
یکم محرم سنہ ۱۰۱۲	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۶۶۰	یکم جون سنہ ۱۶۰۳	یکم محرم سنہ ۱۰۵۲	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۷۰۱	۲۷- مئی سنہ ۱۶۴۲	یکم محرم سنہ ۱۰۹۲	جیٹھ دوم سدی ۳ سمت ۱۷۳۷	۲- جون سنہ ۱۶۸۰
یکم محرم سنہ ۱۰۱۳	ایضاً سمت ۱۶۶۱	۲۱- مئی سنہ ۱۶۰۴	یکم محرم سنہ ۱۰۵۳	ایضاً سمت ۱۷۰۲	۱۶- مئی سنہ ۱۶۴۳	یکم محرم سنہ ۱۰۹۳	ایضاً سمت ۱۷۳۸	۲۳ مئی سنہ ۱۶۸۱
یکم محرم سنہ ۱۰۱۴	ایضاً سمت ۱۶۶۲	۱۰- مئی سنہ ۱۶۰۵	یکم محرم سنہ ۱۰۵۴	ایضاً سمت ۱۷۰۳	۶- مئی سنہ ۱۶۴۴	یکم محرم سنہ ۱۰۹۴	ایضاً سمت ۱۷۳۹	۱۲- مئی سنہ ۱۶۸۲
یکم محرم سنہ ۱۰۱۵	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۶۶۳	۲۹- اپریل سنہ ۱۶۰۶	یکم محرم سنہ ۱۰۵۵	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۷۰۴	۲۵- اپریل سنہ ۱۶۴۵	یکم محرم سنہ ۱۰۹۵	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۷۴۰	یکم مئی سنہ ۱۶۸۳
یکم محرم سنہ ۱۰۱۶	ایضاً سمت ۱۶۶۴	۱۹- اپریل سنہ ۱۶۰۷	یکم محرم سنہ ۱۰۵۶	ایضاً سمت ۱۷۰۵	۱۴- اپریل سنہ ۱۶۴۶	یکم محرم سنہ ۱۰۹۶	ایضاً سمت ۱۷۴۱	۲۰- اپریل سنہ ۱۶۸۴
یکم محرم سنہ ۱۰۱۷	ایضاً سمت ۱۶۶۵	۸- اپریل سنہ ۱۶۰۸	یکم محرم سنہ ۱۰۵۷	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۷۰۶	۳- اپریل سنہ ۱۶۴۷	یکم محرم سنہ ۱۰۹۷	ایضاً سمت ۱۷۴۲	۹- اپریل سنہ ۱۶۸۵
یکم محرم سنہ ۱۰۱۸	چیت سدی ۳ سمت ۱۶۶۶	۲۸- مارچ سنہ ۱۶۰۹	یکم محرم سنہ ۱۰۵۸	چیت سدی ۳ سمت ۱۷۰۷	۲۳ مارچ سنہ ۱۶۴۸	یکم محرم سنہ ۱۰۹۸	چیت سدی ۳ سمت ۱۷۴۳	۲۹- مارچ سنہ ۱۶۸۶
یکم محرم سنہ ۱۰۱۹	ایضاً سمت ۱۶۶۷	۱۷- مارچ سنہ ۱۶۱۰	یکم محرم سنہ ۱۰۵۹	ایضاً سمت ۱۷۰۸	۱۲ مارچ سنہ ۱۶۴۹	یکم محرم سنہ ۱۰۹۹	ایضاً سمت ۱۷۴۴	۱۸- مارچ سنہ ۱۶۸۷
یکم محرم سنہ ۱۰۲۰	ایضاً سمت ۱۶۶۸	۶- مارچ سنہ ۱۶۱۱	یکم محرم سنہ ۱۰۶۰	ایضاً سمت ۱۷۰۹	یکم مارچ سنہ ۱۶۵۰	یکم محرم سنہ ۱۱۰۰	ایضاً سمت ۱۷۴۵	۷- مارچ سنہ ۱۶۸۸
یکم محرم سنہ ۱۰۲۱	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۶۶۹	۲۳- فروری سنہ ۱۶۱۲		بھادوں سدی ۳ سمت ۱۷۱۰		یکم محرم سنہ ۱۱۰۱	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۷۴۶	۲۵- فروری سنہ ۱۶۸۹

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع
یکم محرم ۹۸۸ھ	بھاگن سدی ۳ سمت ۱۶۳۶	۱۷- فروری سنہ ۱۵۸۰	یکم محرم ۱۰۲۲ھ	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۶۶۹	۱۲- فروری سنہ ۱۶۱۳	یکم محرم ۱۰۵۵ھ	بھاگن سدی ۳ سمت ۱۷۰۱	۱۸- فروری سنہ ۱۶۴۵
یکم محرم ۹۸۹ھ	ایضاً سمت ۱۶۳۷	۶- فروری سنہ ۱۵۸۱	یکم محرم ۱۰۲۳ھ	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۶۷۰	یکم فروری سنہ ۱۶۱۴	یکم محرم ۱۰۵۶ھ	؍؍ سمت ۱۷۰۲	۸- جنوری سنہ ۱۶۴۶
یکم محرم ۹۹۰ھ	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۶۳۸	۲۶- جنوری سنہ ۱۵۸۲	یکم محرم ۱۰۲۴ھ	ایضاً سمت ۱۶۷۱	۲۲- جنوری سنہ ۱۶۱۵	یکم محرم ۱۰۵۷ھ	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۷۰۳	۲۸- جنوری سنہ ۱۶۴۷
یکم محرم ۹۹۱ھ	ایضاً سمت ۱۶۳۹	۱۵- جنوری سنہ ۱۵۸۳	یکم محرم ۱۰۲۵ھ	ایضاً سمت ۱۶۷۲	۱۱- جنوری سنہ ۱۶۱۶	یکم محرم ۱۰۵۸ھ	ایضاً سمت ۱۷۰۴	۱۷- جنوری سنہ ۱۶۴۸
یکم محرم ۹۹۲ھ	ایضاً سمت ۱۶۴۰	۵- جنوری سنہ ۱۵۸۳	یکم محرم ۱۰۲۶ھ	پوس سدی ۳ سمت ۱۶۷۳	۳۱- دسمبر سنہ ۱۶۱۶	یکم محرم ۱۰۵۹ھ	ایضاً سمت ۱۷۰۵	۶- جنوری سنہ ۱۶۴۹
یکم محرم ۹۹۳ھ	پوس سدی ۳ سمت ۱۶۴۱	۲۵- دسمبر سنہ ۱۵۸۴	یکم محرم ۱۰۲۷ھ	ایضاً سمت ۱۶۷۴	۲۰- دسمبر سنہ ۱۶۱۷	یکم محرم ۱۰۶۰ھ	پوس سدی ۳ سمت ۱۷۰۶	۲۶- دسمبر سنہ ۱۶۴۹
یکم محرم ۹۹۴ھ	پوس سدی ۳ سمت ۱۶۴۲	۱۴- دسمبر سنہ ۱۵۸۵	یکم محرم ۱۰۲۸ھ	؍؍ سمت ۱۶۷۵	۹- دسمبر سنہ ۱۶۱۸	یکم محرم ۱۰۶۱ھ	ایضاً سمت ۱۷۰۷	۱۵- دسمبر سنہ ۱۶۵۰
یکم محرم ۹۹۵ھ	آگھن سدی ۳ سمت ۱۶۴۳	۳- دسمبر سنہ ۱۵۸۶	یکم محرم ۱۰۲۹ھ	آگھن سدی ۳ سمت ۱۶۷۶	۲۸- نومبر سنہ ۱۶۱۹	یکم محرم ۱۰۶۲ھ	ایضاً سمت ۱۷۰۸	۴- دسمبر سنہ ۱۶۵۱
یکم محرم ۹۹۶ھ	ایضاً سمت ۱۶۴۴	۲۲- نومبر سنہ ۱۵۸۷	یکم محرم ۱۰۳۰ھ	؍؍ سمت ۱۶۷۷	۱۷- نومبر سنہ ۱۶۲۰	یکم محرم ۱۰۶۳ھ	آگھن سدی ۳ سمت ۱۷۰۹	۲۳- نومبر سنہ ۱۶۵۲
یکم محرم ۹۹۷ھ	ایضاً سمت ۱۶۴۵	۱۱- نومبر سنہ ۱۵۸۸	یکم محرم ۱۰۳۱ھ	ایضاً سمت ۱۶۷۸	۶- نومبر سنہ ۱۶۲۱	یکم محرم ۱۰۶۴ھ	ایضاً سمت ۱۷۱۰	۱۳- نومبر سنہ ۱۶۵۳
یکم محرم ۹۹۸ھ	کاتک سدی ۳ سمت ۱۶۴۶	۳۱- اکتوبر سنہ ۱۵۸۹	یکم محرم ۱۰۳۲ھ	کاتک سدی ۳ سمت ۱۶۷۹	۲۷- اکتوبر سنہ ۱۶۲۲	یکم محرم ۱۰۶۵ھ	کاتک سدی ۳ سمت ۱۷۱۱	۲- نومبر سنہ ۱۶۵۴
یکم محرم ۹۹۹ھ	ایضاً سمت ۱۶۴۷	۲۰- اکتوبر سنہ ۱۵۹۰	یکم محرم ۱۰۳۳ھ	ایضاً سمت ۱۶۸۰	۱۶- اکتوبر سنہ ۱۶۲۳	یکم محرم ۱۰۶۶ھ	ایضاً سمت ۱۷۱۲	۲۲- اکتوبر سنہ ۱۶۵۵
یکم محرم ۱۰۰۰ھ	ایضاً سمت ۱۶۴۸	۱۰- اکتوبر سنہ ۱۵۹۱	یکم محرم ۱۰۳۴ھ	اسوج دوم سدی ۳ سمت ۱۶۸۱	۵- اکتوبر سنہ ۱۶۲۴	یکم محرم ۱۰۶۷ھ	ایضاً سمت ۱۷۱۳	۱۱- اکتوبر سنہ ۱۶۵۶
یکم محرم ۱۰۰۱ھ	اسوج سدی ۳ سمت ۱۶۴۹	۲۹- ستمبر سنہ ۱۵۹۲	یکم محرم ۱۰۳۵ھ	ایضاً سمت ۱۶۸۲	۲۴- ستمبر سنہ ۱۶۲۵	یکم محرم ۱۰۶۸ھ	کنوار سدی ۳ سمت ۱۷۱۴	۳۰- ستمبر سنہ ۱۶۵۷
یکم محرم ۱۰۰۲ھ	ایضاً سمت ۱۶۵۰	۱۸- ستمبر سنہ ۱۵۹۳	یکم محرم ۱۰۳۶ھ	ایضاً سمت ۱۶۸۳	۱۳- ستمبر سنہ ۱۶۲۶	یکم محرم ۱۰۶۹ھ	ایضاً سمت ۱۷۱۵	۱۹- ستمبر سنہ ۱۶۵۸
یکم محرم ۱۰۰۳ھ	ایضاً سمت ۱۶۵۱	۷- ستمبر سنہ ۱۵۹۴	یکم محرم ۱۰۳۷ھ	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۶۸۴	۲- ستمبر سنہ ۱۶۲۷	یکم محرم ۱۰۷۰ھ	ایضاً سمت ۱۷۱۶	۸- ستمبر سنہ ۱۶۵۹
یکم محرم ۱۰۰۴ھ	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۶۵۲	۲۷- اگست سنہ ۱۵۹۵	یکم محرم ۱۰۳۸ھ	ایضاً سمت ۱۶۸۵	۲۲- اگست سنہ ۱۶۲۸	یکم محرم ۱۰۷۱ھ	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۷۱۷	۲۸- اگست سنہ ۱۶۶۰
یکم محرم ۱۰۰۵ھ	ایضاً سمت ۱۶۵۳	۱۶- اگست سنہ ۱۵۹۶	یکم محرم ۱۰۳۹ھ	؍؍ سمت ۱۶۸۶	۱۱- اگست سنہ ۱۶۲۹	یکم محرم ۱۰۷۲ھ	ایضاً سمت ۱۷۱۸	۱۸- اگست سنہ ۱۶۶۱

۴۷

کاروان ۱۶۲۱ء

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ
یکم محرم ۹۰۰ سنہ	۱۱ سمت ۱۵۵۶	یکم اگست سنہ ۱۴۹۹	یکم محرم سنہ ۹۳۶	ساون سدی ۳ سمت ۱۵۸۹	۴- اگست سنہ ۱۵۳۲	یکم محرم سنہ ۹۷۳	بھادون سدی ۲ سمت ۱۶۲۱	۳۰- جولائی سنہ ۱۵۶۵
یکم محرم ۹۰۱ سنہ	ساون سدی ۳ سمت ۱۵۵۷	۲۹- جولائی سنہ ۱۵۰۰	ایضاً سمت ۱۵۹۰	ایضاً سمت ۱۵۹۱	۲۴- جولائی سنہ ۱۵۳۳	یکم محرم سنہ ۹۷۴	ایضاً سمت ۱۶۲۳	۱۹- جولائی سنہ ۱۵۶۶
یکم محرم ۹۰۲ سنہ	ایضاً سمت ۱۵۵۸	۱۸- جولائی سنہ ۱۵۰۱	یکم محرم سنہ ۹۴۱	ایضاً سمت ۱۵۹۱	۱۳ جولائی سنہ ۱۵۳۴	یکم محرم سنہ ۹۷۵	ایضاً سمت ۱۶۲۴	۸- جولائی سنہ ۱۵۶۷
یکم محرم ۹۰۳ سنہ	ایضاً سمت ۱۵۵۹	۷- جولائی سنہ ۱۵۰۲	یکم محرم سنہ ۹۴۲	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۵۹۲	۲- جولائی سنہ ۱۵۳۵	یکم محرم سنہ ۹۷۶	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۶۲۵	۲۸- جون سنہ ۱۵۶۸
یکم محرم ۹۰۴ سنہ	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۵۶۰	۲۶- جون سنہ ۱۵۰۳	یکم محرم سنہ ۹۴۳	ایضاً سمت ۱۵۹۳	۲۱- جون سنہ ۱۵۳۶	یکم محرم سنہ ۹۷۷	ایضاً سمت ۱۶۲۶	۱۷- جون سنہ ۱۵۶۹
یکم محرم سنہ ۹۰۵	ایضاً سمت ۱۵۶۱	۱۵- جون سنہ ۱۵۰۴	یکم محرم سنہ ۹۴۴	ایضاً سمت ۱۵۹۴	۱۱- جون سنہ ۱۵۳۷	یکم محرم سنہ ۹۷۸	ایضاً سمت ۱۶۲۷	۶- جون سنہ ۱۵۷۰
یکم محرم سنہ ۹۰۶	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۵۶۲	۱۴- جون سنہ ۱۵۰۵	یکم محرم سنہ ۹۴۵	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۵۹۵	۳۱- مئی سنہ ۱۵۳۸	یکم محرم سنہ ۹۷۹	جیٹھ ول سدی ۳ سمت ۱۶۳۰	۲۶ مئی سنہ ۱۵۷۱
یکم محرم سنہ ۹۰۷	ایضاً سمت ۱۵۶۳	۲۵- مئی سنہ ۱۵۰۶	یکم محرم سنہ ۹۴۶	۱۱ سمت ۱۵۹۶	۲۰ مئی سنہ ۱۵۳۹	یکم محرم سنہ ۹۸۰	ایضاً سمت ۱۶۲۹	۱۵- مئی سنہ ۱۵۷۲
یکم محرم سنہ ۹۰۸	ایضاً سمت ۱۵۶۴	۱۴- مئی سنہ ۱۵۰۷	یکم محرم سنہ ۹۴۷	ایضاً سمت ۱۵۹۷	۹- مئی سنہ ۱۵۴۰	یکم محرم سنہ ۹۸۱	ایضاً سمت ۱۶۳۰	۴- مئی سنہ ۱۵۷۳
یکم محرم سنہ ۹۰۹	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۵۶۵	۳- مئی سنہ ۱۵۰۸	یکم محرم سنہ ۹۴۸	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۵۹۸	۲۸- اپریل سنہ ۱۵۴۱	یکم محرم سنہ ۹۸۲	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۶۳۱	۲۳- اپریل سنہ ۱۵۷۴
یکم محرم سنہ ۹۱۰	ایضاً سمت ۱۵۶۶	۲۲- اپریل سنہ ۱۵۰۹	یکم محرم سنہ ۹۴۹	ایضاً سمت ۱۵۹۹	۱۷- اپریل سنہ ۱۵۴۲	یکم محرم سنہ ۹۸۳	ایضاً سمت ۱۶۳۲	۱۲- اپریل سنہ ۱۵۷۵
یکم محرم سنہ ۹۱۱	ایضاً سمت ۱۵۶۷	۱۱- اپریل سنہ ۱۵۱۰	یکم محرم سنہ ۹۵۰	ایضاً سمت ۱۶۰۰	۶- اپریل سنہ ۱۵۴۳	یکم محرم سنہ ۹۸۴	چیت سدی ۳ سمت ۱۶۳۳	۲- اپریل سنہ ۱۵۷۶
یکم محرم سنہ ۹۱۲	چیت سدی ۳ سمت ۱۵۶۸	۳۱ مارچ سنہ ۱۵۱۱	یکم محرم سنہ ۹۵۱	چیت سدی ۳ سمت ۱۶۰۱	۲۶ مارچ سنہ ۱۵۴۴	یکم محرم سنہ ۹۸۵	ایضاً سمت ۱۶۳۴	۲۲- مارچ سنہ ۱۵۷۷
یکم محرم سنہ ۹۱۳	ایضاً سمت ۱۵۶۹	۲۰- مارچ سنہ ۱۵۱۲	یکم محرم سنہ ۹۵۲	۱۲ سمت ۱۶۰۲	۱۶- مارچ سنہ ۱۵۴۵	یکم محرم سنہ ۹۸۶	ایضاً سمت ۱۶۳۵	۱۱- مارچ سنہ ۱۵۷۸
یکم محرم سنہ ۹۱۴	ایضاً سمت ۱۵۷۰	۹- مارچ سنہ ۱۵۱۳	یکم محرم سنہ ۹۵۳	ایضاً سمت ۱۶۰۳	۵- مارچ سنہ ۱۵۴۶	یکم محرم سنہ ۹۸۷	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۶۳۵	۲۸- فروری سنہ ۱۵۷۹
یکم محرم سنہ ۹۱۵	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۵۷۰	۲۷- فروری سنہ ۱۵۱۴	یکم محرم سنہ ۹۵۴	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۶۰۳	۲۲- فروری سنہ ۱۵۴۷			
یکم محرم ۹۱۶ سنہ								

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ وماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ وماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ وماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ وماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ وماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ وماہ سنہ ع
یکم محرم سنہ ۸۸۷	بھادوں سدی سمت ۱۵۳۹	۲۰- فروری سنہ ۱۴۸۲	یکم محرم سنہ ۹۲۱	بھاگن سدی سمت ۱۵۷۱	۱۶- فروری سنہ ۱۵۱۵	یکم محرم سنہ ۹۵۵	بھاگن سدی سمت ۱۶۰۴	۱۱- فروری سنہ ۱۵۴۸
یکم محرم سنہ ۸۸۸	ایضاً سمت ۱۵۳۹	۱۰- فروری سنہ ۱۴۸۳	یکم محرم سنہ ۹۲۲	ایضاً سمت ۱۵۷۲	۵- فروری سنہ ۱۵۱۶	یکم محرم سنہ ۹۵۶	ماگھ سدی سمت ۱۶۰۵	۲۱- جنوری سنہ ۱۵۴۹
یکم محرم سنہ ۸۸۹	ماگھ سدی سمت ۱۵۴۰	۳۰- جنوری سنہ ۱۴۸۴	یکم محرم سنہ ۹۲۳	ماگھ سدی سمت ۱۵۷۳	۲۵- جنوری سنہ ۱۵۱۷	یکم محرم سنہ ۹۵۷	ایضاً سمت ۱۶۰۶	۲۰- جنوری سنہ ۱۵۵۰
یکم محرم سنہ ۸۹۰	ایضاً سمت ۱۵۴۱	۱۹- جنوری سنہ ۱۴۸۵	یکم محرم سنہ ۹۲۴	ایضاً سمت ۱۵۷۴	۱۴- جنوری سنہ ۱۵۱۸	یکم محرم سنہ ۹۵۸	ایضاً سمت ۱۶۰۷	۹- جنوری سنہ ۱۵۵۱
یکم محرم سنہ ۸۹۱	ایضاً سمت ۱۵۴۲	۸- جنوری سنہ ۱۴۸۵	یکم محرم سنہ ۹۲۵	پوس سدی ۳ سمت ۱۵۷۵	۳- جنوری سنہ ۱۵۱۹	یکم محرم سنہ ۹۵۹	پوس سدی سمت ۱۶۰۸	۲۸- دسمبر سنہ ۱۵۵۱
یکم محرم سنہ ۸۹۲	پوس سدی ۳ سمت ۱۵۴۳	۲۸- دسمبر سنہ ۱۴۸۶	یکم محرم سنہ ۹۲۶	ایضاً سمت ۱۵۷۶	۲۳- دسمبر سنہ ۱۵۱۹	یکم محرم سنہ ۹۶۰	ایضاً سمت ۱۶۰۹	۲۹- دسمبر سنہ ۱۵۵۲
یکم محرم سنہ ۸۹۳	ایضاً سمت ۱۵۴۳	۱۷- دسمبر سنہ ۱۴۸۷	یکم محرم سنہ ۹۲۷	ایضاً سمت ۱۵۷۷	۱۲- دسمبر سنہ ۱۵۲۰	یکم محرم سنہ ۹۶۱	ایضاً سمت ۱۶۱۰	۸- دسمبر سنہ ۱۵۵۳
یکم محرم سنہ ۸۹۴	ایضاً سمت ۱۵۴۵	۶- دسمبر سنہ ۱۴۸۸	یکم محرم سنہ ۹۲۸	اگہن سدی ۳ سمت ۱۵۷۸	۲- دسمبر سنہ ۱۵۲۱	یکم محرم سنہ ۹۶۲	اگہن سدی ۳ سمت ۱۶۱۱	۲۷- نومبر سنہ ۱۵۵۴
یکم محرم سنہ ۸۹۵	اگہن سدی ۳ سمت ۱۵۴۶	۲۵- نومبر سنہ ۱۴۸۹	یکم محرم سنہ ۹۲۹	ایضاً سمت ۱۵۷۹	۲۱- نومبر سنہ ۱۵۲۲	یکم محرم سنہ ۹۶۳	ایضاً سمت ۱۶۱۲	۱۶- نومبر سنہ ۱۵۵۵
یکم محرم سنہ ۸۹۶	ایضاً سمت ۱۵۴۷	۱۵- نومبر سنہ ۱۴۹۰	یکم محرم سنہ ۹۳۰	ایضاً سمت ۱۵۸۰	۱۰- نومبر سنہ ۱۵۲۳	یکم محرم سنہ ۹۶۴	کاتک سدی سمت ۱۶۱۳	۵- نومبر سنہ ۱۵۵۶
یکم محرم سنہ ۸۹۷	کاتک سدی ۳ سمت ۱۵۴۸	۴- نومبر سنہ ۱۴۹۱	یکم محرم سنہ ۹۳۱	کاتک سدی ۳ سمت ۱۵۸۱	۳۰- اکتوبر سنہ ۱۵۲۴	یکم محرم سنہ ۹۶۵	ایضاً سمت ۱۶۱۴	۲۵- اکتوبر سنہ ۱۵۵۷
یکم محرم سنہ ۸۹۸	ایضاً سمت ۱۵۴۹	۲۴- اکتوبر سنہ ۱۴۹۲	یکم محرم سنہ ۹۳۲	ایضاً سمت ۱۵۸۲	۱۹- اکتوبر سنہ ۱۵۲۵	یکم محرم سنہ ۹۶۶	ایضاً سمت ۱۶۱۵	۱۴- اکتوبر سنہ ۱۵۵۸
یکم محرم سنہ ۸۹۹	ایضاً سمت ۱۵۵۰	۱۳- اکتوبر سنہ ۱۴۹۳	یکم محرم سنہ ۹۳۳	ایضاً سمت ۱۵۸۳	۸- اکتوبر سنہ ۱۵۲۶	یکم محرم سنہ ۹۶۷	اسوج سدی ۳ سمت ۱۶۱۶	۳- اکتوبر سنہ ۱۵۵۹
یکم محرم سنہ ۹۰۰	اسوج سدی ۳ سمت ۱۵۵۱	۲- اکتوبر سنہ ۱۴۹۴	یکم محرم سنہ ۹۳۴	کنوار سدی سمت ۱۵۸۴	۲۷- ستمبر سنہ ۱۵۲۷	یکم محرم سنہ ۹۶۸	ایضاً سمت ۱۶۱۷	۲۳- ستمبر سنہ ۱۵۶۰
یکم محرم سنہ ۹۰۱	ایضاً سمت ۱۵۵۲	۲۱- ستمبر سنہ ۱۴۹۵	یکم محرم سنہ ۹۳۵	ایضاً سمت ۱۵۸۵	۱۶- ستمبر سنہ ۱۵۲۸	یکم محرم سنہ ۹۶۹	ایضاً سمت ۱۶۱۸	۱۲- ستمبر سنہ ۱۵۶۱
یکم محرم سنہ ۹۰۲	ایضاً سمت ۱۵۵۳	۱۰- ستمبر سنہ ۱۴۹۶	یکم محرم سنہ ۹۳۶	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۵۸۶	۶- ستمبر سنہ ۱۵۲۹	یکم محرم سنہ ۹۷۰	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۶۱۹	یکم ستمبر سنہ ۱۵۶۲
یکم محرم سنہ ۹۰۳	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۵۵۴	۳۰- اگست سنہ ۱۴۹۷	یکم محرم سنہ ۹۳۷	ایضاً سمت ۱۵۸۷	۲۶- اگست سنہ ۱۵۳۰	یکم محرم سنہ ۹۷۱	ایضاً سمت ۱۶۲۰	۲۱- اگست سنہ ۱۵۶۳
یکم محرم سنہ ۹۰۴	۱۱ سمت ۱۵۵۵	۲۰- اگست سنہ ۱۴۹۸	یکم محرم سنہ ۹۳۸	ایضاً سمت ۱۵۸۸	۱۵- اگست سنہ ۱۵۳۱	یکم محرم سنہ ۹۷۲	ایضاً سمت ۱۶۲۱	۱۰- اگست سنہ ۱۵۶۴

۲۵

کاروبار کنوار کے مہینہ

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سنہ ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سنہ ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سنہ ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ
یکم محرم سنہ ۸۰۵	ساون سدی ۳ سمت ۱۴۶۵	یکم اگست سنہ ۱۴۶۲	یکم محرم سنہ ۸۳۸			یکم محرم سنہ ۸۷۲		۳۔ اگست سنہ ۱۴۶۷
یکم محرم سنہ ۸۰۶	ایضاً سمت ۱۴۶۰	۲۱۔ جولائی سنہ ۱۴۵۷	یکم محرم سنہ ۸۳۹	ایضاً سمت ۱۴۹۲		یکم محرم سنہ ۸۷۳	ایضاً سمت ۱۵۲۵	۲۳۔ جولائی سنہ ۱۴۶۸
یکم محرم سنہ ۸۰۷	ایضاً سمت ۱۴۶۱	۱۰۔ جولائی سنہ ۱۴۵۸	یکم محرم سنہ ۸۴۰	ایضاً سمت ۱۴۹۳		یکم محرم سنہ ۸۷۴	ایضاً سمت ۱۵۲۶	۱۲۔ جولائی سنہ ۱۴۶۹
یکم محرم سنہ ۸۰۸	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۴۶۲	۳۰ جون سنہ ۱۴۰۵	یکم محرم سنہ ۸۴۱	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۴۹۴		یکم محرم سنہ ۸۷۵	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۵۲۷	یکم جولائی سنہ ۱۴۷۰
یکم محرم سنہ ۸۰۹	ایضاً سمت ۱۴۶۳	۱۹۔ جون سنہ ۱۴۰۶	یکم محرم سنہ ۸۴۲	ایضاً سمت ۱۴۹۵	۲۵ جون سنہ ۱۴۳۳	یکم محرم سنہ ۸۷۶	ایضاً سمت ۱۵۲۸	۲۰۔ جون سنہ ۱۴۷۱
یکم محرم سنہ ۸۱۰	ایضاً سمت ۱۴۶۴	۸۔ جون سنہ ۱۴۰۷	یکم محرم سنہ ۸۴۳	ایضاً سدی ۳ سمت ۱۴۹۶	۱۴۔ جون سنہ ۱۴۳۹	یکم محرم سنہ ۸۷۷	ایضاً سمت ۱۵۲۹	۹۔ جون سنہ ۱۴۷۲
یکم محرم سنہ ۸۱۱	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۴۶۵	۲۸ مئی سنہ ۱۴۰۸	یکم محرم سنہ ۸۴۴	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۴۹۷	۳۔ جون سنہ ۱۴۴۰	یکم محرم سنہ ۸۷۸	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۵۳۰	۲۹۔ مئی سنہ ۱۴۷۳
یکم محرم سنہ ۸۱۲	ایضاً سمت ۱۴۶۶	۱۷۔ مئی سنہ ۱۴۰۹	یکم محرم سنہ ۸۴۵	ایضاً سمت ۱۴۹۸	۲۳۔ مئی سنہ ۱۴۴۱	یکم محرم سنہ ۸۷۹	ایضاً سمت ۱۵۳۱	۱۸۔ مئی سنہ ۱۴۷۴
یکم محرم سنہ ۸۱۳	ایضاً سمت ۱۴۶۷	۶۔ مئی سنہ ۱۴۱۰	یکم محرم سنہ ۸۴۶	ایضاً سمت ۱۴۹۹	۱۲۔ مئی سنہ ۱۴۴۲	یکم محرم سنہ ۸۸۰	ایضاً سمت ۱۵۳۲	۸۔ مئی سنہ ۱۴۷۵
یکم محرم سنہ ۸۱۴	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۴۶۸	۲۵ اپریل سنہ ۱۴۱۱	یکم محرم سنہ ۸۴۷	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۵۰۰	یکم مئی سنہ ۱۴۴۳	یکم محرم سنہ ۸۸۱	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۵۳۳	۲۷۔ اپریل سنہ ۱۴۷۶
یکم محرم سنہ ۸۱۵	ایضاً سمت ۱۴۶۹	۱۴۔ اپریل سنہ ۱۴۱۲	یکم محرم سنہ ۸۴۸	ایضاً سمت ۱۵۰۱	۲۱۔ اپریل سنہ ۱۴۴۴	یکم محرم سنہ ۸۸۲	ایضاً سمت ۱۵۳۴	۱۶۔ اپریل سنہ ۱۴۷۷
یکم محرم سنہ ۸۱۶	ایضاً سمت ۱۴۷۰	۴۔ اپریل سنہ ۱۴۱۳	یکم محرم سنہ ۸۴۹	ایضاً سمت ۱۵۰۲	۱۰۔ اپریل سنہ ۱۴۴۵	یکم محرم سنہ ۸۸۳	ایضاً سمت ۱۵۳۵	۵۔ اپریل سنہ ۱۴۷۸
یکم محرم سنہ ۸۱۷	چیت سدی ۳ سمت ۱۴۷۱	۲۴ مارچ سنہ ۱۴۱۴	یکم محرم سنہ ۸۵۰	چیت سدی ۳ سمت ۱۵۰۳	۳۰ مارچ سنہ ۱۴۴۶	یکم محرم سنہ ۸۸۴	چیت سدی ۳ سمت ۱۵۳۶	۲۵۔ مارچ سنہ ۱۴۷۹
یکم محرم سنہ ۸۱۸	ایضاً سمت ۱۴۷۱	۱۳۔ مارچ سنہ ۱۴۱۵	یکم محرم سنہ ۸۵۱	ایضاً سمت ۱۵۰۴	۱۹۔ مارچ سنہ ۱۴۴۷	یکم محرم سنہ ۸۸۵	ایضاً سمت ۱۵۳۷	۱۴۔ مارچ سنہ ۱۴۸۰
یکم محرم سنہ ۸۱۹	بھاگن سدی ۳ سمت ۱۴۷۲	۲۔ مارچ سنہ ۱۴۱۶	یکم محرم سنہ ۸۵۲	ایضاً سمت ۱۵۰۵	۸۔ مارچ سنہ ۱۴۴۸	یکم محرم سنہ ۸۸۶	بھاگن سدی ۳ سمت ۱۵۳۷	۳۔ مارچ سنہ ۱۴۸۱
			یکم محرم سنہ ۸۵۳	بھاگن سدی ۳ سمت ۱۵۰۵	۲۵۔ فروری سنہ ۱۴۴۹			

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع
یکم محرم سنہ ۷۸۷	پھاگن سدی ۲ سمت ۱۴۴۱	۱۳ فروری سنہ ۱۳۸۵	یکم محرم سنہ ۸۲۰	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۴۷۳	۱۹ فروری سنہ ۱۴۱۷	یکم محرم سنہ ۸۵۴	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۵۰۶	۱۴ فروری سنہ ۱۴۵۰
یکم محرم سنہ ۷۸۸	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۴۴۲	۲ فروری سنہ ۱۳۸۶	یکم محرم سنہ ۸۲۱	ایضاً سمت ۱۴۷۴	۸ فروری سنہ ۱۴۱۸	یکم محرم سنہ ۸۵۵	ایضاً سمت ۱۵۰۷	۳ جنوری سنہ ۱۴۵۱
یکم محرم سنہ ۷۸۹	؍؍ ؍؍ سمت ۱۴۴۳	۲۲ جنوری سنہ ۱۳۸۷	یکم محرم سنہ ۸۲۲	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۴۷۵	۲۸ جنوری سنہ ۱۴۱۹	یکم محرم سنہ ۸۵۶	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۵۰۸	۲۴ جنوری سنہ ۱۴۵۲
یکم محرم سنہ ۷۹۰	ایضاً ؍؍ سمت ۱۴۴۴	۱۱ جنوری سنہ ۱۳۸۸	یکم محرم سنہ ۸۲۳	ایضاً سمت ۱۴۷۶	۱۷ جنوری سنہ ۱۴۲۰	یکم محرم سنہ ۸۵۷	ایضاً سمت ۱۵۰۹	۱۳ جنوری سنہ ۱۴۵۳
یکم محرم سنہ ۷۹۱	پوس سدی ۲ سمت ۱۴۴۵	۳۱ دسمبر سنہ ۱۳۸۸	یکم محرم سنہ ۸۲۴	ایضاً سمت ۱۴۷۷	۷ جنوری سنہ ۱۴۲۱	یکم محرم سنہ ۸۵۸	پوس سدی ۳ سمت ۱۵۱۰	۲ جنوری سنہ ۱۴۵۴
یکم محرم سنہ ۷۹۲	؍؍ سمت ۱۴۴۶	۲۱ دسمبر سنہ ۱۳۸۹	یکم محرم سنہ ۸۲۵	پوس سدی ۳ سمت ۱۴۷۸	۲۷ دسمبر سنہ ۱۴۲۱	یکم محرم سنہ ۸۵۹	ایضاً سمت ۱۵۱۱	۲۲ دسمبر سنہ ۱۴۵۴
یکم محرم سنہ ۷۹۳	پوس سدی ۳ سمت ۱۴۴۷	۱۰ دسمبر سنہ ۱۳۹۰	یکم محرم سنہ ۸۲۶	ایضاً سمت ۱۴۷۹	۱۶ ستمبر سنہ ۱۴۲۲	یکم محرم سنہ ۸۶۰	ایضاً سمت ۱۵۱۲	۱۱ دسمبر سنہ ۱۴۵۵
یکم محرم سنہ ۷۹۴	اگھن سدی ۳ سمت ۱۴۴۸	۲۹ نومبر سنہ ۱۳۹۱	یکم محرم سنہ ۸۲۷	اگھن سدی ۳ سمت ۱۴۸۰	۵ ستمبر سنہ ۱۴۲۳	یکم محرم سنہ ۸۶۱	اگھن سدی ۳ سمت ۱۵۱۳	۳۰ نومبر سنہ ۱۴۵۶
یکم محرم سنہ ۷۹۵	اگھن سدی ۳ سمت ۱۴۴۹	۱۸ نومبر سنہ ۱۳۹۲	یکم محرم سنہ ۸۲۸	ایضاً سمت ۱۴۸۱	۲۴ نومبر سنہ ۱۴۲۴	یکم محرم سنہ ۸۶۲	؍؍ سمت ۱۵۱۴	۱۹ نومبر سنہ ۱۴۵۷
یکم محرم سنہ ۷۹۶	اگھن سدی ۳ سمت ۱۴۵۰	۷ نومبر سنہ ۱۳۹۳	یکم محرم سنہ ۸۲۹	ایضاً سمت ۱۴۸۲	۱۳ نومبر سنہ ۱۴۲۵	یکم محرم سنہ ۸۶۳	ایضاً سمت ۱۵۱۵	۸ نومبر سنہ ۱۴۵۸
یکم محرم سنہ ۷۹۷	کاتک سدی ۳ سمت ۱۴۵۱	۲۷ اکتوبر سنہ ۱۳۹۴	یکم محرم سنہ ۸۳۰	کاتک سدی ۲ سمت ۱۴۸۳	۲ نومبر سنہ ۱۴۲۶	یکم محرم سنہ ۸۶۴	کاتک سدی ۳ سمت ۱۵۱۶	۲۹ اکتوبر سنہ ۱۴۵۹
یکم محرم سنہ ۷۹۸	کاتک سدی ۳ سمت ۱۴۵۲	۱۶ اکتوبر سنہ ۱۳۹۵	یکم محرم سنہ ۸۳۱	ایضاً سمت ۱۴۸۴	۲۲ اکتوبر سنہ ۱۴۲۷	یکم محرم سنہ ۸۶۵	ایضاً سمت ۱۵۱۷	۱۸ اکتوبر سنہ ۱۴۶۰
یکم محرم سنہ ۷۹۹	اسوج سدی ۳ سمت ۱۴۵۳	۵ اکتوبر سنہ ۱۳۹۶	یکم محرم سنہ ۸۳۲	ایضاً سمت ۱۴۸۵	۱۲ اکتوبر سنہ ۱۴۲۸	یکم محرم سنہ ۸۶۶	اسوج سدی ۳ سمت ۱۵۱۸	۷ اکتوبر سنہ ۱۴۶۱
یکم محرم سنہ ۸۰۰	ایضاً سمت ۱۴۵۴	۲۵ ستمبر سنہ ۱۳۹۷	یکم محرم سنہ ۸۳۳	اسوج سدی ۲ سمت ۱۴۸۶	یکم ستمبر سنہ ۱۴۲۹	یکم محرم سنہ ۸۶۷	ایضاً سمت ۱۵۱۹	۲۶ ستمبر سنہ ۱۴۶۲
یکم محرم سنہ ۸۰۱	ایضاً سمت ۱۴۵۵	۱۴ ستمبر سنہ ۱۳۹۸	یکم محرم سنہ ۸۳۴	ایضاً سمت ۱۴۸۷	۲۰ ستمبر سنہ ۱۴۳۰	یکم محرم سنہ ۸۶۸	ایضاً سمت ۱۵۲۰	۱۵ ستمبر سنہ ۱۴۶۳
یکم محرم سنہ ۸۰۲	بھادون سدی ۳ سمت ۱۴۵۶	۳ ستمبر سنہ ۱۳۹۹	یکم محرم سنہ ۸۳۵	ایضاً سمت ۱۴۸۸	۹ ستمبر سنہ ۱۴۳۱	یکم محرم سنہ ۸۶۹	بھادون سدی ۳ سمت ۱۵۲۱	۲۴ ستمبر سنہ ۱۴۶۴
یکم محرم سنہ ۸۰۳	ایضاً سمت ۱۴۵۷	۲۳ اگست سنہ ۱۴۰۰	یکم محرم سنہ ۸۳۶	بھادون سدی ۳ سمت ۱۴۸۹	۲۹ اگست سنہ ۱۴۳۲	یکم محرم سنہ ۸۷۰	ایضاً سمت ۱۵۲۲	۲۴ اگست سنہ ۱۴۶۵
یکم محرم سنہ ۸۰۴	ایضاً سمت ۱۴۵۸	۱۲ اگست سنہ ۱۴۰۱	یکم محرم سنہ ۸۳۷	ایضاً سمت ۱۴۹۰	۱۸ اگست سنہ ۱۴۳۳	یکم محرم سنہ ۸۷۱	ایضاً سمت ۱۵۲۳	۱۳ اگست سنہ ۱۴۶۶

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سنہ ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سنہ ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سنہ ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع
یکم محرم سنہ ۷۰۴	ساون سدی ۳ سمت ۱۳۶۱	۵- اگست سنہ ۱۳۰۴	یکم محرم سنہ ۷۳۸	ساون بدی ۳ سمت ۱۳۹۴	۳۱- جولائی سنہ ۱۳۳۷	یکم محرم سنہ ۷۷۱	ساون بدی ۳ سمت ۱۴۲۶	۶- اگست سنہ ۱۳۶۹
یکم محرم سنہ ۷۰۵	ایضاً سمت ۱۳۶۲	۲۵- جولائی سنہ ۱۳۰۵	ایضاً سمت ۱۳۹۵	ایضاً سمت ۱۳۹۵	۲۰- جولائی سنہ ۱۳۳۸	یکم محرم سنہ ۷۷۲	ررر سمت ۱۴۲۷	۲۶- جولائی سنہ ۱۳۷۰
یکم محرم سنہ ۷۰۶	ایضاً سمت ۱۳۶۳	۱۴- جولائی سنہ ۱۳۰۶	ایضاً سمت ۱۳۹۶	ایضاً سمت ۱۳۹۶	۹- جولائی سنہ ۱۳۳۹	یکم محرم سنہ ۷۷۳	ررر سمت ۱۴۲۸	۱۵- جولائی سنہ ۱۳۷۱
یکم محرم سنہ ۷۰۷	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۳۶۴	۳- جولائی سنہ ۱۳۰۷	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۳۹۷	یکم محرم سنہ ۷۴۱	۲۸- جون سنہ ۱۳۴۰	یکم محرم سنہ ۷۷۴	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۴۲۹	۴- جولائی سنہ ۱۳۷۲
یکم محرم سنہ ۷۰۸	ایضاً سمت ۱۳۶۵	۲۲- جون سنہ ۱۳۰۸	ایضاً سمت ۱۳۹۸	یکم محرم سنہ ۷۴۲	۱۷- جون سنہ ۱۳۴۱	یکم محرم سنہ ۷۷۵	ایضاً سمت ۱۴۳۰	۲۳- جون سنہ ۱۳۷۳
یکم محرم سنہ ۷۰۹	ایضاً سمت ۱۳۶۶	۱۱- جون سنہ ۱۳۰۹	ایضاً سمت ۱۳۹۹	یکم محرم سنہ ۷۴۳	۶- جون سنہ ۱۳۴۲	یکم محرم سنہ ۷۷۶	ایضاً سمت ۱۴۳۱	۱۳- جون سنہ ۱۳۷۴
یکم محرم سنہ ۷۱۰	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۳۶۷	۳۱- مئی سنہ ۱۳۱۰	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۴۰۰	یکم محرم سنہ ۷۴۴	۲۷- مئی سنہ ۱۳۴۳	یکم محرم سنہ ۷۷۷	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۴۳۲	۲- جون سنہ ۱۳۷۵
یکم محرم سنہ ۷۱۱	ایضاً سمت ۱۳۶۸	۲۰- مئی سنہ ۱۳۱۱	ایضاً سمت ۱۴۰۱	یکم محرم سنہ ۷۴۵	۱۶- مئی سنہ ۱۳۴۴	یکم محرم سنہ ۷۷۸	ایضاً سمت ۱۴۳۳	۲۲- مئی سنہ ۱۳۷۶
یکم محرم سنہ ۷۱۲	ایضاً سمت ۱۳۶۹	۱۰- مئی سنہ ۱۳۱۲	ایضاً سمت ۱۴۰۲	یکم محرم سنہ ۷۴۶	۵- مئی سنہ ۱۳۴۵	یکم محرم سنہ ۷۷۹	ایضاً سمت ۱۴۳۴	۱۱- مئی سنہ ۱۳۷۷
یکم محرم سنہ ۷۱۳	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۳۷۰	۲۹- اپریل سنہ ۱۳۱۳	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۴۰۳	یکم محرم سنہ ۷۴۷	۲۴- اپریل سنہ ۱۳۴۶	یکم محرم سنہ ۷۸۰	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۴۳۵	۳۰- اپریل سنہ ۱۳۷۸
یکم محرم سنہ ۷۱۴	ایضاً سمت ۱۳۷۱	۱۸- اپریل سنہ ۱۳۱۴	ایضاً سمت ۱۴۰۴	یکم محرم سنہ ۷۴۸	۱۳- اپریل سنہ ۱۳۴۷	یکم محرم سنہ ۷۸۱	ررر سمت ۱۴۳۶	۱۹- اپریل سنہ ۱۳۷۹
یکم محرم سنہ ۷۱۵	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۳۷۲	۷- اپریل سنہ ۱۳۱۵	چیت سدی ۳ سمت ۱۴۰۵	یکم محرم سنہ ۷۴۹	۲- اپریل سنہ ۱۳۴۸	یکم محرم سنہ ۷۸۲	ررر سمت ۱۴۳۷	۸- اپریل سنہ ۱۳۸۰
یکم محرم سنہ ۷۱۶	چیت سدی ۳ سمت ۱۳۷۳	۲۷- مارچ سنہ ۱۳۱۶	ایضاً سمت ۱۴۰۶	یکم محرم سنہ ۷۵۰	۲۲- مارچ سنہ ۱۳۴۹	یکم محرم سنہ ۷۸۳	چیت سدی ۳ سمت ۱۴۳۸	۲۸- مارچ سنہ ۱۳۸۱
یکم محرم سنہ ۷۱۷	ایضاً سمت ۱۳۷۴	۱۶- مارچ سنہ ۱۳۱۷	ررر سمت ۱۴۰۷	یکم محرم سنہ ۷۵۱	۱۱- مارچ سنہ ۱۳۵۰	یکم محرم سنہ ۷۸۴	ایضاً سمت ۱۴۳۹	۱۸- مارچ سنہ ۱۳۸۲
یکم محرم سنہ ۷۱۸	ررر سمت ۱۳۷۵	۵- مارچ سنہ ۱۳۱۸	بھاگن سدی ۳ سمت ۱۴۰۸	یکم محرم سنہ ۷۵۲	یکم مارچ سنہ ۱۳۵۱	یکم محرم سنہ ۷۸۵	ررر سمت ۱۴۴۰	۷- مارچ سنہ ۱۳۸۳
یکم محرم سنہ ۷۱۹	بھاگن سدی ۳ سمت ۱۳۷۶	۲۲- فروری سنہ ۱۳۱۹				یکم محرم سنہ ۷۸۶	بھاگن سدی ۳ سمت ۱۴۴۱	۲۴- فروری سنہ ۱۳۸۴

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سنہ ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سنہ ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سنہ ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع
یکم محرم ۶۸۶ھ	بہاگن سدی ۳ سمت ۱۳۴۳	۱۶- فروری ۱۲۸۷ء	یکم محرم ۷۲۰ھ	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۳۷۷	۱۲- فروری ۱۳۲۰ء	یکم محرم ۷۵۳ھ	بہاگن سدی ۳ سمت ۱۴۰۹	۱۸- فروری ۱۳۵۲ء
یکم محرم ۶۸۷ھ	ایضاً سمت ۱۳۴۴	۵- فروری ۱۲۸۸ء	یکم محرم ۷۲۱ھ	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۳۷۷	یکم فروری ۱۳۲۱ء	یکم محرم ۷۵۴ھ	رر سمت ۱۴۱۰	۷- فروری ۱۳۵۳ء
یکم محرم ۶۸۸ھ	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۳۴۵	۲۶- جنوری ۱۲۸۹ء	یکم محرم ۷۲۲ھ	ایضاً سمت ۱۳۷۸	۲۱- جنوری ۱۳۲۲ء	یکم محرم ۷۵۵ھ	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۴۱۱	۲۷- جنوری ۱۳۵۴ء
یکم محرم ۶۸۹ھ	ایضاً سمت ۱۳۴۶	۱۵- جنوری ۱۲۹۰ء	یکم محرم ۷۲۳ھ	ایضاً سمت ۱۳۷۹	۱۰- جنوری ۱۳۲۳ء	یکم محرم ۷۵۶ھ	ایضاً سمت ۱۴۱۱	۱۶- جنوری ۱۳۵۵ء
یکم محرم ۶۹۰ھ	پوس سدی ۳ سمت ۱۳۴۷	۴- جنوری ۱۲۹۱ء	یکم محرم ۷۲۴ھ	پوس سدی ۳ سمت ۱۳۸۰	۳- دسمبر ۱۳۲۳ء	یکم محرم ۷۵۷ھ	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۴۱۲	۵- جنوری ۱۳۵۶ء
یکم محرم ۶۹۱ھ	ایضاً سمت ۱۳۴۸	۲۴- دسمبر ۱۲۹۱ء	یکم محرم ۷۲۵ھ	رر سمت ۱۳۸۱	۱۹- دسمبر ۱۳۲۴ء	یکم محرم ۷۵۸ھ	پوس سدی ۳ سمت ۱۴۱۳	۲۵- دسمبر ۱۳۵۶ء
یکم محرم ۶۹۲ھ	ایضاً سمت ۱۳۴۹	۱۳- دسمبر ۱۲۹۲ء	یکم محرم ۷۲۶ھ	ایضاً سمت ۱۳۸۲	۸- دسمبر ۱۳۲۵ء	یکم محرم ۷۵۹ھ	ایضاً سمت ۱۴۱۴	۱۴- دسمبر ۱۳۵۷ء
یکم محرم ۶۹۳ھ	اگہن سدی ۳ سمت ۱۳۵۰	۲- دسمبر ۱۲۹۳ء	یکم محرم ۷۲۷ھ	اگہن سدی ۳ سمت ۱۳۸۳	۲۷- نومبر ۱۳۲۶ء	یکم محرم ۷۶۰ھ	اگہن سدی ۳ سمت ۱۴۱۵	۲۴- دسمبر ۱۳۵۸ء
یکم محرم ۶۹۴ھ	رر سمت ۱۳۵۱	۲۱- نومبر ۱۲۹۴ء	یکم محرم ۷۲۸ھ	ایضاً سمت ۱۳۸۴	۱۷- نومبر ۱۳۲۷ء	یکم محرم ۷۶۱ھ	رر سمت ۱۴۱۶	۲۳- نومبر ۱۳۵۹ء
یکم محرم ۶۹۵ھ	ایضاً سمت ۱۳۵۲	۱۰- نومبر ۱۲۹۵ء	یکم محرم ۷۲۹ھ	کاتک سدی ۳ سمت ۱۳۸۵	۶- نومبر ۱۳۲۸ء	یکم محرم ۷۶۲ھ	رر سمت ۱۴۱۷	۱۲- نومبر ۱۳۶۰ء
یکم محرم ۶۹۶ھ	کاتک سدی ۳ سمت ۱۳۵۳	۳۱- اکتوبر ۱۲۹۶ء	یکم محرم ۷۳۰ھ	ایضاً سمت ۱۳۸۶	۲۶- اکتوبر ۱۳۲۹ء	یکم محرم ۷۶۳ھ	کاتک سدی ۳ سمت ۱۴۱۸	۱- نومبر ۱۳۶۱ء
یکم محرم ۶۹۷ھ	ایضاً سمت ۱۳۵۴	۲۰- اکتوبر ۱۲۹۷ء	یکم محرم ۷۳۱ھ	ایضاً سمت ۱۳۸۷	۱۵- اکتوبر ۱۳۳۰ء	یکم محرم ۷۶۴ھ	ایضاً سمت ۱۴۱۹	۲۱- اکتوبر ۱۳۶۲ء
یکم محرم ۶۹۸ھ	ایضاً سمت ۱۳۵۵	۱۹- اکتوبر ۱۲۹۸ء	یکم محرم ۷۳۲ھ	اسوج سدی ۳ سمت ۱۳۸۸	۴- اکتوبر ۱۳۳۱ء	یکم محرم ۷۶۵ھ	ایضاً سمت ۱۴۲۰	۱۰- اکتوبر ۱۳۶۳ء
یکم محرم ۶۹۹ھ	اسوج سدی ۳ سمت ۱۳۵۶	۸- ستمبر ۱۲۹۹ء	یکم محرم ۷۳۳ھ	رر سمت ۱۳۸۹	۲۳- ستمبر ۱۳۳۲ء	یکم محرم ۷۶۶ھ	اسوج سدی ۳ سمت ۱۴۲۱	۲۹- ستمبر ۱۳۶۴ء
یکم محرم ۷۰۰ھ	ایضاً سمت ۱۳۵۷	۱۷- ستمبر ۱۳۰۰ء	یکم محرم ۷۳۴ھ	ایضاً سمت ۱۳۹۰	۱۲- ستمبر ۱۳۳۳ء	یکم محرم ۷۶۷ھ	رر سمت ۱۴۲۲	۱۸- ستمبر ۱۳۶۵ء
یکم محرم ۷۰۱ھ	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۳۵۸	۶- ستمبر ۱۳۰۱ء	یکم محرم ۷۳۵ھ	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۳۹۱	یکم ستمبر ۱۳۳۴ء	یکم محرم ۷۶۸ھ	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۴۲۳	۸- ستمبر ۱۳۶۶ء
یکم محرم ۷۰۲ھ	ایضاً سمت ۱۳۵۹	۲۶- اگست ۱۳۰۲ء	یکم محرم ۷۳۶ھ	رر سمت ۱۳۹۲	۲۰- اگست ۱۳۳۵ء	یکم محرم ۷۶۹ھ	ایضاً سمت ۱۴۲۴	۲۸- اگست ۱۳۶۷ء
یکم محرم ۷۰۳ھ	ایضاً سمت ۱۳۶۰	۱۵- اگست ۱۳۰۳ء	یکم محرم ۷۳۷ھ	رر سمت ۱۳۹۳	۱۱- اگست ۱۳۳۶ء	یکم محرم ۷۷۰ھ	ایضاً سمت ۱۴۲۵	۱۷- اگست ۱۳۶۸ء

۲۱

کلاں مہینہ نوآئین

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ وماہ سنہ ہندی	مطابق تاریخ وماہ سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ وماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ وماہ سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ وماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ وماہ سنہ
یکم محرم سنہ ۶۰۳	بھادوں سمت ۱۲۶۳	۸- اگست سنہ ۱۲۰۶	یکم محرم سنہ ۶۳۶	بھادوں سمت ۱۲۹۵	۱۴- اگست سنہ ۱۲۳۸	یکم محرم سنہ ۶۶۹	بھادوں سمت ۱۳۲۷	۲۰- اگست سنہ ۱۲۷۰
یکم محرم سنہ ۶۰۴	ساون سمت ۱۲۶۴	۲۸- جولائی سنہ ۱۲۰۷	یکم محرم سنہ ۶۳۷	ایضاً سمت ۱۲۹۶	۳- اگست سنہ ۱۲۳۹	یکم محرم سنہ ۶۷۰	ایضاً سمت ۱۳۲۸	۹- اگست سنہ ۱۲۷۱
یکم محرم سنہ ۶۰۵	ایضاً سمت ۱۲۶۵	۱۷- جولائی سنہ ۱۲۰۸	یکم محرم سنہ ۶۳۸	ایضاً سمت ۱۲۹۷	۲۳- جولائی سنہ ۱۲۴۰	یکم محرم سنہ ۶۷۱	ساون سمت ۱۳۲۹	۲۹- جولائی سنہ ۱۲۷۲
یکم محرم سنہ ۶۰۶	اساڑھ سمت ۱۲۶۶	۷- جولائی سنہ ۱۲۰۹	یکم محرم سنہ ۶۳۹	ایضاً سمت ۱۲۹۸	۱۲- جولائی سنہ ۱۲۴۱	یکم محرم سنہ ۶۷۲	ایضاً سمت ۱۳۳۰	۱۹- جولائی سنہ ۱۲۷۳
یکم محرم سنہ ۶۰۷	ایضاً سمت ۱۲۶۷	۲۵ جون سنہ ۱۲۱۰	یکم محرم سنہ ۶۴۰	اساڑھ سمت ۱۲۹۹	۲- جولائی سنہ ۱۲۴۲	یکم محرم سنہ ۶۷۳	ایضاً سمت ۱۳۳۱	۸- جولائی سنہ ۱۲۷۴
یکم محرم سنہ ۶۰۸	ایضاً سمت ۱۲۶۸	۱۵- جون سنہ ۱۲۱۱	یکم محرم سنہ ۶۴۱	ایضاً سمت ۱۳۰۰	۲۱- جون سنہ ۱۲۴۳	یکم محرم سنہ ۶۷۴	اساڑھ سمت ۱۳۳۲	۲۷ جون سنہ ۱۲۷۵
یکم محرم سنہ ۶۰۹	جیٹھ سمت ۱۲۶۹	۴ جون سنہ ۱۲۱۲	یکم محرم سنہ ۶۴۲	ایضاً سمت ۱۳۰۱	۱۰- جون سنہ ۱۲۴۴	یکم محرم سنہ ۶۷۵	ایضاً سمت ۱۳۳۳	۱۶- جون سنہ ۱۲۷۶
یکم محرم سنہ ۶۱۰	ایضاً سمت ۱۲۷۰	۲۴ مئی سنہ ۱۲۱۳	یکم محرم سنہ ۶۴۳	جیٹھ سمت ۱۳۰۲	۳۰ مئی سنہ ۱۲۴۵	یکم محرم سنہ ۶۷۶	جیٹھ سمت ۱۳۳۴	۵ جون سنہ ۱۲۷۷
یکم محرم سنہ ۶۱۱	ایضاً سمت ۱۲۷۱	۱۳- مئی سنہ ۱۲۱۴	یکم محرم سنہ ۶۴۴	ایضاً سمت ۱۳۰۳	۱۹- مئی سنہ ۱۲۴۶	یکم محرم سنہ ۶۷۷	ایضاً سمت ۱۳۳۵	۲۵ مئی سنہ ۱۲۷۸
یکم محرم سنہ ۶۱۲	بیساکھ سمت ۱۲۷۲	۲- مئی سنہ ۱۲۱۵	یکم محرم سنہ ۶۴۵	ایضاً سمت ۱۳۰۴	۸- مئی سنہ ۱۲۴۷	یکم محرم سنہ ۶۷۸	ایضاً سمت ۱۳۳۶	۱۴- مئی سنہ ۱۲۷۹
یکم محرم سنہ ۶۱۳	ایضاً سمت ۱۲۷۳	۲۱- اپریل سنہ ۱۲۱۶	یکم محرم سنہ ۶۴۶	بیساکھ سمت ۱۳۰۵	۲۷- اپریل سنہ ۱۲۴۸	یکم محرم سنہ ۶۷۹	بیساکھ سمت ۱۳۳۷	۳- مئی سنہ ۱۲۸۰
یکم محرم سنہ ۶۱۴	ایضاً سمت ۱۲۷۴	۱۰- اپریل سنہ ۱۲۱۷	یکم محرم سنہ ۶۴۷	ایضاً سمت ۱۳۰۶	۱۶- اپریل سنہ ۱۲۴۹	یکم محرم سنہ ۶۸۰	ایضاً سمت ۱۳۳۸	۲۳- اپریل سنہ ۱۲۸۱
یکم محرم سنہ ۶۱۵	چیت سمت ۱۲۷۵	۳۰ مارچ سنہ ۱۲۱۸	یکم محرم سنہ ۶۴۸	ایضاً سمت ۱۳۰۷	۶- اپریل سنہ ۱۲۵۰	یکم محرم سنہ ۶۸۱	ایضاً سمت ۱۳۳۹	۱۲- اپریل سنہ ۱۲۸۲
یکم محرم سنہ ۶۱۶	ایضاً سمت ۱۲۷۶	۲۰ مارچ سنہ ۱۲۱۹	یکم محرم سنہ ۶۴۹	چیت سمت ۱۳۰۸	۲۶- مارچ سنہ ۱۲۵۱	یکم محرم سنہ ۶۸۲	چیت سمت ۱۳۴۰	یکم اپریل سنہ ۱۲۸۳
یکم محرم سنہ ۶۱۷	ایضاً سمت ۱۲۷۷	۹ مارچ سنہ ۱۲۲۰	یکم محرم سنہ ۶۵۰	ایضاً سمت ۱۳۰۹	۱۵- مارچ سنہ ۱۲۵۲	یکم محرم سنہ ۶۸۳	ایضاً سمت ۱۳۴۱	۲۱ مارچ سنہ ۱۲۸۴
یکم محرم سنہ ۶۱۸	پھاگن سمت ۱۲۷۷	۲۶ فروری سنہ ۱۲۲۱	یکم محرم سنہ ۶۵۱	پھاگن سمت ۱۳۰۹	۴- مارچ سنہ ۱۲۵۳	یکم محرم سنہ ۶۸۴	ایضاً سمت ۱۳۴۲	۱۰- مارچ سنہ ۱۲۸۵
						یکم محرم سنہ ۶۸۵	پھاگن سمت ۱۳۴۳	۲۷ فروری سنہ ۱۲۸۶

یکم

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع
یکم محرم سنہ ۵۸۶	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۲۴۶	۹ فروری سنہ ۱۱۹۰	یکم محرم سنہ ۶۱۹	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۲۷۸	۱۵ فروری سنہ ۱۲۲۲	یکم محرم سنہ ۶۵۲	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۳۱۰	۲۱ فروری سنہ ۱۲۵۴
یکم محرم سنہ ۵۸۷	اگھہ سدی ۳ سمت ۱۲۴۷	۲۹ جنوری سنہ ۱۱۹۱	یکم محرم سنہ ۶۲۰	ایضاً سمت ۱۲۷۹	۴ فروری سنہ ۱۲۲۳	یکم محرم سنہ ۶۵۳	ایضاً سمت ۱۳۱۱	۱۰ فروری سنہ ۱۲۵۵
یکم محرم سنہ ۵۸۸	ایضاً سمت ۱۲۴۸	۱۸ جنوری سنہ ۱۱۹۲	یکم محرم سنہ ۶۲۱	اگھہ سدی ۳ سمت ۱۲۸۰	۲۴ جنوری سنہ ۱۲۲۴	یکم محرم سنہ ۶۵۴	اگھہ سدی ۳ سمت ۱۳۱۲	۳۰ جنوری سنہ ۱۲۵۶
یکم محرم سنہ ۵۸۹	ایضاً سمت ۱۲۴۹	۷ جنوری سنہ ۱۱۹۳	یکم محرم سنہ ۶۲۲	ایضاً سمت ۱۲۸۱	۱۴ جنوری سنہ ۱۲۲۵	یکم محرم سنہ ۶۵۵	ایضاً سمت ۱۳۱۳	۱۹ جنوری سنہ ۱۲۵۷
یکم محرم سنہ ۵۹۰	پوس سدی ۳ سمت ۱۲۵۰	۲۷ دسمبر سنہ ۱۱۹۳	یکم محرم سنہ ۶۲۳	پوس سدی ۳ سمت ۱۲۸۲	۲ جنوری سنہ ۱۲۲۶	یکم محرم سنہ ۶۵۶	ایضاً سمت ۱۳۱۴	۹ جنوری سنہ ۱۲۵۸
یکم محرم سنہ ۵۹۱	ایضاً سمت ۱۲۵۱	۱۶ دسمبر سنہ ۱۱۹۴	یکم محرم سنہ ۶۲۴	ایضاً سمت ۱۲۸۳	۲۳ دسمبر سنہ ۱۲۲۶	یکم محرم سنہ ۶۵۷	پوس سدی ۳ سمت ۱۳۱۵	۲۹ دسمبر سنہ ۱۲۵۸
یکم محرم سنہ ۵۹۲	اگھن سدی ۳ سمت ۱۲۵۲	۶ دسمبر سنہ ۱۱۹۵	یکم محرم سنہ ۶۲۵	ایضاً سمت ۱۲۸۴	۱۲ دسمبر سنہ ۱۲۲۷	یکم محرم سنہ ۶۵۸	ایضاً سمت ۱۳۱۶	۱۸ دسمبر سنہ ۱۲۵۹
یکم محرم سنہ ۵۹۳	ایضاً سمت ۱۲۵۳	۲۵ نومبر سنہ ۱۱۹۶	یکم محرم سنہ ۶۲۶	اگھن سدی ۳ سمت ۱۲۸۵	یکم دسمبر سنہ ۱۲۲۸	یکم محرم سنہ ۶۵۹	ایضاً سمت ۱۳۱۷	۷ دسمبر سنہ ۱۲۶۰
یکم محرم سنہ ۵۹۴	ایضاً سمت ۱۲۵۴	۱۴ نومبر سنہ ۱۱۹۷	یکم محرم سنہ ۶۲۷	ایضاً سمت ۱۲۸۶	۲۰ نومبر سنہ ۱۲۲۹	یکم محرم سنہ ۶۶۰	اگھن سدی ۳ سمت ۱۳۱۸	۲۶ نومبر سنہ ۱۲۶۱
یکم محرم سنہ ۵۹۵	کاتک سدی ۳ سمت ۱۲۵۵	۳ نومبر سنہ ۱۱۹۸	یکم محرم سنہ ۶۲۸	ایضاً سمت ۱۲۸۷	۹ نومبر سنہ ۱۲۳۰	یکم محرم سنہ ۶۶۱	ایضاً سمت ۱۳۱۹	۱۵ نومبر سنہ ۱۲۶۲
یکم محرم سنہ ۵۹۶	ایضاً سمت ۱۲۵۶	۲۳ اکتوبر سنہ ۱۱۹۹	یکم محرم سنہ ۶۲۹	کاتک سدی ۳ سمت ۱۲۸۸	۲۹ اکتوبر سنہ ۱۲۳۱	یکم محرم سنہ ۶۶۲	کاتک سدی ۳ سمت ۱۳۲۰	۴ نومبر سنہ ۱۲۶۳
یکم محرم سنہ ۵۹۷	ایضاً سمت ۱۲۵۷	۱۲ اکتوبر سنہ ۱۲۰۰	یکم محرم سنہ ۶۳۰	ایضاً سمت ۱۲۸۹	۱۸ اکتوبر سنہ ۱۲۳۲	یکم محرم سنہ ۶۶۳	ایضاً سمت ۱۳۲۱	۲۴ اکتوبر سنہ ۱۲۶۴
یکم محرم سنہ ۵۹۸	اسوج سدی ۳ سمت ۱۲۵۸	یکم اکتوبر سنہ ۱۲۰۱	یکم محرم سنہ ۶۳۱	״ سمت ۱۲۹۰	۷ اکتوبر سنہ ۱۲۳۳	یکم محرم سنہ ۶۶۴	ایضاً سمت ۱۳۲۲	۱۴ اکتوبر سنہ ۱۲۶۵
یکم محرم سنہ ۵۹۹	ایضاً سمت ۱۲۵۹	۲۰ ستمبر سنہ ۱۲۰۲	یکم محرم سنہ ۶۳۲	اسوج سدی ۳ سمت ۱۲۹۱	۲۷ ستمبر سنہ ۱۲۳۴	یکم محرم سنہ ۶۶۵	اسوج سدی ۳ سمت ۱۳۲۳	۳ اکتوبر سنہ ۱۲۶۶
یکم محرم سنہ ۶۰۰	ایضاً سمت ۱۲۶۰	۱۰ ستمبر سنہ ۱۲۰۳	یکم محرم سنہ ۶۳۳	ایضاً سمت ۱۲۹۲	۱۶ ستمبر سنہ ۱۲۳۵	یکم محرم سنہ ۶۶۶	ایضاً سمت ۱۳۲۴	۲۲ ستمبر سنہ ۱۲۶۷
یکم محرم سنہ ۶۰۱	بھادون سدی ۳ سمت ۱۲۶۱	۳۰ اگست سنہ ۱۲۰۴	یکم محرم سنہ ۶۳۴	بھادون سدی ۳ سمت ۱۲۹۳	۵ ستمبر سنہ ۱۲۳۶	یکم محرم سنہ ۶۶۷	ایضاً سمت ۱۳۲۵	۱۱ ستمبر سنہ ۱۲۶۸
یکم محرم سنہ ۶۰۲	ایضاً سمت ۱۲۶۲	۱۹ اگست سنہ ۱۲۰۵	یکم محرم سنہ ۶۳۵	ایضاً سمت ۱۲۹۴	۲۵ اگست سنہ ۱۲۳۷	یکم محرم سنہ ۶۶۸	بھادون سدی ۳ سمت ۱۳۲۶	۳۱ اگست سنہ ۱۲۶۹

کلنڈر نامہ نو تقویم

آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سمت بکرماجیت	موافق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سمت بکرماجیت	موافق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سمت بکرماجیت	موافق تاریخ و ماہ سنہ ع
یکم محرم سنہ ۵۰۳	ساون سدی ۳ سمت ۱۱۶۹	۳۱ جولائی سنہ ۱۱۰۹	یکم محرم سنہ ۵۳۶	ساون سدی ۳ سمت ۱۱۹۸	۷ اگست سنہ ۱۱۴۱	یکم محرم سنہ ۵۷۰	ساون سدی ۳ سمت ۱۲۳۱	۲۲ اگست سنہ ۱۱۷۴
یکم محرم سنہ ۵۰۴	ایضاً سمت ۱۱۶۰	۲۱ جولائی سنہ ۱۱۱۰	یکم محرم سنہ ۵۳۷	ایضاً سمت ۱۱۹۹	۲۷ جولائی سنہ ۱۱۴۲	یکم محرم سنہ ۵۷۱	ایضاً سمت ۱۲۳۲	۲۲ جولائی سنہ ۱۱۷۵
یکم محرم سنہ ۵۰۵	ایضاً سمت ۱۱۶۱	۱۰ جولائی سنہ ۱۱۱۱	یکم محرم سنہ ۵۳۸	ایضاً سمت ۱۲۰۰	۱۶ جولائی سنہ ۱۱۴۳	یکم محرم سنہ ۵۷۲	ایضاً سمت ۱۲۳۳	۱۱ جولائی سنہ ۱۱۷۶
یکم محرم سنہ ۵۰۶	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۱۶۹	۲۹ جون سنہ ۱۱۱۲	یکم محرم سنہ ۵۳۹	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۲۰۱	۵ جولائی سنہ ۱۱۴۴	یکم محرم سنہ ۵۷۳	اساڑھ سدی ۳ سمت ۱۲۳۴	۳۰ جون سنہ ۱۱۷۷
یکم محرم سنہ ۵۰۷	ایضاً سمت ۱۱۶۲	۱۸ جون سنہ ۱۱۱۳	یکم محرم سنہ ۵۴۰	ایضاً سمت ۱۲۰۲	۲۴ جون سنہ ۱۱۴۵	یکم محرم سنہ ۵۷۴	ایضاً سمت ۱۲۳۵	۱۹ جون سنہ ۱۱۷۸
یکم محرم سنہ ۵۰۸	ایضاً سمت ۱۱۶۳	۷ جون سنہ ۱۱۱۴	یکم محرم سنہ ۵۴۱	ایضاً سمت ۱۲۰۳	۱۳ جون سنہ ۱۱۴۶	یکم محرم سنہ ۵۷۵	ایضاً سمت ۱۲۳۶	۸ جون سنہ ۱۱۷۹
یکم محرم سنہ ۵۰۹	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۱۷۰	۲۷ مئی سنہ ۱۱۱۵	یکم محرم سنہ ۵۴۲	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۲۰۴	۲ جون سنہ ۱۱۴۷	یکم محرم سنہ ۵۷۶	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۲۳۷	۲۹ مئی سنہ ۱۱۸۰
یکم محرم سنہ ۵۱۰	ایضاً سمت ۱۱۷۳	۱۶ مئی سنہ ۱۱۱۶	یکم محرم سنہ ۵۴۳	ایضاً سمت ۱۲۰۵	۲۲ مئی سنہ ۱۱۴۸	یکم محرم سنہ ۵۷۷	ایضاً سمت ۱۲۳۸	۱۸ مئی سنہ ۱۱۸۱
یکم محرم سنہ ۵۱۱	ایضاً سمت ۱۱۷۴	۵ مئی سنہ ۱۱۱۷	یکم محرم سنہ ۵۴۴	ایضاً سمت ۱۲۰۶	۱۲ مئی سنہ ۱۱۴۹	یکم محرم سنہ ۵۷۸	ایضاً سمت ۱۲۳۹	۷ مئی سنہ ۱۱۸۲
یکم محرم سنہ ۵۱۲	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۱۷۵	۲۵ اپریل سنہ ۱۱۱۸	یکم محرم سنہ ۵۴۵	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۲۰۷	یکم مئی سنہ ۱۱۵۰	یکم محرم سنہ ۵۷۹	بیساکھ سدی ۳ سمت ۱۲۴۰	۲۶ اپریل سنہ ۱۱۸۳
یکم محرم سنہ ۵۱۳	ایضاً سمت ۱۱۷۶	۱۴ اپریل سنہ ۱۱۱۹	یکم محرم سنہ ۵۴۶	ایضاً سمت ۱۲۰۸	۲۰ اپریل سنہ ۱۱۵۱	یکم محرم سنہ ۵۸۰	ایضاً سمت ۱۲۴۱	۱۵ اپریل سنہ ۱۱۸۴
یکم محرم سنہ ۵۱۴	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۱۷۷	۳۲ اپریل سنہ ۱۱۲۰	یکم محرم سنہ ۵۴۷	ایضاً سمت ۱۲۰۹	۹ اپریل سنہ ۱۱۵۲	یکم محرم سنہ ۵۸۱	ایضاً سمت ۱۲۴۲	۴ اپریل سنہ ۱۱۸۵
یکم محرم سنہ ۵۱۵	ایضاً سمت ۱۱۷۸	۲۳ مارچ سنہ ۱۱۲۱	یکم محرم سنہ ۵۴۸	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۲۱۰	۲۹ مارچ سنہ ۱۱۵۳	یکم محرم سنہ ۵۸۲	جیٹھ سدی ۳ سمت ۱۲۴۳	۲۴ مارچ سنہ ۱۱۸۶
یکم محرم سنہ ۵۱۶	ایضاً سمت ۱۱۷۹	۱۲ مارچ سنہ ۱۱۲۲	یکم محرم سنہ ۵۴۹	ایضاً سمت ۱۲۱۱	۱۸ مارچ سنہ ۱۱۵۴	یکم محرم سنہ ۵۸۳	ایضاً سمت ۱۲۴۴	۱۳ مارچ سنہ ۱۱۸۷
یکم محرم سنہ ۵۱۷	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۱۷۹	یکم مارچ سنہ ۱۱۲۳	یکم محرم سنہ ۵۵۰	ایضاً سمت ۱۲۱۲	۷ مارچ سنہ ۱۱۵۵	یکم محرم سنہ ۵۸۴	ایضاً سمت ۱۲۴۵	۳۱ مارچ سنہ ۱۱۸۸
۰	۰	۰	یکم محرم سنہ ۵۵۱	پھاگن سدی ۲ سمت ۱۲۱۲	۲۴ فروری سنہ ۱۱۵۶	یکم محرم سنہ ۵۸۵	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۲۴۶	۲۰ فروری سنہ ۱۱۸۹

یکم

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سنہ ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سنہ ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سنہ ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ
یکم محرم سنہ ۴۸۵	بھاگن سدی سمت ۱۱۴۵	۱۲- فروری سنہ ۱۰۹۲	یکم محرم سنہ ۵۱۸	بھاگن سدی سمت ۱۱۸۰	۱۰- فروری سنہ ۱۱۷۳	یکم محرم سنہ ۵۵۲	بھاگن سدی سمت ۱۲۱۳	۱۴ فروری سنہ ۱۱۵۷
یکم محرم سنہ ۴۸۶	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۱۴۹	یکم فروری سنہ ۱۰۹۳	یکم محرم سنہ ۵۱۹	ایضاً سمت ۱۱۸۱	۷- فروری سنہ ۱۱۷۴	یکم محرم سنہ ۵۵۳	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۲۱۴	۳ جنوری سنہ ۱۱۵۸
یکم محرم سنہ ۴۸۷	ایضاً سمت ۱۱۵۰	۲۱- جنوری سنہ ۱۰۹۴	یکم محرم سنہ ۵۲۰	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۱۸۲	۲۸ جنوری سنہ ۱۱۷۵	یکم محرم سنہ ۵۵۴	ایضاً سمت ۱۲۱۵	۲۳ جنوری سنہ ۱۱۵۹
یکم محرم سنہ ۴۸۸	ایضاً سمت ۱۱۵۱	۱۱- جنوری سنہ ۱۰۹۵	یکم محرم سنہ ۵۲۱	ایضاً سمت ۱۱۸۳	۱۷- جنوری سنہ ۱۱۷۶	یکم محرم سنہ ۵۵۵	ایضاً سمت ۱۲۱۶	۱۲ جنوری سنہ ۱۱۶۰
یکم محرم سنہ ۴۸۹	پوس سدی ۳ سمت ۱۱۵۲	۳۱- دسمبر سنہ ۱۰۹۵	یکم محرم سنہ ۵۲۲	ایضاً سمت ۱۱۸۴	۶- جنوری سنہ ۱۱۷۷	یکم محرم سنہ ۵۵۶	پوس سدی ۳ سمت ۱۲۱۷	یکم جنوری سنہ ۱۱۶۱
یکم محرم سنہ ۴۹۰	ایضاً سمت ۱۱۵۳	۲۰- دسمبر سنہ ۱۰۹۶	یکم محرم سنہ ۵۲۳	پوس سدی ۳ سمت ۱۱۸۵	۲۶ دسمبر سنہ ۱۱۷۸	یکم محرم سنہ ۵۵۷	ایضاً سمت ۱۲۱۸	۲۱ دسمبر سنہ ۱۱۶۲
یکم محرم سنہ ۴۹۱	پوس سدی ۳ سمت ۱۱۵۴	۹- دسمبر سنہ ۱۰۹۷	یکم محرم سنہ ۵۲۴	ایضاً سمت ۱۱۸۶	۱۵- دسمبر سنہ ۱۱۷۹	یکم محرم سنہ ۵۵۸	ایضاً سمت ۱۲۱۹	۱۰ دسمبر سنہ ۱۱۶۳
یکم محرم سنہ ۴۹۲	اگہن سدی ۳ سمت ۱۱۵۵	۲۸- نومبر سنہ ۱۰۹۸	یکم محرم سنہ ۵۲۵	اگہن سدی ۳ سمت ۱۱۸۷	۴- دسمبر سنہ ۱۱۸۰	یکم محرم سنہ ۵۵۹	اگہن سدی ۳ سمت ۱۲۲۰	۲۹ نومبر سنہ ۱۱۶۳
یکم محرم سنہ ۴۹۳	ایضاً سمت ۱۱۵۶	۱۷- نومبر سنہ ۱۰۹۹	یکم محرم سنہ ۵۲۶	اگہن سدی ۳ سمت ۱۱۸۸	۲۳ نومبر سنہ ۱۱۸۱	یکم محرم سنہ ۵۶۱	ایضاً سمت ۱۲۲۱	۱۹- نومبر سنہ ۱۱۶۴
یکم محرم سنہ ۴۹۴	کاتک سدی ۳ سمت ۱۱۵۷	۶- نومبر سنہ ۱۱۰۰	یکم محرم سنہ ۵۲۷	ایضاً سمت ۱۱۸۹	۱۲- نومبر سنہ ۱۱۸۲	یکم محرم سنہ ۵۶۱	ایضاً سمت ۱۲۲۲	۸- نومبر سنہ ۱۱۶۵
یکم محرم سنہ ۴۹۵	ایضاً سمت ۱۱۵۸	۲۶- اکتوبر سنہ ۱۱۰۱	یکم محرم سنہ ۵۲۸	کاتک سدی ۳ سمت ۱۱۹۰	۲- نومبر سنہ ۱۱۸۳	یکم محرم سنہ ۵۶۲	کاتک سدی ۳ سمت ۱۲۲۳	۲۸- اکتوبر سنہ ۱۱۶۶
یکم محرم سنہ ۴۹۶	ایضا سمت ۱۱۵۹	۱۶- اکتوبر سنہ ۱۱۰۲	یکم محرم سنہ ۵۲۹	ایضاً سمت ۱۱۹۱	۲۲- اکتوبر سنہ ۱۱۸۴	یکم محرم سنہ ۵۶۳	ایضاً سمت ۱۲۲۴	۱۷- اکتوبر سنہ ۱۱۶۷
یکم محرم سنہ ۴۹۷	اسوج سدی ۳ سمت ۱۱۶۰	۵- اکتوبر سنہ ۱۱۰۳	یکم محرم سنہ ۵۳۰	ایضاً سمت ۱۱۹۲	۱۱- اکتوبر سنہ ۱۱۸۵	یکم محرم سنہ ۵۶۴	اسوج سدی ۳ سمت ۱۲۲۵	۶- اکتوبر سنہ ۱۱۶۸
یکم محرم سنہ ۴۹۸	ایضا سمت ۱۱۶۱	۲۴- ستمبر سنہ ۱۱۰۴	یکم محرم سنہ ۵۳۱	کنوار سدی ۳ سمت ۱۱۹۳	۳۰- ستمبر سنہ ۱۱۸۶	یکم محرم سنہ ۵۶۵	ایضاً سمت ۱۲۲۶	۲۵ ستمبر سنہ ۱۱۶۹
یکم محرم سنہ ۴۹۹	ایضا سمت ۱۱۶۲	۱۳- ستمبر سنہ ۱۱۰۵	یکم محرم سنہ ۵۳۲	ایضاً سمت ۱۱۹۴	۱۹- ستمبر سنہ ۱۱۸۷	یکم محرم سنہ ۵۶۶	ایضاً سمت ۱۲۲۷	۱۴- ستمبر سنہ ۱۱۷۰
یکم محرم سنہ ۵۰۰	بھادون سدی ۳ سمت ۱۱۶۳	۲- ستمبر سنہ ۱۱۰۶	یکم محرم سنہ ۵۳۳	ایضاً سمت ۱۱۹۵	۸- ستمبر سنہ ۱۱۸۸	یکم محرم سنہ ۵۶۷	بھادون سدی ۳ سمت ۱۲۲۸	۳- ستمبر سنہ ۱۱۷۱
یکم محرم سنہ ۵۰۱	ایضاً سمت ۱۱۶۴	۲۲- اگست سنہ ۱۱۰۷	یکم محرم سنہ ۵۳۴	بھادون سدی ۳ سمت ۱۱۹۶	۲۸- اگست سنہ ۱۱۸۹	یکم محرم سنہ ۵۶۸	ایضاً سمت ۱۲۲۹	۲۴- اگست سنہ ۱۱۷۲
یکم محرم سنہ ۵۰۲	ایضاً سمت ۱۱۶۵	۱۱- اگست سنہ ۱۱۰۸	یکم محرم سنہ ۵۳۵	ایضاً سمت ۱۱۹۷	۱۸- اگست سنہ ۱۱۹۰	یکم محرم سنہ ۵۶۹	ایضاً سمت ۱۲۳۰	۱۳- اگست سنہ ۱۱۷۳

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ ع
یکم محرم سنہ ۴۰۲	ساون سدی ۲ سمت ۱۰۶۸	۴ - اگست سنہ ۱۰۱۱	یکم محرم سنہ ۴۳۵	بھادون سدی ۲ سمت ۱۱۰۰	۱۰ - اگست سنہ ۱۰۴۳	یکم محرم سنہ ۴۶۹	ساون سدی ۳ سمت ۱۱۳۳	۵ - اگست سنہ ۱۰۷۶
یکم محرم سنہ ۴۰۳	ایضاً سمت ۱۰۶۹	۲۴ - جولائی سنہ ۱۰۱۲	یکم محرم سنہ ۴۳۶	ساون سدی ۳ سمت ۱۱۰۱	۳۰ جولائی سنہ ۱۰۴۴	یکم محرم سنہ ۴۷۰	ایضاً سمت ۱۱۳۴	۲۵ جولائی سنہ ۱۰۷۷
یکم محرم سنہ ۴۰۴	ایضاً سمت ۱۰۷۰	۱۳ - جولائی سنہ ۱۰۱۳	یکم محرم سنہ ۴۳۷	ایضاً سمت ۱۱۰۲	۱۹ - جولائی سنہ ۱۰۴۵	یکم محرم سنہ ۴۷۱	ایضاً سمت ۱۱۳۵	۱۴ - جولائی سنہ ۱۰۷۸
یکم محرم سنہ ۴۰۵	اساڑہ سدی ۳ سمت ۱۰۷۱	۲ - جولائی سنہ ۱۰۱۴	یکم محرم سنہ ۴۳۸	ایضاً سمت ۱۱۰۳	۸ - جولائی سنہ ۱۰۴۶	یکم محرم سنہ ۴۷۲	اساڑہ سدی ۳ سمت ۱۱۳۶	۴ جولائی سنہ ۱۰۷۹
یکم محرم سنہ ۴۰۶	ایضاً سمت ۱۰۷۲	۲۱ - جون سنہ ۱۰۱۵	یکم محرم سنہ ۴۳۹	اساڑہ سدی ۳ سمت ۱۱۰۴	۲۷ جون سنہ ۱۰۴۷	یکم محرم سنہ ۴۷۳	ایضاً سمت ۱۱۳۷	۲۳ جون سنہ ۱۰۸۰
یکم محرم سنہ ۴۰۷	ایضاً سمت ۱۰۷۳	۱۰ - جون سنہ ۱۰۱۶	یکم محرم سنہ ۴۴۰	ایضاً سمت ۱۱۰۵	۱۷ - جون سنہ ۱۰۴۸	یکم محرم سنہ ۴۷۴	ایضاً سمت ۱۱۳۸	۱۲ جون سنہ ۱۰۸۱
یکم محرم سنہ ۴۰۸	جیٹھہ سدی ۳ سمت ۱۰۷۴	۲۱ - مئی سنہ ۱۰۱۷	یکم محرم سنہ ۴۴۱	جیٹھہ سدی ۳ سمت ۱۱۰۶	۶ - جون سنہ ۱۰۴۹	یکم محرم سنہ ۴۷۵	جیٹھہ سدی ۳ سمت ۱۱۳۹	یکم جون سنہ ۱۰۸۲
یکم محرم سنہ ۴۰۹	ایضاً سمت ۱۰۷۵	۲۰ - مئی سنہ ۱۰۱۸	یکم محرم سنہ ۴۴۲	ایضاً سمت ۱۱۰۷	۲۶ مئی سنہ ۱۰۵۰	یکم محرم سنہ ۴۷۶	ایضاً سمت ۱۱۴۰	۲۱ مئی سنہ ۱۰۸۳
یکم محرم سنہ ۴۱۰	ایضاً سمت ۱۰۷۶	۹ - مئی سنہ ۱۰۱۹	یکم محرم سنہ ۴۴۳	ایضاً سمت ۱۱۰۸	۱۵ مئی سنہ ۱۰۵۱	یکم محرم سنہ ۴۷۷	ایضاً سمت ۱۱۴۱	۱۰ مئی سنہ ۱۰۸۴
یکم محرم سنہ ۴۱۱	بیساکھہ سدی ۳ سمت ۱۰۷۷	۲۸ - اپریل سنہ ۱۰۲۰	یکم محرم سنہ ۴۴۴	بیساکھہ سدی ۲ سمت ۱۱۰۹	۴ مئی سنہ ۱۰۵۲	یکم محرم سنہ ۴۷۸	بیساکھہ سدی ۳ سمت ۱۱۴۲	۲۹ - اپریل سنہ ۱۰۸۵
یکم محرم سنہ ۴۱۲	ایضاً سمت ۱۰۷۸	۱۷ - اپریل سنہ ۱۰۲۱	یکم محرم سنہ ۴۴۵	ایضاً سمت ۱۱۱۰	۲۳ - اپریل سنہ ۱۰۵۳	یکم محرم سنہ ۴۷۹	ایضاً سمت ۱۱۴۳	۱۸ - اپریل سنہ ۱۰۸۶
یکم محرم سنہ ۴۱۳	ایضاً سمت ۱۰۷۹	۲ - اپریل سنہ ۱۰۲۲	یکم محرم سنہ ۴۴۶	ایضاً سمت ۱۱۱۱	۱۲ - اپریل سنہ ۱۰۵۴	یکم محرم سنہ ۴۸۰	ایضاً سمت ۱۱۴۴	۸ - اپریل سنہ ۱۰۸۷
یکم محرم سنہ ۴۱۴	چیت سدی ۳ سمت ۱۰۸۰	۲۶ مارچ سنہ ۱۰۲۳	یکم محرم سنہ ۴۴۷	چیت سدی ۳ سمت ۱۱۱۲	یکم اپریل سنہ ۱۰۵۵	یکم محرم سنہ ۴۸۱	چیت سدی ۳ سمت ۱۱۴۵	۲۸ مارچ سنہ ۱۰۸۸
یکم محرم سنہ ۴۱۵	ایضاً سمت ۱۰۸۱	۱۵ مارچ سنہ ۱۰۲۴	یکم محرم سنہ ۴۴۸	ایضاً سمت ۱۱۱۳	۲۲ - مارچ سنہ ۱۰۵۶	یکم محرم سنہ ۴۸۲	ایضاً سمت ۱۱۴۶	۱۷ مارچ سنہ ۱۰۸۹
یکم محرم سنہ ۴۱۶	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۰۸۱	۵ - مارچ سنہ ۱۰۲۵	یکم محرم سنہ ۴۴۹	ایضاً سمت ۱۱۱۴	۱۱ - مارچ سنہ ۱۰۵۷	یکم محرم سنہ ۴۸۳	ایضاً سمت ۱۱۴۷	۶ - مارچ سنہ ۱۰۹۰
.	.	.	یکم محرم سنہ ۴۵۰	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۱۱۴	۲۸ فروری سنہ ۱۰۵۸	یکم محرم سنہ ۴۸۴	پھاگن سدی ۳ سمت ۱۱۴۷	۲۳ - فروری سنہ ۱۰۹۱

یکم

آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مواقف تاریخ و ماہ سنہ	آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مواقف تاریخ و ماہ سنہ	آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مواقف تاریخ و ماہ سنہ
یکم محرم سنہ ۳۸۴	بہاگن سدی ۳ سمت ۱۰۵۰	۱۶ فروری سنہ ۹۹۴	یکم محرم سنہ ۴۱۷	بہاگن سدی ۳ سمت ۱۰۸۳	۲۲ فروری سنہ ۱۰۲۶	یکم محرم سنہ ۴۵۱	بہاگن سدی ۳ سمت ۱۱۱۵	۱۷- فروری سنہ ۱۰۵۹
یکم محرم سنہ ۳۸۵	ایضاً سمت ۱۰۵۱	۵- فروری سنہ ۹۹۵	یکم محرم سنہ ۴۱۸	ایضاً سمت ۱۰۸۴	۱۱- فروری سنہ ۱۰۲۷	یکم محرم سنہ ۴۵۲	ایضاً سمت ۱۱۱۶	۶- فروری سنہ ۱۰۶۰
یکم محرم سنہ ۳۸۶	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۰۵۲	۲۵ جنوری سنہ ۹۹۶	یکم محرم سنہ ۴۱۹	اگھن سدی ۳ سمت ۱۰۸۵	۳۱ جنوری سنہ ۱۰۲۸	یکم محرم سنہ ۴۵۳	اگھن سدی ۳ سمت ۱۱۱۷	۲۶- جنوری سنہ ۱۰۶۱
یکم محرم سنہ ۳۸۷	ایضاً سمت ۱۰۵۳	۱۴- جنوری سنہ ۹۹۷	یکم محرم سنہ ۴۲۰	ایضاً سمت ۱۰۸۵	۲۰ جنوری سنہ ۱۰۲۹	یکم محرم سنہ ۴۵۴	ایضاً سمت ۱۱۱۸	۱۵- جنوری سنہ ۱۰۶۲
یکم محرم سنہ ۳۸۸	پوس سدی ۳ سمت ۱۰۵۴	۳- جنوری سنہ ۹۹۸	یکم محرم سنہ ۴۲۱	ایضاً سمت ۱۰۸۶	۹- جنوری سنہ ۱۰۳۰	یکم محرم سنہ ۴۵۵	پوس سدی ۳ سمت ۱۱۱۹	۴- جنوری سنہ ۱۰۶۳
یکم محرم سنہ ۳۸۹	ایضاً سمت ۱۰۵۵	۲۳- دسمبر سنہ ۹۹۸	یکم محرم سنہ ۴۲۲	پوس سدی ۳ سمت ۱۰۸۷	۲۹- دسمبر سنہ ۱۰۳۰	یکم محرم سنہ ۴۵۶	ایضاً سمت ۱۱۲۰	۲۵- دسمبر سنہ ۱۰۶۳
یکم محرم سنہ ۳۹۰	ایضاً سمت ۱۰۵۶	۱۲- دسمبر سنہ ۹۹۹	یکم محرم سنہ ۴۲۳	ایضاً سمت ۱۰۸۸	۱۸- دسمبر سنہ ۱۰۳۱	یکم محرم سنہ ۴۵۷	ایضاً سمت ۱۱۲۱	۱۴- دسمبر سنہ ۱۰۶۴
یکم محرم سنہ ۳۹۱	اگھن سدی ۳ سمت ۱۰۵۷	یکم نومبر سنہ ۱۰۰۰	یکم محرم سنہ ۴۲۴	ایضاً سمت ۱۰۸۹	۸- دسمبر سنہ ۱۰۳۲	یکم محرم سنہ ۴۵۸	اگھن سدی ۳ سمت ۱۱۲۲	۴- دسمبر سنہ ۱۰۶۵
یکم محرم سنہ ۳۹۲	ایضاً سمت ۱۰۵۸	۲۱- نومبر سنہ ۱۰۰۱	یکم محرم سنہ ۴۲۵	اگھن سدی ۳ سمت ۱۰۹۰	۲۷- نومبر سنہ ۱۰۳۳	یکم محرم سنہ ۴۵۹	ایضاً سمت ۱۱۲۳	۲۲- نومبر سنہ ۱۰۶۶
یکم محرم سنہ ۳۹۳	ایضاً سمت ۱۰۵۹	۱۰- نومبر سنہ ۱۰۰۲	یکم محرم سنہ ۴۲۶	ایضاً سمت ۱۰۹۱	۱۶- نومبر سنہ ۱۰۳۴	یکم محرم سنہ ۴۶۰	ایضاً سمت ۱۱۲۴	۱۱- نومبر سنہ ۱۰۶۷
یکم محرم سنہ ۳۹۴	کاتک سدی ۳ سمت ۱۰۶۰	۳۰- اکتوبر سنہ ۱۰۰۳	یکم محرم سنہ ۴۲۷	کاتک سدی ۳ سمت ۱۰۹۲	۵- نومبر سنہ ۱۰۳۵	یکم محرم سنہ ۴۶۱	کاتک سدی ۳ سمت ۱۱۲۵	۱۳- اکتوبر سنہ ۱۰۶۸
یکم محرم سنہ ۳۹۵	ایضاً سمت ۱۰۶۱	۱۹- اکتوبر سنہ ۱۰۰۴	یکم محرم سنہ ۴۲۸	ایضاً سمت ۱۰۹۳	۲۵- اکتوبر سنہ ۱۰۳۶	یکم محرم سنہ ۴۶۲	ایضاً سمت ۱۱۲۶	۲۰- اکتوبر سنہ ۱۰۶۹
یکم محرم سنہ ۳۹۶	اسوج دوم سدی ۳ سمت ۱۰۶۲	۸- اکتوبر سنہ ۱۰۰۵	یکم محرم سنہ ۴۲۹	ایضاً سمت ۱۰۹۴	۱۴- اکتوبر سنہ ۱۰۳۷	یکم محرم سنہ ۴۶۳	ایضاً سمت ۱۱۲۷	۹- اکتوبر سنہ ۱۰۷۰
یکم محرم سنہ ۳۹۷	ایضاً سمت ۱۰۶۳	۲۷- ستمبر سنہ ۱۰۰۶	یکم محرم سنہ ۴۳۰	اسوج سدی ۳ سمت ۱۰۹۵	۳- اکتوبر سنہ ۱۰۳۸	یکم محرم سنہ ۴۶۴	اسوج سدی ۳ سمت ۱۱۲۸	۲۹- ستمبر سنہ ۱۰۷۱
یکم محرم سنہ ۳۹۸	ایضاً سمت ۱۰۶۴	۱۶- ستمبر سنہ ۱۰۰۷	یکم محرم سنہ ۴۳۱	ایضاً سمت ۱۰۹۶	۲۲- ستمبر سنہ ۱۰۳۹	یکم محرم سنہ ۴۶۵	ایضاً سمت ۱۱۲۹	۱۸- ستمبر سنہ ۱۰۷۲
یکم محرم سنہ ۳۹۹	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۰۶۵	۵- ستمبر سنہ ۱۰۰۸	یکم محرم سنہ ۴۳۲	ایضاً سمت ۱۰۹۷	۱۲- ستمبر سنہ ۱۰۴۰	یکم محرم سنہ ۴۶۶	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۱۳۰	۷- ستمبر سنہ ۱۰۷۳
یکم محرم سنہ ۴۰۰	ایضاً سمت ۱۰۶۶	۲۶- اگست سنہ ۱۰۰۹	یکم محرم سنہ ۴۳۳	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۰۹۸	یکم ستمبر سنہ ۱۰۴۱	یکم محرم سنہ ۴۶۷	ایضاً سمت ۱۱۳۱	۲۷- اگست سنہ ۱۰۷۴
یکم محرم سنہ ۴۰۱	ایضاً سمت ۱۰۶۷	۱۵- اگست سنہ ۱۰۱۰	یکم محرم سنہ ۴۳۴	ایضاً سمت ۱۰۹۹	۲۱- اگست سنہ ۱۰۴۲	یکم محرم سنہ ۴۶۸	ایضاً سمت ۱۱۳۲	۱۶- اگست سنہ ۱۰۷۵

۱۵

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ وماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ وماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ وماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ ماہ وسنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ وماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ وماہ سنہ ع
یکم محرم سنہ ۳۰۱	ساون دوم سدی سمت ۹۷۰	۷- اگست سنہ ۹۱۳	یکم محرم سنہ ۳۳۵	ساون سدی سمت ۱۰۰۳	۲۲- اگست سنہ ۹۴۶	یکم محرم سنہ ۳۶۸	بھادوں دوم سدی سمت ۱۰۲۹	۹- اگست سنہ ۹۷۰
یکم محرم سنہ ۳۰۲	ایضاً سمت ۹۷۱	۲۷- جولائی سنہ ۹۱۴	یکم محرم سنہ ۳۳۶	ایضاً سمت ۱۰۰۴	۲۲- جولائی سنہ ۹۴۷	یکم محرم سنہ ۳۶۹	ساون سدی سمت ۱۰۳۰	۲۹- جولائی سنہ ۹۷۹
یکم محرم سنہ ۳۰۳	ایضاً سمت ۹۷۲	۱۶- جولائی سنہ ۹۱۵	یکم محرم سنہ ۳۳۷	ساون سدی سمت ۱۰۰۵	۱۲- جولائی سنہ ۹۴۸	یکم محرم سنہ ۳۷۰	ایضاً سمت ۱۰۳۱	۱۸- جولائی سنہ ۹۸۰
یکم محرم سنہ ۳۰۴	اساڑھ سدی سمت ۹۷۳	۶- جولائی سنہ ۹۱۶	یکم محرم سنہ ۳۳۸	اساڑھ سدی سمت ۱۰۰۶	یکم- جون سنہ ۹۴۹	یکم محرم سنہ ۳۷۱	اساڑھ دوم سدی سمت ۱۰۳۲	۷- جولائی سنہ ۹۸۱
یکم محرم سنہ ۳۰۵	ایضاً سمت ۹۷۴	۲۵- جون سنہ ۹۱۷	یکم محرم سنہ ۳۳۹	ایضاً سمت ۱۰۰۷	۲۰- جون سنہ ۹۵۰	یکم محرم سنہ ۳۷۲	ایضاً سمت ۱۰۳۳	۲۶- جون سنہ ۹۸۲
یکم محرم سنہ ۳۰۶	ایضاً سمت ۹۷۵	۱۴- جون سنہ ۹۱۸	یکم محرم سنہ ۳۴۰	ایضاً سمت ۱۰۰۸	۹- جون سنہ ۹۵۱	یکم محرم سنہ ۳۷۳	ایضاً سمت ۱۰۳۴	۱۵- جون سنہ ۹۸۳
یکم محرم سنہ ۳۰۷	جیٹھ سدی سمت ۹۷۶	۳- جون سنہ ۹۱۹	یکم محرم سنہ ۳۴۱	جیٹھ سدی سمت ۱۰۰۹	۲۹- مئی سنہ ۹۵۲	یکم محرم سنہ ۳۷۴	جیٹھ سدی سمت ۱۰۳۵	۴- جون سنہ ۹۸۴
یکم محرم سنہ ۳۰۸	ایضاً سمت ۹۷۷	۲۳- مئی سنہ ۹۲۰	یکم محرم سنہ ۳۴۲	ایضاً سمت ۱۰۱۰	۱۸- مئی سنہ ۹۵۳	یکم محرم سنہ ۳۷۵	ایضاً سمت ۱۰۳۶	۲۴- مئی سنہ ۹۸۵
یکم محرم سنہ ۳۰۹	ایضاً سمت ۹۷۸	۱۲- مئی سنہ ۹۲۱	یکم محرم سنہ ۳۴۳	ایضاً سمت ۱۰۱۱	۷- مئی سنہ ۹۵۴	یکم محرم سنہ ۳۷۶	ایضاً سمت ۱۰۳۷	۱۴- مئی سنہ ۹۸۶
یکم محرم سنہ ۳۱۰	بیساکھ سدی سمت ۹۷۹	یکم مئی سنہ ۹۲۲	یکم محرم سنہ ۳۴۴	بیساکھ سدی سمت ۱۰۱۲	۲۷- اپریل سنہ ۹۵۵	یکم محرم سنہ ۳۷۷	بیساکھ سدی سمت ۱۰۳۸	۳- مئی سنہ ۹۸۷
یکم محرم سنہ ۳۱۱	ایضاً سمت ۹۸۰	۲۰- اپریل سنہ ۹۲۳	یکم محرم سنہ ۳۴۵	ایضاً سمت ۱۰۱۳	۱۶- اپریل سنہ ۹۵۶	یکم محرم سنہ ۳۷۸	ایضاً سمت ۱۰۳۹	۲۲- اپریل سنہ ۹۸۸
یکم محرم سنہ ۳۱۲	ایضاً سمت ۹۸۱	۱۰- اپریل سنہ ۹۲۴	یکم محرم سنہ ۳۴۶	ایضاً سمت ۱۰۱۴	۵- اپریل سنہ ۹۵۷	یکم محرم سنہ ۳۷۹	ایضاً سمت ۱۰۴۰	۱۱- اپریل سنہ ۹۸۹
یکم محرم سنہ ۳۱۳	چیت سدی سمت ۹۸۲	۳۰- مارچ سنہ ۹۲۵	یکم محرم سنہ ۳۴۷	چیت سدی سمت ۱۰۱۵	۲۵- مارچ سنہ ۹۵۸	یکم محرم سنہ ۳۸۰	چیت سدی سمت ۱۰۴۱	۳۱- مارچ سنہ ۹۹۰
یکم محرم سنہ ۳۱۴	ایضاً سمت ۹۸۳	۱۹ مارچ سنہ ۹۲۶	یکم محرم سنہ ۳۴۸	ایضاً سمت ۱۰۱۶	۱۴- مارچ سنہ ۹۵۹	یکم محرم سنہ ۳۸۱	ایضاً سمت ۱۰۴۲	۲۰ مارچ سنہ ۹۹۱
یکم محرم سنہ ۳۱۵	ایضاً سمت ۹۸۴	۸- مارچ سنہ ۹۲۷	یکم محرم سنہ ۳۴۹	بھادوں سدی سمت ۱۰۱۶	۳ مارچ سنہ ۹۶۰	یکم محرم سنہ ۳۸۲	ایضاً سمت ۱۰۴۹	۹- مارچ سنہ ۹۹۲
یکم محرم سنہ ۳۱۶	بھادوں سدی سمت ۹۸۴	۲۵- فروری سنہ ۹۲۸				یکم محرم سنہ ۳۸۳	بھادوں سدی سمت ۱۰۴۹	۲۶- فروری سنہ ۹۹۳

یکم

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ
یکم محرم ۲۸۳ھ	بھاگن سدی ۳ سمت ۹۵۲	۱۹ فروری ۸۹۶ء	یکم محرم ۳۱۷ھ	بھاگن سدی ۲ سمت ۹۸۵	یکم محرم ۳۵۰ھ	بھاگن سدی ۳ سمت ۱۰۱۷	۲۰ فروری ۹۶۱ء
یکم محرم ۲۸۴ھ	ایضاً سمت ۹۵۳	۸ فروری ۸۹۷ء	یکم محرم ۳۱۸ھ	ماگھ سدی ۳ سمت ۹۸۶	یکم محرم ۳۵۱ھ	ایضاً سمت ۱۰۱۶	۹ فروری ۹۶۲ء
یکم محرم ۲۸۵ھ	ماگھ سدی ۳ سمت ۹۵۴	۲۸ جنوری ۸۹۸ء	یکم محرم ۳۱۹ھ	ایضاً سمت ۹۸۷	یکم محرم ۳۵۲ھ	ماگھ سدی ۳ سمت ۱۰۱۹	۳۰ جنوری ۹۶۳ء
یکم محرم ۲۸۶ھ	ایضاً سمت ۹۵۵	۱۷ جنوری ۸۹۹ء	یکم محرم ۳۲۰ھ	ایضاً سمت ۹۸۸	یکم محرم ۳۵۳ھ	ایضاً سمت ۱۰۲۰	۱۹ جنوری ۹۶۴ء
یکم محرم ۲۸۷ھ	ایضاً سمت ۹۵۶	۶ جنوری ۹۰۰ء	یکم محرم ۳۲۱ھ	پوس سدی ۳ سمت ۹۸۹	یکم محرم ۳۵۴ھ	ایضاً سمت ۱۰۲۱	۸ جنوری ۹۶۵ء
یکم محرم ۲۸۸ھ	پوس سدی ۳ سمت ۹۵۷	۲۷ دسمبر ۹۰۰ء	یکم محرم ۳۲۲ھ	ایضاً سمت ۹۹۰	یکم محرم ۳۵۵ھ	پوس سدی ۳ سمت ۱۰۲۲	۲۸ دسمبر ۹۶۵ء
یکم محرم ۲۸۹ھ	ایضاً سمت ۹۵۸	۱۶ دسمبر ۹۰۱ء	یکم محرم ۳۲۳ھ	ایضاً سمت ۹۹۱	یکم محرم ۳۵۶ھ	ایضاً سمت ۱۰۲۳	۱۷ دسمبر ۹۶۶ء
یکم محرم ۲۹۰ھ	اگہن سدی ۲ سمت ۹۵۹	۵ دسمبر ۹۰۲ء	یکم محرم ۳۲۴ھ	اگہن سدی ۲ سمت ۹۹۲	یکم محرم ۳۵۷ھ	اگہن سدی ۳ سمت ۱۰۲۴	۶ دسمبر ۹۶۷ء
یکم محرم ۲۹۱ھ	ایضاً سمت ۹۶۰	۲۴ نومبر ۹۰۳ء	یکم محرم ۳۲۵ھ	ایضاً سمت ۹۹۳	یکم محرم ۳۵۸ھ	اگہن سدی ۳ سمت ۱۰۲۵	۲۵ نومبر ۹۶۸ء
یکم محرم ۲۹۲ھ	ایضاً سمت ۹۶۱	۱۳ نومبر ۹۰۴ء	یکم محرم ۳۲۶ھ	ایضاً سمت ۹۹۴	یکم محرم ۳۵۹ھ	ایضاً سمت ۱۰۲۶	۱۴ نومبر ۹۶۹ء
یکم محرم ۲۹۳ھ	کاتک سدی ۳ سمت ۹۶۲	۲ نومبر ۹۰۵ء	یکم محرم ۳۲۷ھ	کاتک سدی ۳ سمت ۹۹۵	یکم محرم ۳۶۰ھ	کاتک سدی ۲ سمت ۱۰۲۷	۴ نومبر ۹۷۰ء
یکم محرم ۲۹۴ھ	ایضاً سمت ۹۶۳	۲۲ اکتوبر ۹۰۶ء	یکم محرم ۳۲۸ھ	ایضاً سمت ۹۹۶	یکم محرم ۳۶۱ھ	ایضاً سمت ۱۰۲۸	۲۴ اکتوبر ۹۷۱ء
یکم محرم ۲۹۵ھ	ایضاً سمت ۹۶۴	۱۱ اکتوبر ۹۰۷ء	یکم محرم ۳۲۹ھ	اسوج سدی ۳ سمت ۹۹۷	یکم محرم ۳۶۲ھ	ایضاً سمت ۱۰۲۹	۱۳ اکتوبر ۹۷۲ء
یکم محرم ۲۹۶ھ	اسوج سدی ۳ سمت ۹۶۵	یکم اکتوبر ۹۰۸ء	یکم محرم ۳۳۰ھ	ایضاً سمت ۹۹۸	یکم محرم ۳۶۳ھ	اسوج سدی ۲ سمت ۱۰۳۰	۲ اکتوبر ۹۷۳ء
یکم محرم ۲۹۷ھ	ایضاً سمت ۹۶۶	۲۰ ستمبر ۹۰۹ء	یکم محرم ۳۳۱ھ	ایضاً سمت ۹۹۹	یکم محرم ۳۶۴ھ	ایضاً سمت ۱۰۳۱	۲۱ ستمبر ۹۷۴ء
یکم محرم ۲۹۸ھ	اسوج دوم سدی ۳ سمت ۹۶۷	۹ ستمبر ۹۱۰ء	یکم محرم ۳۳۲ھ	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۰۰۰	یکم محرم ۳۶۵ھ	ایضاً سمت ۱۰۳۲	۱۰ ستمبر ۹۷۵ء
یکم محرم ۲۹۹ھ	بھادوں سدی ۲ سمت ۹۶۸	۲۹ اگست ۹۱۱ء	یکم محرم ۳۳۳ھ	ایضاً سمت ۱۰۰۱	یکم محرم ۳۶۶ھ	بھادوں سدی ۳ سمت ۱۰۳۳	۳۰ اگست ۹۷۶ء
یکم محرم ۳۰۰ھ	ایضاً سمت ۹۶۹	۱۸ اگست ۹۱۲ء	یکم محرم ۳۳۴ھ	ایضاً سمت ۱۰۰۲	یکم محرم ۳۶۷ھ	ایضاً سمت ۱۰۳۴	۱۹ اگست ۹۷۷ء

۱۳۷

کارنامہ نوابین

آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سنہ عیسوی	موافق تاریخ و ماہ سنہ	آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سنہ عیسوی	موافق تاریخ و ماہ سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سنہ	مطابق تاریخ و ماہ سنہ عیسوی	موافق تاریخ و ماہ سنہ
یکم محرم ۱۹۸	بھادوں سدی ۳ سمت ۸۷۰	یکم ستمبر ۸۱۳	یکم محرم ۲۳۳	بھادوں سدی ۳ سمت ۹۳	یکم محرم ۵۶۶	بھادوں سدی ۳ سمت ۹۳۶	۲۳- اگست ۸۶۹		
یکم محرم ۱۹۹	ایضاً سمت ۸۷۱	۲۱- اگست ۸۱۴	یکم محرم ۲۳۴	ایضاً سمت ۹۰۴	یکم محرم ۵۶۷	ایضاً سمت ۹۳۵	۱۲- اگست ۸۷۰		
یکم محرم ۲۰۰	ایضاً سمت ۸۷۲	۱۱- اگست ۸۱۵	یکم محرم ۲۳۵	ساون سدی ۳ سمت ۹۰۵	یکم محرم ۵۶۸	ساون سدی ۳ سمت ۹۳۶	یکم اگست ۸۷۱		
یکم محرم ۲۰۱	ساون سدی ۳ سمت ۸۷۳	۳۱- جولائی ۸۱۶	یکم محرم ۲۳۶	ایضاً سمت ۹۰۶	یکم محرم ۵۶۹	ایضاً سمت ۹۳۹	۲۱- جولائی ۸۷۲		
یکم محرم ۲۰۲	ایضاً سمت ۸۷۴	۲۰ جولائی ۸۱۷	یکم محرم ۲۳۷	ایضاً سمت ۹۰۷	یکم محرم ۵۷۰	ایضاً دوم سمت ۹۴۰	۱۰- جولائی ۸۷۳		
یکم محرم ۲۰۳	ایضاً سمت ۸۷۵	۹- جولائی ۸۱۸	یکم محرم ۲۳۸	اساڑہ سدی ۳ سمت ۹۰۸	اساڑہ سدی ۳ سمت ۹۴۱	یکم محرم ۵۷۱	۲۹- جون ۸۷۴		
یکم محرم ۲۰۴	اساڑہ سدی ۳ سمت ۸۷۶	۲۸- جون ۸۱۹	یکم محرم ۲۳۹	ایضاً سمت ۹۰۹	ایضاً سمت ۹۴۲	یکم محرم ۵۷۲	۱۹- جون ۸۷۵		
یکم محرم ۲۰۵	ایضاً سمت ۸۷۷	۱۷- جون ۸۲۰	یکم محرم ۲۴۰	ایضاً سمت ۹۱۰	ایضاً دوم سمت ۹۴۳	یکم محرم ۵۷۳	۸- جون ۸۷۶		
یکم محرم ۲۰۶	جیٹھ سدی ۳ سمت ۸۷۸	۶- جون ۸۲۱	یکم محرم ۲۴۱	جیٹھ سدی ۳ سمت ۹۱۱	جیٹھ سدی ۳ سمت ۹۴۴	یکم محرم ۵۷۴	۲۸- مئی ۸۷۷		
یکم محرم ۲۰۷	ایضاً سمت ۸۷۹	۲۶- مئی ۸۲۲	یکم محرم ۲۴۲	ایضاً سمت ۹۱۲	ایضاً سمت ۹۴۵	یکم محرم ۵۷۵	۱۷- مئی ۸۷۸		
یکم محرم ۲۰۸	ایضاً سمت ۸۸۰	۱۶- مئی ۸۲۳	یکم محرم ۲۴۳	ایضاً سمت ۹۱۳	ایضاً دوم سمت ۹۴۶	یکم محرم ۵۷۶	۶- مئی ۸۷۹		
یکم محرم ۲۰۹	بیساکھ سدی ۳ سمت ۸۸۱	۵- مئی ۸۲۴	یکم محرم ۲۴۴	بیساکھ سدی ۳ سمت ۹۱۴	بیساکھ سدی ۳ سمت ۹۴۷	یکم محرم ۵۷۷	۲۵- اپریل ۸۸۰		
یکم محرم ۲۱۰	ایضاً سمت ۸۸۲	۲۴- اپریل ۸۲۵	یکم محرم ۲۴۵	ایضاً سمت ۹۱۵	ایضاً سمت ۹۴۸	یکم محرم ۵۷۸	۱۴- اپریل ۸۸۱		
یکم محرم ۲۱۱	بیساکھ سدی ۳ سمت ۸۸۳	۱۳- اپریل ۸۲۶	یکم محرم ۲۴۶	ایضاً سمت ۹۱۶	چیت سدی ۳ سمت ۹۴۹	یکم محرم ۵۷۹	۳۰- اپریل ۸۸۲		
یکم محرم ۲۱۲	چیت سدی ۳ سمت ۸۸۴	۳- اپریل ۸۲۷	یکم محرم ۲۴۷	چیت سدی ۳ سمت ۹۱۷	چیت سدی ۳ سمت ۹۵۰	یکم محرم ۵۸۰	۲۴- مارچ ۸۸۳		
یکم محرم ۲۱۳	ایضاً سمت ۸۸۵	۲۲- مارچ ۸۲۸	یکم محرم ۲۴۸	چیت سدی ۳ سمت ۹۱۸	ایضاً سمت ۹۵۱	یکم محرم ۵۸۱	۱۳- مارچ ۸۸۴		
یکم محرم ۲۱۴	ایضاً سمت ۸۸۶	۱۱- مارچ ۸۲۹	یکم محرم ۲۴۹	ایضاً سمت ۹۱۹	بھاگن سدی ۳ سمت ۹۵۱	یکم محرم ۵۸۲	۲- مارچ ۸۸۵		
یکم محرم ۲۱۵	بھاگن سدی ۳ سمت ۸۸۶	۲۸- فروری ۸۳۰	یکم محرم ۲۵۰	بھاگن سدی ۳ سمت ۹۱۹	۲۴- فروری ۸۳۰				

بلم

آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ ماہ سمت ہندی	موافق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ ماہ سمت ہندی	موافق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سمت ہندی	موافق تاریخ و ماہ سنہ ع
یکم محرم سنہ ۱۸۲	پھاگن سدی ۳ سمت ۸۵۴	۲۲- فروری سنہ ۷۹۸	یکم محرم سنہ ۲۱۶	پھاگن سدی ۳ سمت ۸۸۷	۱۸- فروری سنہ ۸۳۱	یکم محرم سنہ ۲۵۰	پھاگن سدی ۳ سمت ۹۲۰	۱۳- فروری سنہ ۸۶۴
یکم محرم سنہ ۱۸۳	ایضاً سمت ۸۵۵	۱۱- فروری سنہ ۷۹۹	یکم محرم سنہ ۲۱۷	ایضاً سمت ۸۸۸	۷- فروری سنہ ۸۳۲	یکم محرم سنہ ۲۵۱	ماگھ سدی ۳ سمت ۹۲۱	۲- فروری سنہ ۸۶۵
یکم محرم سنہ ۱۸۴	ماگھ سدی ۳ سمت ۸۵۶	یکم فروری سنہ ۸۰۰	یکم محرم سنہ ۲۱۸	ماگھ سدی ۳ سمت ۸۸۹	۲۷- جنوری سنہ ۸۳۳	یکم محرم سنہ ۲۵۲	ایضاً سمت ۹۲۲	۲۲- جنوری سنہ ۸۶۶
یکم محرم سنہ ۱۸۵	ایضاً سمت ۸۵۷	۲۱- جنوری سنہ ۸۰۱	یکم محرم سنہ ۲۱۹	ایضاً سمت ۸۹۰	۱۶- جنوری سنہ ۸۳۴	یکم محرم سنہ ۲۵۳	ماگھ سدی ۳ سمت ۹۲۳	۱۱- جنوری سنہ ۸۶۷
یکم محرم سنہ ۱۸۶	ایضاً سمت ۸۵۸	۱۰- جنوری سنہ ۸۰۲	یکم محرم سنہ ۲۲۰	پوس سدی ۳ سمت ۸۹۱	۵- جنوری سنہ ۸۳۵	یکم محرم سنہ ۲۵۴	پوس سدی ۳ سمت ۹۲۴	۳۱- دسمبر سنہ ۸۶۷
یکم محرم سنہ ۱۸۷	پوس سدی ۳ سمت ۸۵۹	۳۰- دسمبر سنہ ۸۰۳	یکم محرم سنہ ۲۲۱	ایضاً سمت ۸۹۲	۲۵- دسمبر سنہ ۸۳۵	یکم محرم سنہ ۲۵۵	ایضاً سمت ۹۲۵	۲۰- دسمبر سنہ ۸۶۸
یکم محرم سنہ ۱۸۸	ایضاً سمت ۸۶۰	۱۹- دسمبر سنہ ۸۰۳	یکم محرم سنہ ۲۲۲	ایضاً سمت ۸۹۳	۱۴- دسمبر سنہ ۸۳۶	یکم محرم سنہ ۲۵۶	ایضاً سمت ۹۲۶	۱۰- دسمبر سنہ ۸۶۹
یکم محرم سنہ ۱۸۹	ایضاً سمت ۸۶۱	۸- دسمبر سنہ ۸۰۴	یکم محرم سنہ ۲۲۳	اگھن سدی ۳ سمت ۸۹۴	۳- دسمبر سنہ ۸۳۷	یکم محرم سنہ ۲۵۷	اگھن سدی ۳ سمت ۹۲۷	۲۹- نومبر سنہ ۸۷۰
یکم محرم سنہ ۱۹۰	اگھن سدی ۳ سمت ۸۶۲	۲۷- نومبر سنہ ۸۰۵	یکم محرم سنہ ۲۲۴	ایضاً سمت ۸۹۵	۲۳- نومبر سنہ ۸۳۸	یکم محرم سنہ ۲۵۸	ایضاً سمت ۹۲۸	۱۸- نومبر سنہ ۸۷۱
یکم محرم سنہ ۱۹۱	ایضاً سمت ۸۶۳	۱۶- نومبر سنہ ۸۰۶	یکم محرم سنہ ۲۲۵	ایضاً سمت ۸۹۶	۱۲- نومبر سنہ ۸۳۹	یکم محرم سنہ ۲۵۹	کاتک سدی ۳ سمت ۹۲۹	۷- نومبر سنہ ۸۷۲
یکم محرم سنہ ۱۹۲	کاتک سدی ۳ سمت ۸۶۴	۶- نومبر سنہ ۸۰۷	یکم محرم سنہ ۲۲۶	کاتک سدی ۳ سمت ۸۹۷	یکم نومبر سنہ ۸۴۰	یکم محرم سنہ ۲۶۰	ایضاً سمت ۹۳۰	۲۷- اکتوبر سنہ ۸۷۳
یکم محرم سنہ ۱۹۳	ایضاً سمت ۸۶۵	۲۶- اکتوبر سنہ ۸۰۸	یکم محرم سنہ ۲۲۷	ایضاً سمت ۸۹۸	۲۱- اکتوبر سنہ ۸۴۱	یکم محرم سنہ ۲۶۱	ایضاً سمت ۹۳۱	۱۶- اکتوبر سنہ ۸۷۴
یکم محرم سنہ ۱۹۴	ایضاً سمت ۸۶۶	۱۵- اکتوبر سنہ ۸۰۹	یکم محرم سنہ ۲۲۸	ایضاً سمت ۸۹۹	۱۰- اکتوبر سنہ ۸۴۲	یکم محرم سنہ ۲۶۲	اسوج سدی ۳ سمت ۹۳۲	۵- اکتوبر سنہ ۸۷۵
یکم محرم سنہ ۱۹۵	اسوج سدی ۳ سمت ۸۶۷	۴- اکتوبر سنہ ۸۱۰	یکم محرم سنہ ۲۲۹	اسوج سدی ۳ سمت ۹۰۰	۲۹- ستمبر سنہ ۸۴۳	یکم محرم سنہ ۲۶۳	ایضاً سمت ۹۳۳	۲۴- ستمبر سنہ ۸۷۶
یکم محرم سنہ ۱۹۶	ایضاً سمت ۸۶۸	۲۳- ستمبر سنہ ۸۱۱	یکم محرم سنہ ۲۳۰	ایضاً سمت ۹۰۱	۱۸- ستمبر سنہ ۸۴۴	یکم محرم سنہ ۲۶۴	ایضاً سمت ۹۳۴	۱۴- ستمبر سنہ ۸۷۷
یکم محرم سنہ ۱۹۷	ایضاً سمت ۸۶۹	۱۲- ستمبر سنہ ۸۱۲	یکم محرم سنہ ۲۳۱	بھادوں سدی ۳ سمت ۹۰۲	۷- ستمبر سنہ ۸۴۵	یکم محرم سنہ ۲۶۵	بھادوں سدی ۳ سمت ۹۳۵	۳- ستمبر سنہ ۸۷۸

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ سنہ
یکم محرم ۹۹	ایضاً سمت ۷۷۴	۱۴- اگست سنہ ۷۱۷ء	یکم محرم سنہ ۱۳۲	ایضاً سمت ۸۰۶	۲۰- اگست سنہ ۷۴۹ء	یکم محرم سنہ ۱۶۶	ایضاً سمت ۸۳۹	۱۵- اگست سنہ ۷۸۲ء
یکم محرم سنہ ۱۰۰	ساون سدی ۳ سمت ۷۷۵	۳- اگست سنہ ۷۱۸ء	یکم محرم سنہ ۱۳۳	بھادون وَدی ۳ سمت ۸۰۷	۹- اگست سنہ ۷۵۰ء	یکم محرم سنہ ۱۶۷	ساون سدی ۳ سمت ۸۴۰	۴- اگست سنہ ۷۸۳ء
یکم محرم سنہ ۱۰۱	ایضاً سمت ۷۷۶	۲۳- جولائی سنہ ۷۱۹ء	یکم محرم سنہ ۱۳۴	ساون سدی ۳ سمت ۸۰۸	۲۹- جولائی سنہ ۷۵۱ء	یکم محرم سنہ ۱۶۸	ایضاً سمت ۸۴۱	۲۵- جولائی سنہ ۷۸۴ء
یکم محرم سنہ ۱۰۲	ایضاً سمت ۷۷۷	۱۲- جولائی سنہ ۷۲۰ء	یکم محرم سنہ ۱۳۵	ایضاً سمت ۸۰۹	۱۸- جولائی سنہ ۷۵۲ء	یکم محرم سنہ ۱۶۹	ساون سدی ۳ سمت ۸۴۲	۱۴- جولائی سنہ ۷۸۵ء
یکم محرم سنہ ۱۰۳	اساڑھ سدی ۳ سمت ۷۷۸	یکم جولائی سنہ ۷۲۱ء	یکم محرم سنہ ۱۳۶	اساڑھ سدی ۳ سمت ۸۱۰	۸- جولائی سنہ ۷۵۳ء	یکم محرم سنہ ۱۷۰	بھادہ سدی ۳ سمت ۸۴۳	۳- جولائی سنہ ۷۸۶ء
یکم محرم سنہ ۱۰۴	ایضاً سمت ۷۷۹	۲۱- جون سنہ ۷۲۲ء	یکم محرم سنہ ۱۳۷	ایضاً سمت ۸۱۱	۲۷- جون سنہ ۷۵۴ء	یکم محرم سنہ ۱۷۱	بھادہ سدی ۳ سمت ۸۴۴	۲۲- جون سنہ ۷۸۷ء
یکم محرم سنہ ۱۰۵	ایضاً سمت ۷۸۰	۱۰- جون سنہ ۷۲۳ء	یکم محرم سنہ ۱۳۸	ایضاً سمت ۸۱۲	۱۶- جون سنہ ۷۵۵ء	یکم محرم سنہ ۱۷۲	جیٹھ سدی ۳ سمت ۸۴۵	۱۱- جون سنہ ۷۸۸ء
یکم محرم سنہ ۱۰۶	جیٹھ سدی ۳ سمت ۷۸۱	۳۰- مئی سنہ ۷۲۴ء	یکم محرم سنہ ۱۳۹	جیٹھ سدی ۳ سمت ۸۱۳	۵- جون سنہ ۷۵۶ء	یکم محرم سنہ ۱۷۳	ایضاً ایضاً سمت ۸۴۶	۳۱- مئی سنہ ۷۸۹ء
یکم محرم سنہ ۱۰۷	ایضاً سمت ۷۸۲	۱۹- مئی سنہ ۷۲۵ء	یکم محرم سنہ ۱۴۰	ایضاً سمت ۸۱۴	۲۵- مئی سنہ ۷۵۷ء	یکم محرم سنہ ۱۷۴	ایضاً سمت ۸۴۷	۲۰- مئی سنہ ۷۹۰ء
یکم محرم سنہ ۱۰۸	ایضاً سمت ۷۸۳	۸- مئی سنہ ۷۲۶ء	یکم محرم سنہ ۱۴۱	ایضاً سمت ۸۱۵	۱۴- مئی سنہ ۷۵۸ء	یکم محرم سنہ ۱۷۵	بیساکھ سدی ۳ سمت ۸۴۸	۹- مئی سنہ ۷۹۱ء
یکم محرم سنہ ۱۰۹	بیساکھ سدی ۳ سمت ۷۸۴	۲۷- اپریل سنہ ۷۲۷ء	یکم محرم سنہ ۱۴۲	بیساکھ سدی ۳ سمت ۸۱۶	۳- مئی سنہ ۷۵۹ء	یکم محرم سنہ ۱۷۶	ایضاً ایضاً سمت ۸۴۹	۲۹- اپریل سنہ ۷۹۲ء
یکم محرم سنہ ۱۱۰	ایضاً سمت ۷۸۵	۱۶- اپریل سنہ ۷۲۸ء	یکم محرم سنہ ۱۴۳	ایضاً سمت ۸۱۷	۲۲- اپریل سنہ ۷۶۰ء	یکم محرم سنہ ۱۷۷	ایضاً ۳ سمت ۸۵۰	۱۸- اپریل سنہ ۷۹۳ء
یکم محرم سنہ ۱۱۱	ایضاً سمت ۷۸۶	۱۵- اپریل سنہ ۷۲۹ء	یکم محرم سنہ ۱۴۴	ایضاً سمت ۸۱۸	۱۲- اپریل سنہ ۷۶۱ء	یکم محرم سنہ ۱۷۸	جیت سدی ۳ سمت ۸۵۱	۷- اپریل سنہ ۷۹۴ء
یکم محرم سنہ ۱۱۲	جیت سدی ۳ سمت ۷۸۷	۲۴- مارچ سنہ ۷۳۰ء	یکم محرم سنہ ۱۴۵	جیت سدی ۳ سمت ۸۱۹	یکم اپریل سنہ ۷۶۲ء	یکم محرم سنہ ۱۷۹	ایضاً سمت ۸۵۲	۲۷- مارچ سنہ ۷۹۵ء
یکم محرم سنہ ۱۱۳	جیت سدی ۳ سمت ۷۸۸	۱۳- مارچ سنہ ۷۳۱ء	یکم محرم سنہ ۱۴۶	ایضاً سمت ۸۲۰	۲۱- مارچ سنہ ۷۶۳ء	یکم محرم سنہ ۱۸۰	ایضاً سمت ۸۵۳	۱۶- مارچ سنہ ۷۹۶ء
یکم محرم سنہ ۱۱۴	بھاگن سدی ۳ سمت ۷۸۹	۲ مارچ سنہ ۷۳۲ء	یکم محرم سنہ ۱۴۷	ایضاً سمت ۸۲۱	۱۰- مارچ سنہ ۷۶۴ء	یکم محرم سنہ ۱۸۱	بھاگن سدی ۳ سمت ۸۵۴	۵- مارچ سنہ ۷۹۷ء
			یکم محرم سنہ ۱۴۸	بھاگن سدی ۳ سمت ۸۲۲	۲۷ فروری سنہ ۷۶۵ء			
							۳۸۱	

۱۰

آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	موافق تاریخ و ماہ و سمت ہندی	مطابق تاریخ و ماہ و سنہ ع
یکم محرم ۸۲	بھاگن سدی ۳ سمت ۷۵	۱۵- فروری سنہ ۷	یکم محرم ۱۱۵	پھاگن سدی ۳ سمت ۷۹	۲۱- فروری ۷۳۳	یکم محرم ۱۴۹	پھاگن سدی ۳ سمت ۸۲۲	۱۶- فروری ۷۶۶
یکم محرم ۸۳	باکھ سدی ۳ سمت ۷۵۸	۴- فروری سنہ ۷	یکم محرم ۱۱۶	ایضاً سمت ۷۹۰	۱۰- فروری ۷۳۴	یکم محرم ۱۵۰	ایضاً ر سمت ۸۲۳	۵- فروری ۷۶۷
یکم محرم ۸۴	ایضاً سمت ۷۵۹	۲۴- جنوری ۷۰۳	یکم محرم ۱۱۷	باکھ سدی ۳ سمت ۷۹۱	۳۰- جنوری ۷۳۵	یکم محرم ۱۵۱	باکھ سدی ۳ سمت ۸۲۴	۲۵- جنوری ۷۶۸
یکم محرم ۸۵	باکھ سدی ۳ سمت ۷۶۰	۱۳- جنوری ۷۰۴	یکم محرم ۱۱۸	ایضاً سمت ۷۹۲	۱۹- جنوری ۷۳۶	یکم محرم ۱۵۲	ایضاً ر سمت ۸۲۵	۱۵- جنوری ۷۶۹
یکم محرم ۸۶	پوس سدی ۳ سمت ۷۶۱	۲- جنوری سنہ ۷	یکم محرم ۱۱۹	ایضاً سمت ۷۹۳	۸- جنوری ۷۳۷	یکم محرم ۱۵۳	پوس سدی ۳ سمت ۸۲۶	۴- جنوری ۷۷۰
یکم محرم ۸۷	پوس سدی ۳ سمت ۷۶۲	۲۲- دسمبر ۷۰۵	یکم محرم ۱۲۰	پوس سدی ۳ سمت ۷۹۴	۲۹- دسمبر ۷۳۷	یکم محرم ۱۵۴	ایضاً ر سمت ۸۲۷	۲۴- دسمبر ۷۷۰
یکم محرم ۸۸	ایضاً سمت ۷۶۳	۱۲- دسمبر ۷۰۶	یکم محرم ۱۲۱	پوس سدی ۳ سمت ۷۹۵	۱۸- دسمبر ۷۳۸	یکم محرم ۱۵۵	ایضاً ر سمت ۸۲۸	۱۳- دسمبر ۷۷۱
یکم محرم ۸۹	اگھن سدی ۳ سمت ۷۶۴	یکم دسمبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۲۲	اگھن سدی ۳ سمت ۷۹۶	۷- دسمبر ۷۳۹	یکم محرم ۱۵۶	اگھن سدی ۳ سمت ۸۲۹	۲- دسمبر سنہ ۷
یکم محرم ۹۰	ایضاً سمت ۷۶۵	۲۰- نومبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۲۳	ایضاً سمت ۷۹۷	۲۶- نومبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۵۷	ایضاً سمت ۸۳۰	۲۱- نومبر سنہ ۷
یکم محرم ۹۱	ایضاً سمت ۷۶۶	۹- نومبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۲۴	ایضاً سمت ۷۹۸	۵- نومبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۵۸	ایضاً سمت ۸۳۱	۱۰- نومبر سنہ ۷
یکم محرم ۹۲	کاتک سدی ۳ سمت ۷۶۷	۲۹- اکتوبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۲۵	کاتک سدی ۳ سمت ۷۹۹	۱۴- نومبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۵۹	کاتک سدی ۳ سمت ۸۳۲	۳۰- اکتوبر سنہ ۷
یکم محرم ۹۳	ایضاً سمت ۷۶۸	۱۸- اکتوبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۲۶	ایضاً سمت ۸۰۰	۲۴- اکتوبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۶۰	ایضاً سمت ۸۳۳	۲۰- اکتوبر سنہ ۷
یکم محرم ۹۴	اسوج سدی ۳ سمت ۷۶۹	۷- اکتوبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۲۷	ایضاً سمت ۸۰۱	۱۳- اکتوبر ۷۴۴	یکم محرم ۱۶۱	اسوج سدی ۳ سمت ۸۳۴	۹- اکتوبر سنہ ۷
یکم محرم ۹۵	ایضاً سمت ۷۷۰	۲۹- ستمبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۲۸	اسوج سدی ۳ سمت ۸۰۲	۳- اکتوبر ۷۴۵	یکم محرم ۱۶۲	ایضاً سمت ۸۳۵	۲۸- ستمبر سنہ ۷
یکم محرم ۹۶	ایضاً سمت ۷۷۱	۱۶- ستمبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۲۹	ایضاً سمت ۸۰۳	۲۲- ستمبر ۷۴۶	یکم محرم ۱۶۳	ایضاً سمت ۸۳۶	۱۷- ستمبر سنہ ۷
یکم محرم ۹۷	بھادوں سدی ۳ سمت ۷۷۲	۵- ستمبر سنہ ۷	یکم محرم ۱۳۰	ایضاً سمت ۸۰۴	۱۱- ستمبر ۷۴۷	یکم محرم ۱۶۴	بھادوں سدی ۳ سمت ۸۳۷	۶- ستمبر سنہ ۷
یکم محرم ۹۸	ایضاً سمت ۷۷۳	۲۵- اگست سنہ ۷	یکم محرم ۱۳۱	بھادوں سدی ۳ سمت ۸۰۵	۳۱- اگست ۷۴۸	یکم محرم ۱۶۵	ایضاً سمت ۸۳۸	۲۶- اگست سنہ ۷

کارنامہ زمانہ

آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ و سمت و سنہ بکرماجیت	موافق تاریخ و ماہ و سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ و سمت و سنہ بکرماجیت	موافق تاریخ و ماہ و سنہ ع
یکم محرم ۳۳ھ	ساون سدی ۳ سمت ۷۱۰	۲- اگست ۶۵۳ء	یکم محرم ۶۶ھ	بھادون دوم سدی ۳ سمت ۷۴۳	۱۸- اگست ۶۸۳ء
یکم محرم ۳۴ھ	ایضاً سمت ۷۱۱	۲۲- جولائی ۶۵۴ء	یکم محرم ۶۷ھ	ساون سدی ۳ سمت ۷۴۳	۲۶- جولائی ۶۸۶ء
یکم محرم ۳۵ھ	ایضاً سمت ۷۱۲	۱۱- جولائی ۶۵۵ء	یکم محرم ۶۸ھ	ایضاً سمت ۷۴۴	۱۵- جولائی ۶۸۷ء
یکم محرم ۳۶ھ	اساڑھ سدی ۳ سمت ۷۱۳	۳۰- جون ۶۵۶ء	یکم محرم ۶۹ھ	اساڑھ سدی ۳ سمت ۷۴۵	۴- جولائی ۶۸۸ء
یکم محرم ۳۷ھ	ایضاً سمت ۷۱۴	۱۹- جون ۶۵۷ء	یکم محرم ۷۰ھ	ایضاً سمت ۷۴۶	۲۵- جون ۶۸۹ء
یکم محرم ۳۸ھ	اساڑھ دوم سدی ۳ سمت ۷۱۵	۸- جون ۶۵۸ء	یکم محرم ۷۱ھ	ایضاً سمت ۷۴۷	۱۴- جون ۶۹۰ء
یکم محرم ۳۹ھ	جیٹھ سدی ۳ سمت ۷۱۶	۲۸- مئی ۶۵۹ء	یکم محرم ۷۲ھ	جیٹھ سدی ۳ سمت ۷۴۸	۴- جون ۶۹۱ء
یکم محرم ۴۰ھ	ایضاً سمت ۷۱۷	۱۸- مئی ۶۶۰ء	یکم محرم ۷۳ھ	جیٹھ سدی ۳ سمت ۷۴۹	۲۴- مئی ۶۹۲ء
یکم محرم ۴۱ھ	جیٹھ دوم سدی ۳ سمت ۷۱۸	۷- مئی ۶۶۱ء	یکم محرم ۷۴ھ	ایضاً سمت ۷۵۰	۱۳- مئی ۶۹۳ء
یکم محرم ۴۲ھ	بیساکھ سدی ۳ سمت ۷۱۹	۲۶- اپریل ۶۶۲ء	یکم محرم ۷۵ھ	بیساکھ سدی ۳ سمت ۷۵۱	۲- مئی ۶۹۴ء
یکم محرم ۴۳ھ	بیساکھ سدی ۳ سمت ۷۲۰	۱۵- اپریل ۶۶۳ء	یکم محرم ۷۶ھ	ایضاً سمت ۷۵۲	۲۱- اپریل ۶۹۵ء
یکم محرم ۴۴ھ	چیت سدی ۳ سمت ۷۲۱	۴- اپریل ۶۶۴ء	یکم محرم ۷۷ھ	ایضاً سمت ۷۵۳	۱۰- اپریل ۶۹۶ء
یکم محرم ۴۵ھ	ایضاً سمت ۷۲۲	۲۴- مارچ ۶۶۵ء	یکم محرم ۷۸ھ	چیت سدی ۳ سمت ۷۵۴	۳۰- مارچ ۶۹۷ء
یکم محرم ۴۶ھ	ایضاً سمت ۷۲۳	۱۳- مارچ ۶۶۶ء	یکم محرم ۷۹ھ	ایضاً سمت ۷۵۵	۱۹- مارچ ۶۹۸ء
یکم محرم ۴۷ھ	پھاگن سدی ۳ سمت ۷۲۳	۲- مارچ ۶۶۷ء	یکم محرم ۸۰ھ	ایضاً سمت ۷۵۶	۹- مارچ ۶۹۹ء
			یکم محرم ۸۱ھ	پھاگن سدی ۳ سمت ۷۵۷	۲۶- فروری ۷۰۰ء

نقشہ نمبر ۱ - ہجری ہندی و انگریزی سنون و تاریخون کی مطابقت کا

آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سمت ہندی	موافق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سمت ہندی	موافق تاریخ و ماہ سنہ ع	آغاز سنہ ہجری	مطابق تاریخ و ماہ سمت ہندی	موافق تاریخ و ماہ سنہ ع
یکم محرم سنہ ۱	ساون سدی ۳ سمت ۶۷۹	۱۶ - جولائی سنہ ۶۲۲	یکم محرم سنہ ۱۵	پھاگن سدی ۳ سمت ۶۹۲	۱۳ - فروری سنہ ۶۳۶	یکم محرم سنہ ۴۸	پھاگن سدی ۳ سمت ۷۲۴	۲۰ - فروری سنہ ۶۶۸
یکم محرم سنہ ۲	اساڑھ سدی ۳ سمت ۶۸۰	۵ - جولائی سنہ ۶۲۳	یکم محرم سنہ ۱۶	ماگھ سدی ۳ سمت ۶۹۳	۳ - فروری سنہ ۶۳۷	یکم محرم سنہ ۴۹	ایضاً سمت ۷۲۵	۹ - فروری سنہ ۶۶۹
یکم محرم سنہ ۳	اساڑھ سدی ۳ سمت ۶۸۱	۲۴ - جون سنہ ۶۲۴	یکم محرم سنہ ۱۷	ایضاً سمت ۶۹۴	۲۳ - جنوری سنہ ۶۳۸	یکم محرم سنہ ۵۰	ماگھ سدی ۳ سمت ۷۲۶	۲۹ - جنوری سنہ ۶۷۰
یکم محرم سنہ ۴	اساڑھ سدی ۳ سمت ۶۸۲	۱۳ - جون سنہ ۶۲۵	یکم محرم سنہ ۱۸	ایضاً سمت ۶۹۵	۱۲ - جنوری سنہ ۶۳۹	یکم محرم سنہ ۵۱	ایضاً سمت ۷۲۷	۱۸ - جنوری سنہ ۶۷۱
یکم محرم سنہ ۵	جیٹھ سدی ۳ سمت ۶۸۳	۲ - جون سنہ ۶۲۶	یکم محرم سنہ ۱۹	پوس سدی ۳ سمت ۶۹۶	یکم جنوری سنہ ۶۴۰	یکم محرم سنہ ۵۲	ایضاً سمت ۷۲۸	۷ - جنوری سنہ ۶۷۲
یکم محرم سنہ ۶	// سمت ۶۸۴	۲۲ - مئی سنہ ۶۲۷	یکم محرم سنہ ۲۰	// سمت ۶۹۷	۲۱ - دسمبر سنہ ۶۴۰	یکم محرم سنہ ۵۳	پوس سدی ۳ سمت ۷۲۹	۲۷ - دسمبر سنہ ۶۷۳
یکم محرم سنہ ۷	// ۳ سمت ۶۸۵	۱۱ - مئی سنہ ۶۲۸	یکم محرم سنہ ۲۱	ایضاً سمت ۶۹۸	۱۰ - دسمبر سنہ ۶۴۱	یکم محرم سنہ ۵۴	ایضاً سمت ۷۳۰	۱۶ - دسمبر سنہ ۶۷۴
یکم محرم سنہ ۸	بیساکھ سدی ۳ سمت ۶۸۶	یکم مئی سنہ ۶۲۹	یکم محرم سنہ ۲۲	اگہن سدی ۳ سمت ۶۹۹	۲۹ - نومبر سنہ ۶۴۲	یکم محرم سنہ ۵۵	اگہن سدی ۳ سمت ۷۳۱	۵ - دسمبر سنہ ۶۷۵
یکم محرم سنہ ۹	// سمت ۶۸۷	۲۰ - اپریل سنہ ۶۳۰	یکم محرم سنہ ۲۳	ایضاً سمت ۷۰۰	۱۸ - نومبر سنہ ۶۴۳	یکم محرم سنہ ۵۶	ایضاً سمت ۷۳۲	۲۵ - نومبر سنہ ۶۷۶
یکم محرم سنہ ۱۰	ایضاً سمت ۶۸۸	۹ - اپریل سنہ ۶۳۱	یکم محرم سنہ ۲۴	کاتک سدی ۳ سمت ۷۰۱	۸ - نومبر سنہ ۶۴۴	یکم محرم سنہ ۵۷	ایضاً سمت ۷۳۳	۱۴ - نومبر سنہ ۶۷۶
یکم محرم سنہ ۱۱	چیت سدی ۳ سمت ۶۸۹	۲۹ مارچ سنہ ۶۳۲	یکم محرم سنہ ۲۵	ایضاً سمت ۷۰۲	۲۸ - اکتوبر سنہ ۶۴۵	یکم محرم سنہ ۵۸	کاتک سدی ۳ سمت ۷۳۴	۳ - نومبر سنہ ۶۷۷
یکم محرم سنہ ۱۲	ایضاً سمت ۶۹۰	۱۸ - مارچ سنہ ۶۳۳	یکم محرم سنہ ۲۶	ایضاً سمت ۷۰۳	۱۷ - اکتوبر سنہ ۶۴۶	یکم محرم سنہ ۵۹	ایضاً سمت ۷۳۵	۲۳ - اکتوبر سنہ ۶۷۸
یکم محرم سنہ ۱۳	ایضاً سمت ۶۹۱	۱۷ - مارچ سنہ ۶۳۴	یکم محرم سنہ ۲۷	اسوج سدی ۳ سمت ۷۰۴	۶ - اکتوبر سنہ ۶۴۷	یکم محرم سنہ ۶۰	ایضاً سمت ۷۳۶	۱۲ - اکتوبر سنہ ۶۷۹
یکم محرم سنہ ۱۴	پھاگن سدی ۳ سمت ۶۹۱	۲۴ - فروری سنہ ۶۳۵	یکم محرم سنہ ۲۸	ایضاً سمت ۷۰۵	۲۵ - ستمبر سنہ ۶۴۸	یکم محرم سنہ ۶۱	اسوج سدی ۳ سمت ۷۳۷	یکم اکتوبر سنہ ۶۸۰
			یکم محرم سنہ ۲۹	ایضاً سمت ۷۰۶	۱۴ - ستمبر سنہ ۶۴۹	یکم محرم سنہ ۶۲	اسوج سدی ۳ سمت ۷۳۸	۲۰ - ستمبر سنہ ۶۸۱
			یکم محرم سنہ ۳۰	بھادوں سدی ۳ سمت ۷۰۷	۳ - ستمبر سنہ ۶۵۰	یکم محرم سنہ ۶۳	اسوج دوم سدی ۳ سمت ۷۳۹	۹ - ستمبر سنہ ۶۸۲
			یکم محرم سنہ ۳۱	ایضاً سمت ۷۰۸	۲۳ - اگست سنہ ۶۵۱	یکم محرم سنہ ۶۴	بھادوں سدی ۳ سمت ۷۴۰	۳۰ - اگست سنہ ۶۸۳
			یکم محرم سنہ ۳۲	// سمت ۷۰۹	۱۳ - اگست سنہ ۶۵۲	یکم محرم سنہ ۶۵	ایضاً سمت ۷۴۱	۱۹ - اگست سنہ ۶۸۴

ساڑھے سات گھڑیون کا ہی جو ہر سال گیارہ دن مین کم رہتے ہین بارہ سو اٹھاسی برس مین پورے ۱۶۱ دن اس تفاوت کے کم کیے گئے تب حساب برابر آیا اور تاریخ یکم ماہ محرم ۱۲۸۹ ہجری ۱۱ مارچ ۱۸۷۲ع سے مطابق ہوئی اس جنتری کا نام

کارنامہ نوائین یعنے تقویم مؤید المورخین

رکھا گیا ہے اور یہ تنہا مورخون کے ہی کام کی نہین ہے بلکہ نجومیون مہندسون وکیلون اور ہر قسم کے محققون کے لیے ... جنکو تاریخ سے کام پڑتا رہتا ہے کارآمد ہوگی اختتام پر ایک نقشہ ہندی اور ہجری مہینے کی تاریخون کے مطابق کرنیکے لیے قاعدہ کا لگایا گیا ہے اور یہ تو سب جانتے ہین کہ ہجری مہینون کی پہلی تاریخ ہندی ہر مہینے کی ہندی دیج کو ہوتی ہے کیونکہ چاند جسکی رویت پر ہجری مہینون کا حساب ہے ہمیشہ دوج کو طلوع کرتا ہے اور کبھی پڑوا کو بھی جبکہ شام کے وقت دوج آجاتی ہے اور اسی لیے ہمنے اس کتاب مین سراسر دیج لکھدی ہے ہجری اور انگریزی تاریخون کے ملانیکا یہ قاعدہ رکھا گیا ہے کہ جس ہجری سنہ کی کسی تاریخ کے مطابق تاریخ انگریزی معلوم کرنا ہو تو اول یہ دیکھین کہ وہ سنہ انگریزی مہینے کے کونسی تاریخ کو شروع ہوا ہے جب یہ معلوم ہو جاے تو اوسکی تاریخون کو مطابق کرتی جائین انگریزی مہینے یہ مفصل ذیل دنون کی ہوتے ہین جنوری ۳۱ فروری ۲۸ مارچ ۳۱ اپریل ۳۰ مئی ۳۱ جون ۳۰ جولائی ۳۱ اگست ۳۱ ستمبر ۳۰ اکتوبر ۳۱ نومبر ۳۰ دسمبر ۳۱ اور ہجری مہینے ۳۰ اور ۲۹ دن کے ہوتے ہین پس ایک مہینا تیس محسوب کرین اور ایک اونتیسا جو ہجری سنہ آٹھ پر برابر تقسیم ہو جاے اوسمین پانچ مہینے اونتیس اور سات بتیس حساب مین لاوین اور جو انگریزی سنہ مین فروری کا مہینا اونتیسا ہوتا ہے سو اوسکی لیزادی اس حساب مین بھرلین کیونکہ وہ پہلے ہی لگادی گئی اس مطابقت مین جو ایک دو تاریخ مقدم موخر ہو جائینگی تو وہ آٹھوین برس برابر آجائینگی جنتری کے خاتمہ مین چند مفید عام قاعدے اور شمسی قمری تفاوت کے نقشے مع چند کارآمد باتونکی ایزاد کیگئی ہین جنسے اس جنتری کے حساب کے اصول بخوبی معلوم ہو سکتے ہین

نقشہ تفاوت شمسی و قمری

تفاوت رہا ازانجملہ دس دن تو ۱۷۵۲ع کے کمی مین مجرا ہو سکتے ہین جسمین ۴ ستمبر کو ۱۴ مانکر علماے انگریز نے انگلستان مین نیا سنہ داخل کیا ہے اور چھہ دن کا فرق اتنے بڑے حساب مین کچھہ فرق نہین ہے ؛

جب یہ حساب اسطرح پر صحیح اور درست ہو گیا تو تاریخ ہجری اور عیسوی کی مطابق کرنے مین کوشش کی گئی بہت سے حساب اور شمار کے بعد یہ تجربہ حاصل ہوا کہ فیما بین سنہ عیسوی اور ہجری کے سات برس تک تو گیارہ گیارہ دن کا تفاوت پڑتا ہی اور آٹھوین برس دس دن کا جیسا کہ نقشہ ہشت سالہ اور اوسط نقشہ تصدیق مندرجہ ذیل سے ثابت ہوتا ہے ؛

اس نقشہ مین ۳۱ بہ پل جو ہر سال تفاوت مین بڑھتے ہین وہ اسلیے محسوب نہوے کہ بارہ سو نواسی ۱۲۸۹ برس مین اونکی کل جمع پندرہ گھڑی ہوتی ہین اور ایک دن کے پورے ہونے تک پانچہزار برس کا عرصہ چاہیے ؛

نقشہ ہشت سالہ						نقشہ تصدیق بموجب جنتری ہاے		
برس	تفاوت شمسی قمری			تعداد دنونکی جو جنتری مین مجرا دیے گئے		آغاز سنہ ہجری	مطابق عیسوی	تفاوت ایام
	دن	گھڑی	پل	یوم	میزان			
۱	۱۰	۵۲	۳۰	۱۱	۱۱	یکم محرم سنہ ۱۲۸۱	۶ جون سنہ ۱۸۶۴ع	۰
۲	۲۱	۴۵	۰	۱۱	۲۲	یکم محرم سنہ ۱۲۸۲	۲۷ مئی سنہ ۱۸۶۵ع	۱۰
۳	۳۲	۳۷	۳۰	۱۱	۳۳	یکم محرم سنہ ۱۲۸۳	۱۶ مئی سنہ ۱۸۶۶ع	۱۱
۴	۴۳	۳۰	۰	۱۱	۴۴	یکم محرم سنہ ۱۲۸۴	۶ مئی سنہ ۱۸۶۷ع	۱۰
۵	۵۴	۲۲	۳۰	۱۱	۵۵	یکم محرم سنہ ۱۲۸۵	۲۵ اپریل سنہ ۱۸۶۸ع	۱۱
۶	۶۵	۱۵	۰	۱۱	۶۶	یکم محرم سنہ ۱۲۸۶	۱۴ اپریل سنہ ۱۸۶۹ع	۱۱
۷	۷۶	۷	۳۰	۱۱	۷۷	یکم محرم سنہ ۱۲۸۷	۳ اپریل سنہ ۱۸۷۰ع	۱۱
۸	۸۷	۰	۰	۱۰	۸۷	یکم محرم سنہ ۱۲۸۸	۲۳ مارچ سنہ ۱۸۷۱ع	۱۱
۰	۰	۰	۰	۰	۰	یکم محرم سنہ ۱۲۸۹	۱۱ مارچ سنہ ۱۸۷۲ع	۱۲
میزان	۰	۰	۰	۰	۸۷	۰	۰	۸۷

یہ ایک دن کا تفاوت جو اوسط کے رو سے آٹھوین برس پڑجاتا ہی اون

اور مہینے قمری ہوتے ہین ویسے ہی انگریزی سنہ اور مہینے شمسی ہین اونمین ہر برس تفاوت پڑتا جاتا ہے جو اونکی مطابقت مین بہت ہارج ہوتا ہے انگریزی سنہ ہمیشہ ۳۶۵ دن کا ہوتا ہے مگر چوتھے برس فروری مہینے کو ۲۹ دن کا کرکے ۳۶۶ دن کا سال مانتے ہین اور ہجری سنہ کی کوئی حد مقرر نہین ہے کبھی تو ۳۵۳ دن کا ہوتا ہے اور کبھی ۳۵۴ دن کا اور کبھی ۳۵۵ کا بھی ہو جاتا ہے یعنی انگریزی سال سے کبھی بارہ دن کم کبھی گیارہ دن کم اور کبھی دس دن کم۔ اس مختلف اور نامعین تفاوت کی اوسط نکالنے مین گھڑیون کا حساب پڑ جاتا ہے جو مندرجہ بالا تفاوتون کا سبب تھا آخر مین نے جو تفتیش کی کتابون سے شمس اور قمر کے سالانہ دورہ کی تحقیقات کی تو معلوم ہوا کہ سورج تو اپنا دورہ ۳۶۵ دن ۵ گھڑی ۴۸ پل ۳۱ بل مین پورا کرتا ہے اور چاند تین سو چون دن اور ۲۲ گھڑی ہین۔ پس دونون کے برس مین دس دن بارہ گھڑی ۴۸ پل ۳۱ بل کا تفاوت رہا جو بڑھتے بڑھتے بارہ سو نواسی ۱۲۸۹ برس مین ۳۸ برس چار مہینے چودہ دن کا ہوگیا۔ سنہ ایک ہجری کی پہلی تاریخ انگریزون کے حساب سے ۱۶ جولائی ۶۲۲ع سے مطابق تھی اور سنہ ۱۲۸۹ ہجری کا خاتمہ ۲۸ فروری ۱۸۷۳ع کو ہوا۔ پس اس شمار سے بارہ سو نواسی ۱۲۸۹ برس قمری بارہ سو پچاس برس سات مہینے اور سولھ دن شمسی مین تمام ہوے اور ۳۸ برس چار مہینے چودہ دن جو تفاوت شمسی قمری مین گئے اونکو بارہ سو پچاس برس اور سات مہینے سولہ دن پر تقسیم کرنے سے وہی تفاوت دس دن ۵ گھڑی ۴۸ پل کا آگیا۔

پھر یہ تحقیق کرنا ضرور ہوا کہ محرم سنہ ۱ کا غرہ کونسی متی کو تھا اور بہت سی حساب لگانے کے بعد معلوم ہوا کہ یکم محرم سنہ ۱ متی ساون سودی سمت ۶۷۹ کو مطابق تھی اور سنہ ۱۲۸۹ متی پھاگن سدی پڑوا سمت ۱۹۲۹ کو تمام ہوئی اس حساب سے بارہ سو ۸۹ برس قمری ہجری بارہ سو پچاس برس سات مہینے ہندی مین تمام ہوتی ہین اور ۳۸ برس پانچ مہینے کا تفاوت رہتا ہے پس ہندی و انگریزی حساب مین صرف سولھ دن کا

خاص قمری سنہ ہین اوسکے مہینے بھی قمری ہین اور برس بھی قمری ۔
پس مسلمانون کی تاریخی حالات کو ہندی اور انگریزی تاریخ کی کتابون سے ملانے
اور اونکے وقت اور زمانہ کے قائم کرنے کے لیے مورخون کو ہجری اور عیسوی سنون
اور سمت کے مطابق کرنے کا اکثر اتفاق پڑتا ہے اور یہ تطبیق ایسی آسان نہین ہے
کہ بغیر مدد علم نجوم کے ہوسکے مجھے اس کام کی ضرورت پہلے پہل راج پرسنی کی
ترجمہ مین پڑی تھی جیساکہ مین اوسکے حاشیہ مین لکھ چکا ہون اور جب ہی سے
میرا ارادہ ہوا تھا کہ مین اس قسم کی ایک جنتری سنہ ہجری کی ابتدا سے تیار
کرلون جو شمسی قمری سنہ اور تاریخون کے ملانے مین کار آمد ہو۔
مین نے اس کام مین پانچ برس کے قریب چیزے بچیزی محنت کی اور
بہت سے مسودے بنائے اور بگاڑے مگر ہر دفعہ کچھ نہ کچھ تفاوت تاریخون مین
رہجاتا تھا ہجری سنون مین تیس انتیس کا بل تھا سو تھا مگر ہندی سمت مین تتھون
کی کمی بیشی اور تیسرے برس لوند کی ایزادی بڑی ٹیڑھی کھیر تھی جب کسیطرح
حساب پورا نہ بیٹھا تو جوتش کیطرف رجوع کی اور نجومیون کے ناز اوٹھائے
مگر جو کام مین کیا چاہتا تھا وہ اونکی سمجھ مین نہین آتا تھا اور اتنے دور دراز حساب
پر کوئی محنت کرنا گوارا نہین کرتا تھا تب مین نے اونکی مدد سے چند قاعدون
کے اخذ کرنے پر جو میرے مطلب کو مفید تھے کفایت کی اور خود محنت کرکے
اول تیرہ سو برس کے لوند کا حساب لگایا اوسکے مہینے جس جس سمت مین پڑھے تھے
وہ سب معلوم کرکے سنہ ہجری کی تاریخین محرم سنہ کی پہلی تاریخ سی سنہ ۱۲۸۹ ہجری
کی غرہ تک ہندی مہینے اور سمت سے مطابق کین چونکہ ہندی مہینے بھی قمری
ہوتے ہین اور اونمین تیسرے برس ایک مہینا بڑھانے سے صرف سال
شمسی ہوجاتا ہے اسلیے یہ تطبیق ایک دو مرتبہ کی محنت اور نظر ثانی سے
بخوبی درست ہوگئی مگر انگریزی اور ہجری سنون کے مہینون اور تاریخون کے
ملانے کی محنتون نے میرے حوصلہ کو بارہا پست کردیا کیون کہ جیسے ہجری سنہ

بسم اللہ الرحمن الرحیم

دیباچہ

اہل تاریخ جانتے ہین کہ علم تواریخ مین واقعات کے یادداشت کے لیے ضبط اوقات بقید سنہ وسال ضرور ہے اور دنیا کی تاریخین مختلف سنون مین لکھی گئی ہین جنکے مطابق کرنے مین محققون کو بڑی بڑی دقتین پڑتی ہین اور عجیب عجیب پیچدار تفاوت پیش آتے ہین کیونکہ سنہ دو قسم کے ہوتے ہین ایک شمسی دوم قمری۔ شمسی کا شمسی سے مطابق کرنا تو سہل ہے کہ اوسمین جو تفاوت ایک دفعہ پڑجاتا ہے وہ ہمیشہ بنا رہتا ہے جیسے بکرماجیت کی سمت اور عیسوی سنون مین ۵۶ برس کا تفاوت جو اول تھا وہ اب بھی ہے جب ۵۶ برس کو سمت مین سے گھٹاوینگے تو عیسوی سنہ ہوجائیگا اور اگر عیسوی سنہ مین بڑھاوینگے تو سمت بنجائیگا اسیطرح اور جو دنیا مین شمسی سنہ مروج ہین اون سبکے مطابق کرنے کا یہی قاعدہ ہے مگر قمری سنون کا حال اس سے بہت مختلف ہے کہ وہ شمسی سال سے ہمیشہ کم ہوتے رہتے ہین اور اسیوجہ سے اونکی تاریخ مہینے اور برس شمسی تاریخ اور مہینے اور برس سے آسانی کے ساتھ مطابق نہین ہوسکتے اور علم تاریخ مین اُنکا مطابق کرنا بہت ضرور ہے کیونکہ دنیا کی ایک بڑے حصہ کی تاریخ جو پہلی کبھی مسلمانون کے قبضہ مین تھا اور اب بھی بہت سا اوسمین سے ہے قمری سنون مین لکھی گئی ہے ہجری سنہ

بعون صناع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان

کیا عجیب و نادر رسالہ تطبیق دوامی حسن شمسی و قمری کا ضابطہ نرالہ علم تاریخ کے لیے جام جہان بین جسکا نام

کارنامۂ نو آئین

معروف بہ

التقویم مؤید المورخین

نتیجۂ فکر رسا مورخ یکتا منشی دیبی پرشاد صاحب قوم کایتھ سکسینہ نے پانچ سال کی مشقت مین مرتب فرمایا

مطبع نامی منشی نولکشور مین بطبع مزین مطبوع ہوا

اطلاع

اس مطبع مین ہر علم و فن کی کتب موجود ہین شائقین کو فہرست مطول سے جو علیحدہ موجود ہے اور درخواست کرنے سے مل سکتی ہے معلوم ہو سکتا ہے کہ قیمت اس سال مین نہایت ارزان مقرر ہوئی ہے ہم صرف کتب تاریخ زبان اردو و کتب تاریخ بزبان فارسی کی کچھ کتابین ذیل مین درج کرتے ہین

کتب تاریخ زبان اردو

تاریخ نادر راجستان — با نقشجات و تصویرات یہ نادر مبسوط تاریخ راجپوتانہ کے یادگار جسکی صحیح صحیح تاریخی حالات سے شوکت و سطوت قوم راجپوتون کی اشکار ہے قابل دید ہے کاغذ نفیس چھاپہ پاکیزہ بڑے اہتمام سے چھپی

صولت افغانی — اردو اسمین واقعات فرمانروایان ہندوستان و تحقیق انساب افغانان ہے از محمد زردار خان صاحب بہادر

فتوحات ہند — خلاصہ تاریخ واقعات ہند از عنایت حسین صاحب —

اقوام الہند — بیان اقوام مختلف کا نہایت عمدہ ہے —

تاریخ چین جیمس کاکرن صاحب مرحوم کی تصنیفات سے ہے حالات ملک چین و ابتداے طوفان سے لغایت ۱۸۲۱ع شرح حالات اور عجائبات ملک چین کے مندرج ہین —

تذکرۃ الکاملین — مشاہیر حکماء علماء کا تذکرہ مع تصاویر —

عجائبات روزگار — تصنیف جناب ماسٹر رامچندر صاحب بہادر بیان اشیاء و مقامات مع تصاویر ہے —

طلسم ہند — جسمین احوال تمامی راجگان ہنود از برہما تا راجہ حد شٹر اور بعد اختتام سلطنت جملہ راجاؤن کے احوال سلطنت و شاہان اسلام کا ہے تا عہد واجد علی شاہ

تاریخ عہدنامجات و اقرارنامجات و عطاے سند متعلقہ ریاستہاے ہندوستان و حدود ہندوستان کل سات جلد —

جلد اول — جسمین عہدنامجات و اقرارنامجات و عطاے سند متعلقہ لفٹنٹ گورنری بنگالہ و کچھا و جینا و کورسیا و متی پور و آسام و کوچ بہار و شکم و سرحدات جنوبی و مغربی و شمالی و ممالک کٹک و برہما و ملاین پنشولا و پراگ ہین —

جلد دوم — جسمین عہدنامجات و اقرارنامجات و عطاے سند متعلقہ اضلاع شمالی و مغربی ہندوستان دہلی و رامپور و فرخ آباد و بنارس و اودہ و پٹیالہ و پنجاب و ممالک سرحدی پنجاب وغیرہ ہین —

جلد سیوم — جسمین عہدنامجات و عطاے سند متعلقہ خاندان پیشوا و ناگپور اور بدیل کھنڈ —

جلد چہارم — جسمین عہدنامجات و عطاے سند متعلقہ خاندانہاے ملک راجپوتانہ و وسط ہند و مالوہ —

جلد پنجم — جسمین عہدنامجات و اقرارنامجات و عطاے سند متعلقہ ریاستہاے حیدرآباد و میسور و گورک و احاطہ مندراس اور جزیرہ سیلون یعنے سنگلدیپ —

جلد ششم — جسمین عہدنامجات و اقرارنامجات و عطاے سند متعلقہ پریزیڈنسی بمبئی یعنے ستارا و کلہاپور و سانت واری و جاگیر مرہٹہ و گلابہ و جنجرا و سورت و سچین و باسدا و جوار منڈاوی و باروچ و کمیٹی و گایکوار و کاٹھیاوار و کچھ و پہلن پور و ماہی کانٹا و لوا کانٹا —

جلد ہفتم — جسمین عہدنامجات و اقرارنامجات و سندہاے متعلقہ سندہ و بلوچستان و فارس و ہرات و عرب و ترکستان فارس و ساحلان عرب و افریقہ ہین —

تاریخ جدولیہ — یہ مشہور تاریخ مولفہ منشی خادم حسین صاحب اکبرآبادی آدم سے تا ایندم

INDIAN INSTITUTE

Karunanidhan

بہ عون صناع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان

کیا عجیب و نادر رسالہ تطبیق دوامی سن شمسی و قمری کا ضابطہ نرالہ علم تاریخ کے لیے جام جہان بین جسکا نام

کارنامہ نو آئین

تقویم سوید المؤرخین

نتیجہ فکر رسا مورخ یکتا منشی دیبی پرشاد صاحب قوم کائیتہ سکسینہ نے پانچ سال کی مشقت مین مرتب فرمایا

مطبع نامی منشی نولکشور مین بطبع مزین مطبوع ہوا

Kārnāmak-ĕ-nowā'īn.

Indian Institute, Oxford.
The Lucknow Sparks Library.
Presented
by
Munshi Newul Kishore.

